

INTRODUCERE

Patru ani de guvernare PAS au transformat Republica Moldova într-un laborator al eșecurilor politice și economice. În loc de stabilitate, dezvoltare și integrare europeană, am primit stagnare, recesiune și depopulare accelerată. În loc de investiții și locuri de muncă, am primit datorii scumpe și bugete umflate doar pe hârtie. În loc de un stat funcțional, am primit o guvernare care mimează procese, ascunde realitatea și consumă resursele publice cu o nonșalanță periculoasă.

Datele statistice sunt implacabile. PIB-ul a stagnat patru ani la rând, inflația cumulată de 66% a distrus puterea de cumpărare, iar rata sărăciei a depășit 33%. Datoria publică aproape s-a dublat, ajungând la 140 miliarde lei, iar costurile de dobânzi trec de 5 miliarde lei anual. Exporturile s-au prăbușit, deficitul comercial a ajuns la -6,5 miliarde USD, iar Moldova a devenit importator net de produse alimentare de bază – o rușine istorică pentru ceea ce odinioară era „grânarul regiunii”.

În plan social, situația este și mai dramatică: populația s-a redus cu peste 260 de mii în patru ani, echivalentul a patru raioane. Natalitatea este la minim istoric, sporul natural negativ persistă, emigrarea a atins cote record, iar ponderea tinerilor pe piața muncii s-a prăbușit. Raportul salariați/pensionari a ajuns la un nivel critic (635 de mii la 530 de mii), punând sub semnul colapsului sustenabilitatea sistemului de pensii.

Educația și sănătatea au fost tratate ca sectoare de sacrificiu. Profesorii au pierdut masiv din puterea de cumpărare, peste 3.100 de cadre didactice au părăsit sistemul, iar 11 universități și zeci de școli au fost lichidate, deseori pentru interese imobiliare mascate sub pretextul „optimizării”. În sănătate, subfinanțarea este cronică: doar 4,1% din PIB – cel mai mic nivel din Europa – și peste 2 miliarde lei mai puțin executați decât a fost votat de Parlament în ultimii patru ani. Sistemul medical a fost compromis de spitale neacreditate, pacienți „fantomă” și rețete compensate post-mortem.

Infrastructura a fost lăsată în ruină. Fondul Rutier s-a transformat într-o cutie electorală, investițiile capitale au ajuns la minimul ultimilor 14 ani, iar Căile Ferate au coborât la cel mai mic nivel din ultimele șapte decenii – 3% din volumul de activitate de la apogeu. Șansa de a deveni coridor logistic după izbucnirea războiului din Ucraina a fost ratată complet.

Bilanțul este clar: PAS a guvernat pe datorie, a sacrificat sectoarele vitale și a compromis viitorul. În loc de o Moldovă mai aproape de Europa, avem o Moldovă mai mică, mai săracă și mai vulnerabilă.

REZUMAT

9 **CAPITOLUL I. Țara care dispare: criza demografică accelerată**

Populația Moldovei s-a redus cu peste 260 de mii de oameni în patru ani, din cauza sporului natural negativ și a migrației masive, în special a tinerilor și femeilor de vârstă fertilă. Raportul salariați/pensionari a ajuns la un nivel critic, iar țara riscă un colaps social și economic.

19 **CAPITOLUL II. Locuri de muncă lichidate, oameni alungați**

Între 2021 și 2024 s-au pierdut peste 54 de mii de locuri de muncă, iar în agricultură și industrie declinul a fost dramatic. Tinerii pleacă, iar raportul salariați/pensionari devine nesustenabil, ceea ce subminează piața muncii și sistemul de pensii.

28 **CAPITOLUL III. Economie în derivă: între stagnare și recesiune**

PIB-ul a stagnat, consumul a fost erodat de inflație, iar investițiile au atins minime istorice. Exporturile de bunuri s-au redus, importurile au crescut, iar economia trăiește mai mult pe datorie decât pe producție.

35 **CAPITOLUL IV. Agricultură și industria sacrificate**

Moldova a devenit importator net de produse alimentare de bază (zahăr, lapte, ulei), în timp ce mii de locuri de muncă din agricultură și industrie au dispărut. Lipsa investițiilor și sprijinului guvernamental au dus la prăbușirea celor mai importante sectoare economice.

43 **CAPITOLUL V. Comerțul exterior în colaps**

Deficitul comercial a atins -6,5 miliarde USD în 2025, iar exporturile de bunuri au scăzut la un minim istoric. Ponderea exporturilor în PIB a ajuns la doar 17,9%, ceea ce face ca Moldova să fie tot mai dependentă de importuri și vulnerabilă la șocuri externe.

50 **CAPITOLUL VI. Inflația și tarifele care au sărăcit populația**

Inflația cumulată de 66% între 2021 și 2024 a redus puterea de cumpărare, salariile reale s-au prăbușit cu 11% în 2022, iar pensiile au rămas mult sub coșul minim. Cheltuielile energetice au împins milioane de oameni în sărăcie energetică, cu rata sărăciei absolute depășind 33%.

56 **CAPITOLUL VII. Salarii, pensii și sărăcie absolută**

Salariile reale au fost erodate, pensiile au devenit insuficiente, iar clasa de mijloc a fost distrusă. Astăzi, peste un milion de cetățeni trăiesc sub pragul sărăciei, confirmând regresul social al ultimilor patru ani.

62 **CAPITOLUL VIII. Povara datoriei publice și costurile de deservire**

Datoria publică s-a dublat între 2019 și 2025, ajungând la 140,2 miliarde lei, iar povara pe cap de locuitor la 60 mii lei. Dobânzile depășesc 5 miliarde lei anual, consumând resursele pentru investiții și condamnând bugetul la stagnare.

70 **CAPITOLUL IX. Bugetul public, deficitul și granturile ratate**

Deficitele bugetare au explodat la peste 58 miliarde lei în 2020-2024, iar granturile atrase sunt la jumătate față de 2010-2014. Dobânzile mari și promisiunile neexecutate au transformat bugetul într-un instrument electoral, nu într-o strategie de dezvoltare.

78 CAPITOLUL X. Fondul Rutier și investițiile capitale

În 2025 sunt planificate cele mai mici investiții capitale din ultimii 14 ani, iar drumurile rămân într-o stare critică. Fondul Rutier a fost folosit electoral, în timp ce infrastructura continuă să frâneze competitivitatea și dezvoltarea economică.

85 CAPITOLUL XI. Dezechilibrele pieței valutare și intervențiile BNM

Deficitul extern și dependența de importuri au forțat BNM să intervină agresiv pentru a stabili leul. Echilibrul valutar este menținut prin consumul rezervelor și nu prin politici guvernamentale de stimulare a exporturilor sau de reducere a deficitului.

90 CAPITOLUL XII. Educația sacrificată pentru interese imobiliare

Cheltuielile pentru educație au scăzut ca pondere în buget, profesorii au pierdut putere de cumpărare, iar peste 3.100 cadre didactice au părăsit sistemul. 11 universități și 91 de școli au fost lichidate, deseori pentru a valorifica activele imobiliare, ceea ce a compromis viitorul capitalului uman.

96 CAPITOLUL XIII. Sănătatea în derivă și subfinanțată cronic

Sistemul medical a primit cu 2 miliarde lei mai puțin decât a fost votat de Parlament în ultimii patru ani, iar cheltuielile pentru sănătate sunt de doar 4,1% din PIB, cel mai mic nivel din Europa. Spitale neacreditate, pacienți „fantomă” și rețete post-mortem confirmă falimentul sectorului.

105 CAPITOLUL IX. Căile Ferate în colaps total

Indicele de activitate a scăzut la doar 3% din nivelul anului 1986, iar transportul de mărfuri la cel mai mic nivel din ultimele șapte decenii. Moldova a ratat șansa de a deveni coridor logistic după războiul din Ucraina și riscă izolarea economică și socială.

TOP-10 CELE MAI GRAVE PROBLEME

- 1. Depopularea accelerată** – 260 mii de cetățeni pierduți în patru ani; natalitate la minim, emigrarea tinerilor la cote record.

- 2. Locuri de muncă lichidate** – peste 54 mii pierdute 2021–2024, 21 mii doar în 2025; piața muncii în colaps.

- 3. Recesiune mascată** – PIB aproape stagnant (+0,4% în patru ani), sectoare fundamentale prăbușite.

- 4. Inflație galopantă și tarife explodate** – 66% inflație cumulată, gazele +7 ori, energia +4 ori; populația împinsă în sărăcie.

- 5. Sărăcie în creștere** – peste 33% rata sărăciei absolute, clasa de mijloc distrusă; accesul la hrană și energie compromis.

- 6. Datorie publică dublată** – 140 mld. lei; povară de 60 mii lei pe cap de locuitor; costuri de dobânzi peste 5 mld. lei/an.

- 7. Bugete neexecutate și credibilitate pierdută** – niciun buget din 2015 încă nu a fost executat conform parametrilor aprobați; doar în sănătate –2 mld. lei tăiați în 4 ani.

- 8. Educație sacrificată** – 91 de școli și 11 universități lichidate; profesori sărăciți, profesia compromisă, interese imobiliare mascate sub „optimizare”.

- 9. Sănătate subfinanțată și fraudată** – doar 4,1% din PIB, cel mai mic nivel din Europa; pacienți „fantomă”, spitale neacreditate, servicii post-mortem.

- 10. Infrastructură colapsată** – investiții la minimul ultimilor 14 ani, drumuri degradate, CFM redus la 3% din nivelul istoric, oportunități ratate de integrare logistică.

CAPITOLUL I

Țara care dispare: criza demografică accelerată

Moldova pe marginea prăpastiei demografice

Republica Moldova trăiește astăzi o dramă demografică ce depășește orice scenariu pesimist discutat vreodată în rapoarte sau prognoze. Nu mai este vorba despre viitor, ci despre prezent. Țara se golește cu o viteză înspăimântătoare, iar în ultimii patru ani declinul s-a transformat într-o prăbușire accelerată. Datele arată fără echivoc: natalitatea s-a prăbușit, sporul natural rămâne puternic negativ, populația totală se contractă rapid, iar migrația a atins cote care nu mai pot fi compensate prin nimic. Aceasta nu este doar o criză de cifre, este o criză existențială care amenință viitorul Republicii Moldova ca stat.

În 2024 s-au născut doar 23,6 mii de copii – cel mai mic număr din istoria modernă a Moldovei. Este o reducere cu peste 40% față de anul 2015, ceea ce înseamnă că în doar un deceniu am pierdut echivalentul unei generații întregi. Familiile amână decizia de a avea copii sau renunță de tot, iar explicațiile sunt evidente: salarii reale erodate de inflație, tarife explodate la energie, lipsă de servicii publice, lipsă de grădinițe, nesiguranță și instabilitate. Statul nu oferă sprijin, iar oamenii răspund cu tăcere și renunțare. Această prăbușire a natalității nu este conjuncturală, ci structurală.

Sporul natural rămâne negativ de ani la rând, între -9 și -16 mii anual. În fiecare an, în Moldova mor cu mult mai mulți oameni decât se nasc. Aceasta se traduce în școli goale, sate pustii și o societate care se micșorează. Fenomenul este agravat de lipsa unor politici reale: niciun program coerent de sprijin pentru familii, niciun stimulent credibil pentru tineri. În loc să oprească hemoragia,

guvernarea actuală a preferat să cosmetizeze cifrele și să ascundă realitatea sub slogane sterile.

Exodul rămâne rana deschisă a Moldovei. Între 2021 și 2024 rata anuală a migrației nete a fost de 2,42%, ceea ce înseamnă că din fiecare mie de oameni, 24 au plecat și nu s-au mai întors. În total, sute de mii de cetățeni au părăsit țara în ultimii ani, cei mai mulți tineri și femeii de vârstă fertilă. Aceasta înseamnă o dublă lovitură: pe de o parte scade baza populației active, pe de altă parte scad dramatic șansele de redresare a natalității. O femeie care naște un copil la Roma sau Madrid nu mai vine să-l crească la Chișinău. Aceasta este realitatea crudă pe care guvernarea a refuzat să o înfrunte.

Populația totală a Moldovei s-a redus de la 2,64 milioane în 2020 la 2,38 milioane în 2025. În doar patru ani am pierdut peste 260 de mii de oameni – echivalentul a patru raioane. Este un ritm de scădere fără precedent, care ar trebui să alarmeze întreaga clasă politică. În schimb, guvernarea se laudă cu creșteri artificiale ale numărului de salariați, ignorând că populația ocupată scade și că baza de contribuabili se micșorează.

Îmbătrânirea populației devine un fenomen accelerat. Peste un sfert dintre cetățeni au acum peste 60 de ani. Tinerii pleacă, iar bătrânii rămân singuri. Economia se sufocă fără forță de muncă, iar sistemul social se prăbușește sub greutatea unei disproporții dramatice între salariați și pensionari. În paralel, costurile pentru sănătate și asistență socială cresc, în timp ce baza fiscală se reduce. Este un drum sigur spre colaps dacă nu apar schimbări radicale.

Contrastul cu perioada 2010–2014 este izbitor. Atunci, Moldova a reușit să atragă granturi record, să investească în infrastructură, să creeze locuri de muncă și să ofere un minim de stabilitate. Nu a fost o perioadă perfectă, dar a existat o direcție clară și o speranță. Astăzi, după patru ani de guvernare PAS, Moldova nu mai are nici speranță, nici direcție. Are doar statistici reci care arată o țară care dispăre, în timp ce clasa politică mimează preocuparea.

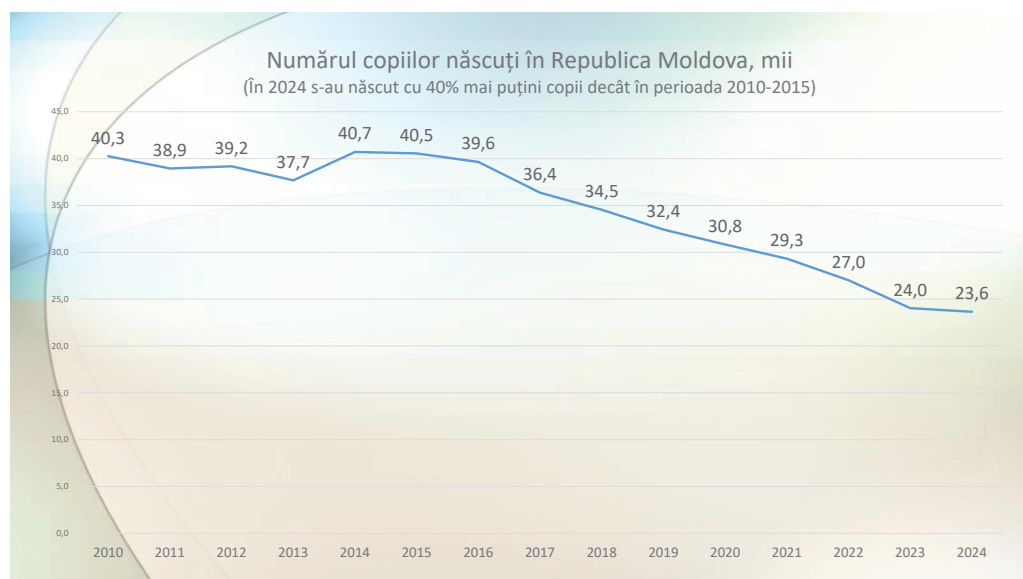
Nu putem continua cu această complacere criminală. Criza demografică nu mai este o problemă a viitorului, este problema prezentului. Dacă nu se iau măsuri radicale – sprijin real pentru familii,

stimulente pentru tineri, programe pentru readucerea diasporei – Moldova va continua să se golească până nu va mai rămâne nimic. Este momentul să recunoaștem adevărul: în ultimii patru ani am pierdut nu doar oameni, am pierdut viitorul. Și pentru asta, responsabilitatea aparține unei guvernări care a preferat lozincile în locul acțiunii.

1. Nașteri tot mai puține – începutul declinului

Datele oficiale arată că numărul copiilor născuți în Republica Moldova s-a prăbușit la cel mai scăzut nivel din istoria modernă a țării. Dacă în perioada 2010–2015 erau în jur de 40 de mii de nou-născuți pe an, în 2024 cifra a coborât la doar 23,6 mii. Este o reducere de aproape 40%, echivalentă cu pierderea unei generații întregi. În spatele acestor cifre se află familii care au renunțat să mai aducă pe lume copii, fie din lipsa perspectivelor, fie pentru că au emigrat.

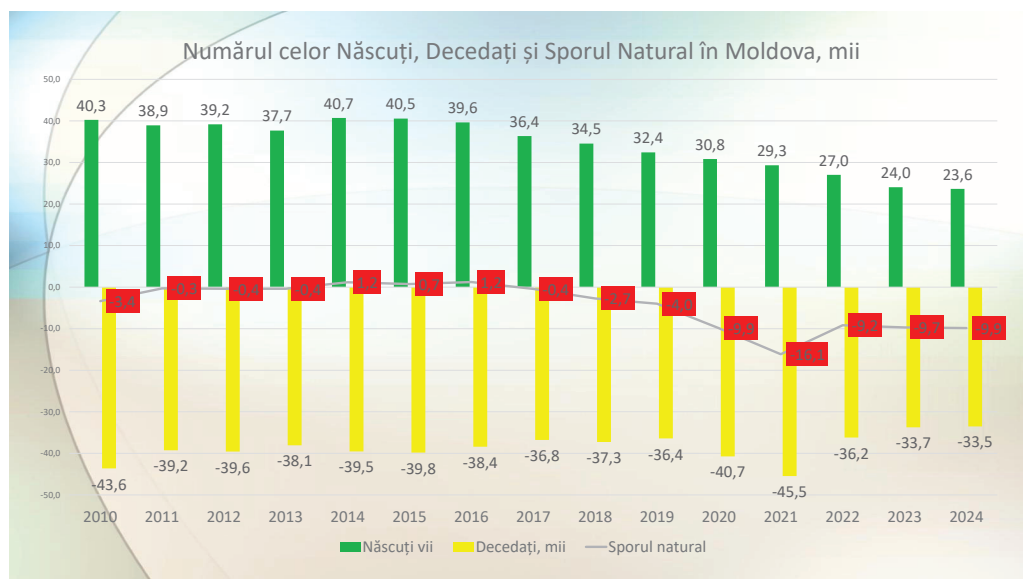
Din grafic se observă clar că declinul natalității s-a accelerat după 2017. În doar șapte ani, s-a trecut de la aproape 40 de mii de nașteri la sub 24 de mii. Această prăbușire este una structurală, nu conjuncturală, și arată lipsa oricăror politici eficiente pentru susținerea familiilor.

2. Sporul natural negativ – mortalitatea depășește natalitatea

Din evoluțiile prezentate de statistici se confirmă că Moldova are un spor natural negativ de aproape un deceniu. Mai mulți oameni mor decât se nasc, iar decalajul s-a adâncit dramatic în ultimii ani. În 2021, de exemplu, diferența a fost de peste 16 mii – cel mai mare dezechilibru din ultimele decenii.

Graficul arată că între 2020 și 2024 sporul natural a fost constant negativ, între -9 și -16 mii anual. Aceasta înseamnă sate întregi care se golesc, școli închise și spitale fără pacienți tineri. Guvernarea nu doar că nu a inversat trendul, dar l-a accentuat.

3. Sporul natural în perspectivă istorică

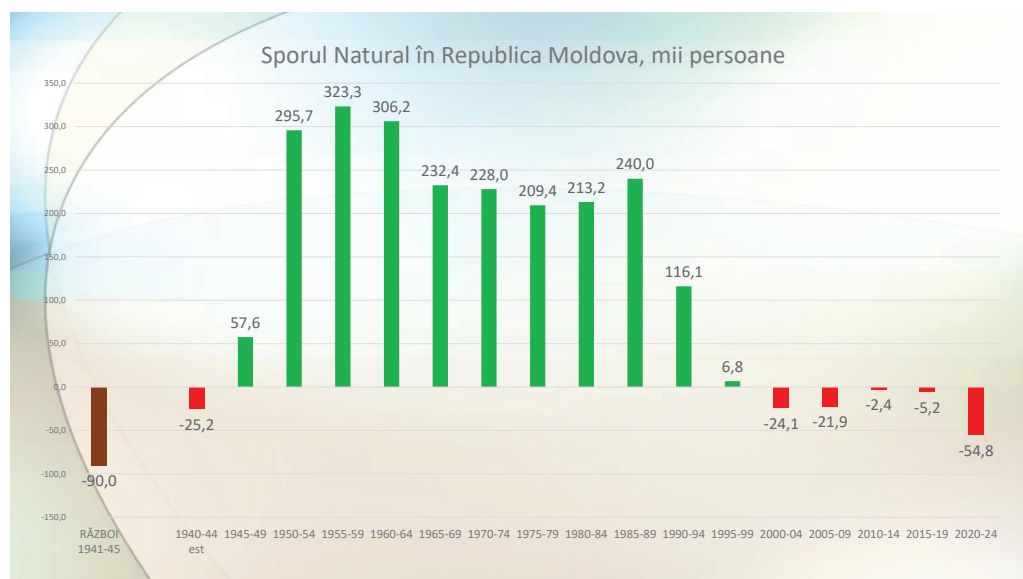
Privind istoric, constatăm dimensiunea reală a crizei. În perioada 1950–1980, Moldova avea anual peste 200 de mii de persoane în plus la sporul natural. Astăzi suntem în minus cu 54,8 mii în perioada 2020–2024. Este un salt de la un vârf al vitalității la un abis demografic.

Din date se observă o trecere de la creșteri masive la prăbușiri fără precedent. Nici măcar războiul din 1941–1945 nu a lăsat urme atât de adânci pe termen lung.

4. Reducerea populației totale

Datele arată că populația prezentă în Republica Moldova scade constant. De la 2,64 milioane în 2020 am ajuns la doar 2,38 milioane în 2025. În cinci ani am pierdut peste 260 de mii de persoane – echivalentul a câtorva orașe întregi.

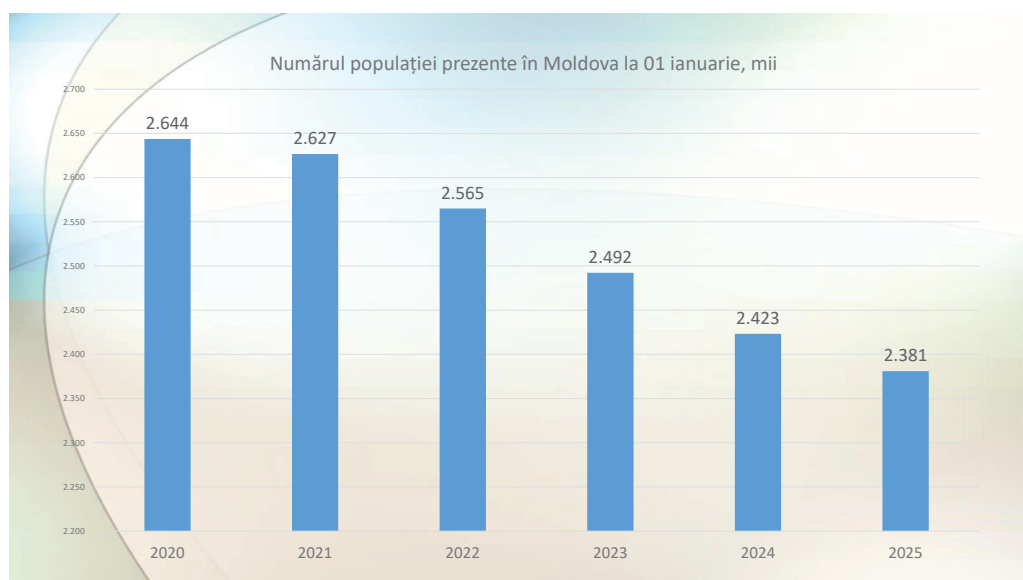
Din evoluția prezentată reiese că pierderile nu sunt accidentale, ci permanente. An de an, zeci de mii de cetățeni dispar din statistică – fie prin emigrare, fie prin mortalitate ridicată.

5. Reducerea cumulativă față de 2020

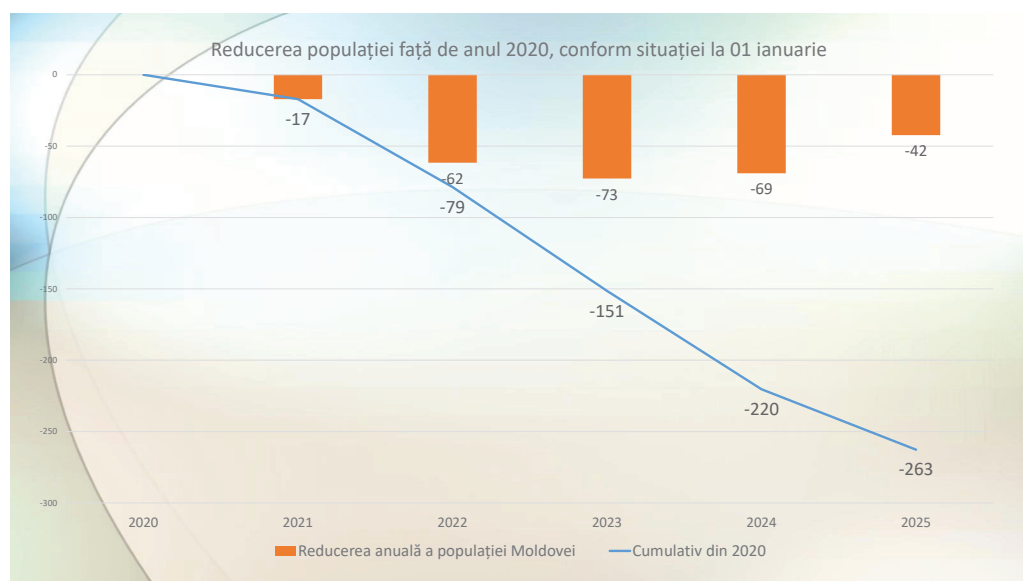
Statistica confirmă că între 2020 și 2025 populația Moldovei s-a redus cu 263 de mii de persoane. Aceasta înseamnă că, în doar un ciclu electoral, țara a pierdut echivalentul a patru raioane medii.

Din grafic observăm că ritmul pierderilor este constant: între 60 și 70 de mii pe an. Aceasta arată că fenomenul nu mai poate fi oprit prin măsuri cosmetice, ci necesită reforme majore.

6. Îmbătrânirea accelerată a populației

Datele oficiale confirmă că Moldova îmbătrânește rapid. Ponderele celor de peste 60 de ani a crescut de la 18,1% în 2015 la 25,9% în 2025. Aceasta înseamnă că un sfert din populație este deja la vârsta pensionării.

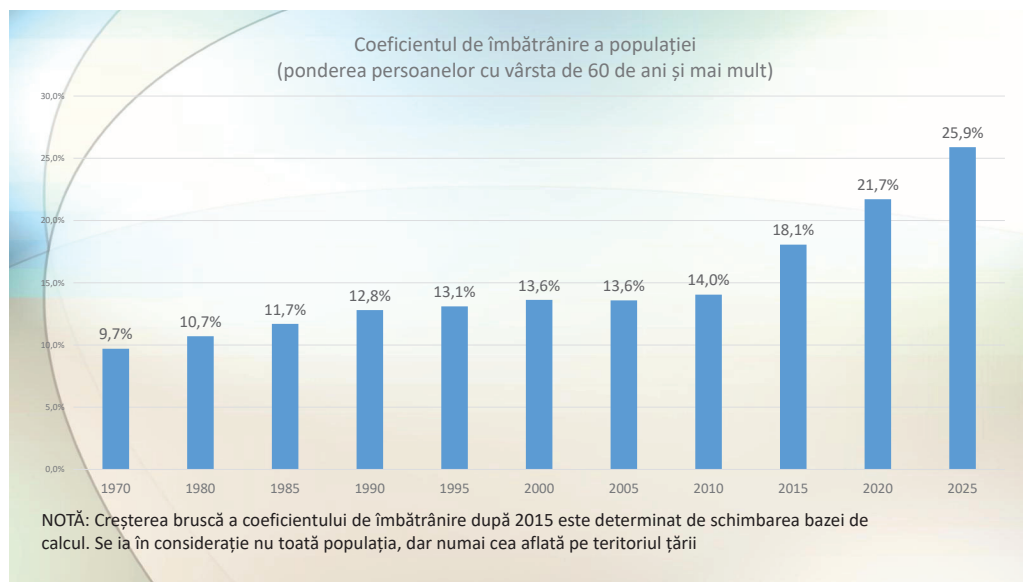

Din statisticile prezentate se observă că ritmul îmbătrânirii s-a accelerat după 2015. Acest proces se întâmplă în paralel cu scăderea natalității, ceea ce amplifică presiunea pe piața muncii și pe sistemul social.

7. Intensitatea emigrației

Emigrația a atins cote record. Dacă între 2001–2005 media anuală era de 1,53%, în 2021–2024 a ajuns la 2,42%. Aceasta înseamnă că din fiecare 1000 de cetățeni, 24 pleacă în fiecare an și nu se mai întorc.

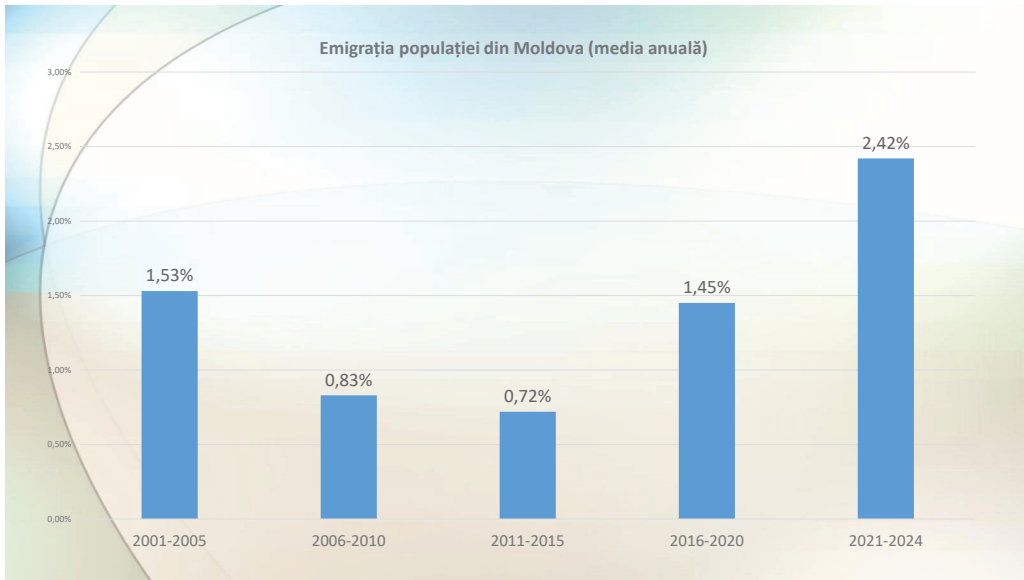
Din date observăm că niciun guvern nu a reușit să inverseze acest trend. PAS a intrat la guvernare promițând stoparea exodului, dar cifrele arată exact contrariul – accelerarea lui.

8. Dispariția tinerilor – exodul generației 19–23 ani

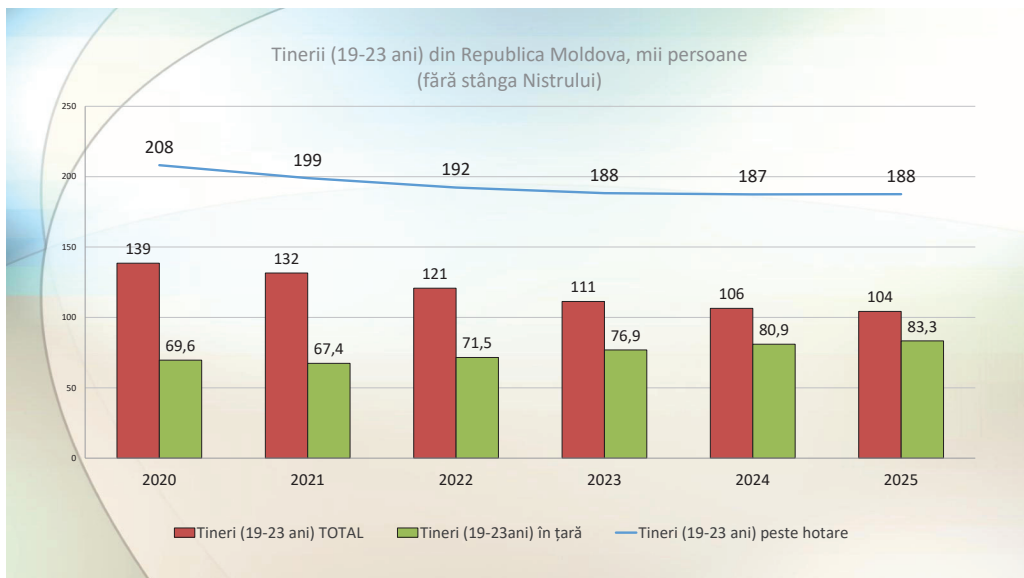
Un alt semnal grav este reducerea numărului de tineri între 19–23 ani. În 2020 erau 208 mii, iar în 2025 doar 188 de mii. Mai mult, peste jumătate dintre aceștia se află deja peste hotare.

Graficul arată că în 2025 doar 83 de mii de tineri din această generație mai sunt în țară. Aceasta înseamnă universități goale, piețe ale muncii fără înnoire și sate fără viitor.

9. Structura populației pe grupe de vârstă

Datele oficiale confirmă că grupele de vârstă tinere sunt cele mai afectate de emigrație. La categoria 18–29 ani, peste 43% se află deja peste hotare, iar la 30–44 ani procentul este de 42,5%. Aceasta arată că Moldova își pierde exact generațiile active economic.

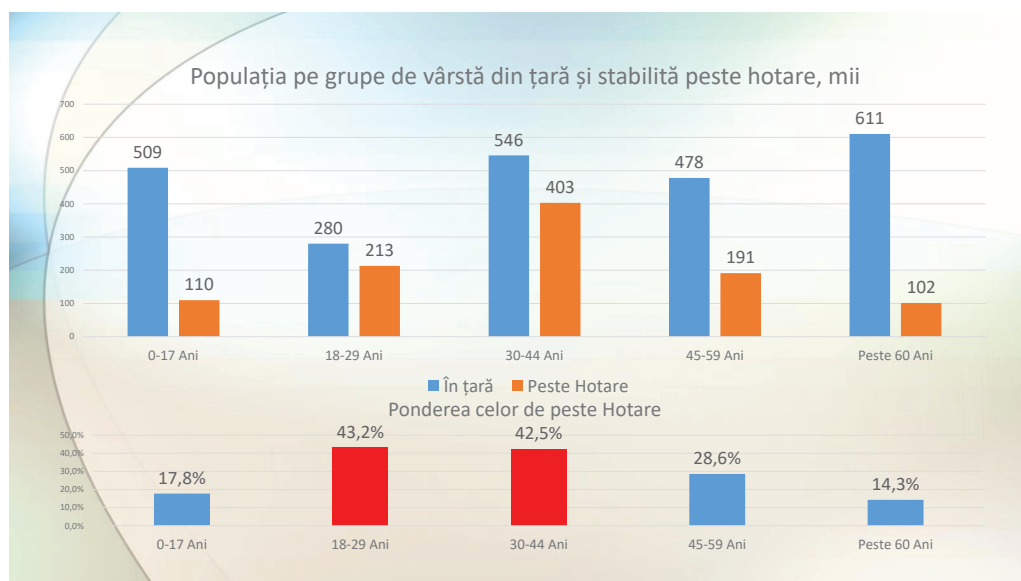

Din date se observă clar că doar vârstnicii de peste 60 de ani au rămas în proporție covârșitoare în țară. Aceasta transformă Moldova într-o țară de pensionari întreținuți de remitențe.

10. Femeile de vârstă fertilă – criza profundă a natalității

Un element cheie al crizei demografice îl reprezintă reducerea numărului de femei de vârstă fertilă (20–34 ani). Dacă în 1990 erau 519 mii, în 2024 au mai rămas doar 209 mii, iar prognoza pentru 2029 arată o scădere la 145 de mii. Mai mult de jumătate dintre acestea se află deja peste hotare.

Graficul confirmă că natalitatea nu mai are cum să crească. Fără femei tinere în țară, nicio politică nu mai poate schimba trendul. Aceasta este rădăcina crizei demografice.

CONCLUZIE. Țara care dispare

- **Natalitatea la minim istoric:** doar **23,6 mii** de nașteri în 2024, cu **40%** mai puțin decât în 2015.
- **Spor natural negativ:** între **-9** și **-16 mii** anual, mortalitatea depășește constant natalitatea.
- **Emigrație accelerată:** **2,42%** rată anuală între 2021-2024, sute de mii de cetățeni plecați, în special tineri și femei tinere.
- **Populația totală în scădere:** de la **2,64** milioane în 2020 la **2,38** milioane în 2025 (-263 mii persoane).
- **Îmbătrânire demografică:** peste **25%** din populație are peste 60 ani, raport nesustenabil între salariați și pensionari.
- **Dispariția tinerilor:** universități goale, piețe ale muncii fără înnoire, generația **19-23 ani** redusă drastic.
- **Criza femeilor fertile:** numărul lor s-a redus la jumătate în trei decenii; jumătate sunt deja în diaspora.
- **Guvernarea PAS a ignorat criza:** nicio politică coerentă pentru sprijinirea familiilor, readucerea diasporei sau stimularea natalității.

Republica Moldova nu mai pierde doar cifre statistice – pierde oameni, comunități, viitorul ca stat. Este o „țară care dispare”, iar responsabilitatea cade pe o guvernare care a preferat să se joace cu lozinci în timp ce populația se scurge peste hotare și în cimitire.

CAPITOLUL II

Locuri de muncă lichidate, oameni alungați

Locuri de muncă lichidate, oameni alungați – bilanțul negru al ultimilor patru ani

Republica Moldova a intrat în ultimii patru ani într-o criză a pieței muncii fără precedent. În loc să vedem politici publice orientate spre crearea locurilor de muncă, atragerea investițiilor și oferirea de perspective pentru tineri, am asistat la un proces continuu de lichidare și degradare. Realitatea este crudă: locurile de muncă dispar, oamenii sunt alungați, iar cei care rămân îmbătrânesc într-o economie care nu mai oferă speranță.

Datele confirmă dimensiunea dezastrului. Între 2021 și 2024 au fost lichidate peste 54 de mii de locuri de muncă, iar numai în primele luni din 2025 alte 21 de mii au dispărut. Nu vorbim despre cifre seci, ci despre destinele a zeci de mii de familii. Agricultură a pierdut singură 35 de mii de locuri, iar industria a fost lovită de același fenomen. În loc să avem fabrici noi și investiții, avem hale închise și tineri forțați să caute viitorul peste hotare. Din exportator de produse alimentare, Moldova a devenit importator net de zahăr, lapte și chiar ulei de floarea-soarelui – o dovadă clară a incapacității guvernării de a proteja sectoarele esențiale.

Statisticile oficiale prezentate de Biroul Național de Statistică sunt manipulate pentru a crea o iluzie. Guvernarea anunță creșterea numărului de salariați, dar realitatea este că populația ocupată scade vertiginos. Numărul celor apti de muncă s-a redus semnificativ: doar în 2024, cu zeci de mii mai puțini față de 2021. Diferența este acoperită prin emigrație, prin economia informală și prin pierderi structurale. Este un joc periculos, care ascunde de fapt colapsul pieței muncii.

Exodul rămâne cea mai mare rană. În perioada 2021–2025, sute de mii de moldoveni au plecat din țară. Nu mai vorbim doar despre

Italia sau Rusia, ci chiar și despre Spania și Portugalia, unde în ultimul an s-au înregistrat exoduri de sute de mii de cetățeni. Este o tendință generală europeană, dar pentru Moldova are un impact disproporționat, pentru că aici baza populației active este deja fragilă. Tinerii nu văd viitor, iar lipsa unor locuri de muncă decente și a unor salarii competitive îi alungă definitiv.

Astăzi avem 635 de mii de salariați și 530 de mii de pensionari. Raportul este unul catastrofal, care arată că sistemul de pensii stă pe marginea colapsului. Fiecare nou loc de muncă pierdut înseamnă o presiune în plus asupra sistemului social. Iar cu fiecare an, ponderea tinerilor pe piața muncii scade. Între 2021 și 2024, proporția tinerilor a coborât de la 28% la doar 24,9%. Într-un ritm similar, în următorul deceniu nu vom mai avea cine să muncească în această țară.

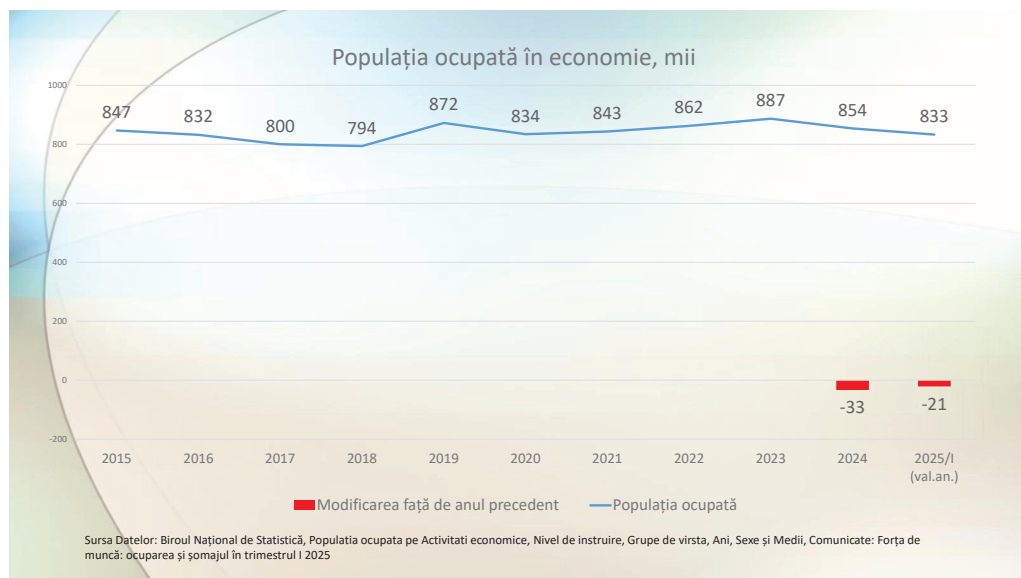
Guvernarea PAS nu doar că a asistat pasiv la lichidarea a peste 54 de mii de locuri de muncă, dar acum, prin politicile sale fiscale și lipsa oricărui sprijin pentru sectoarele productive, amenință direct cele 809 mii de locuri care au mai rămas. Aceasta nu mai este o simplă neputință, ci o strategie de distrugere a economiei naționale. În agricultură și industrie, cele mai mari angajatoare tradiționale, pierderile sunt dramatice. Tinerii pleacă, femeile de vârstă fertilă pleacă, iar Moldova rămâne o țară îmbătrânită, fără viitor.

Contrastul cu perioada 2010–2014 este dureros. Atunci, prin granturi europene și prin politici responsabile, s-au creat zeci de mii de locuri de muncă, s-au făcut investiții masive în infrastructură și s-au deschis piețe noi pentru exporturile moldovenești. A fost o perioadă de creștere și consolidare. După 2015 și mai ales după 2021, Moldova a intrat în regres: promisiuni multe, realizări zero, iar locurile de muncă au dispărut pe bandă rulantă.

Nu putem ascunde realitatea: locurile de muncă lichidate și oamenii alungați sunt responsabilitatea directă a actualei guvernări. Aceasta este moștenirea ultimilor patru ani – o țară care își pierde forța de muncă, își sacrifică sectoarele productive și își alungă tinerii. Dacă nu se iau măsuri radicale, Moldova va rămâne un teritoriu gol, dependent doar de remitențe și de împrumuturi externe. O țară fără muncitori, fără industrie și fără agricultură este o țară condamnată la dispariție.

1. Populația ocupată – prăbușirea ultimilor patru ani

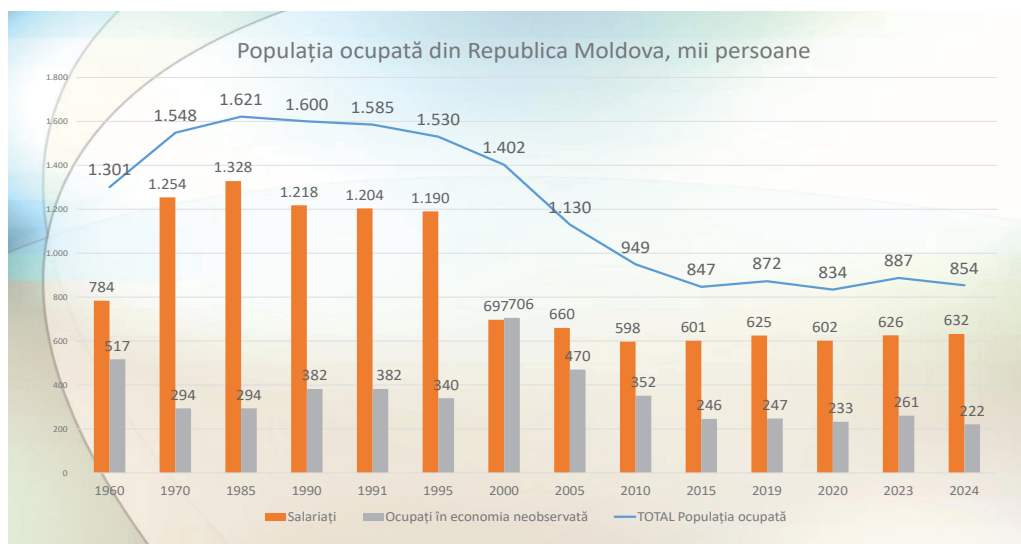
Datele oficiale arată că în perioada 2021–2025 populația ocupată a intrat într-un declin accentuat. În doar patru ani, Moldova a pierdut peste 54 de mii de locuri de muncă, iar în T1 2025 tendința continuă cu alte 21 de mii. Aceasta confirmă că sub guvernarea PAS nu doar că nu s-au creat locuri de muncă, dar s-au lichidat zeci de mii.

Graficul arată limpede: după 2021, curba populației ocupate coboară constant. Anii 2023 și 2024 marchează cele mai mari scăderi, ceea ce confirmă că PAS a adâncit criza ocupării.

2. Forța de muncă prezentă în economie – o pierdere accelerată

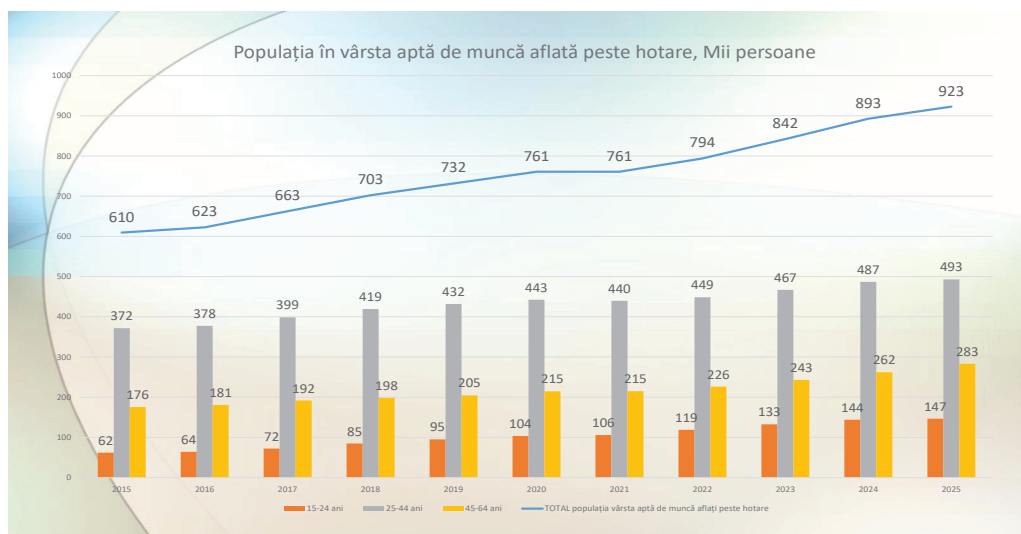
Din 2021 până în 2025, numărul persoanelor ocupate s-a redus cu 6–7% din total. Aceasta înseamnă că sute de mii de familii au pierdut un venit stabil și au fost împinse spre emigrare sau spre economia informală.

Graficul confirmă că ultimii patru ani au adus o accelerare a prăbușirii. În timp ce alte state post-pandemice au reușit să recupereze pierderile, Moldova a continuat să piardă locuri de muncă.

3. Exodul forței de muncă – bilanțul 2021-2025

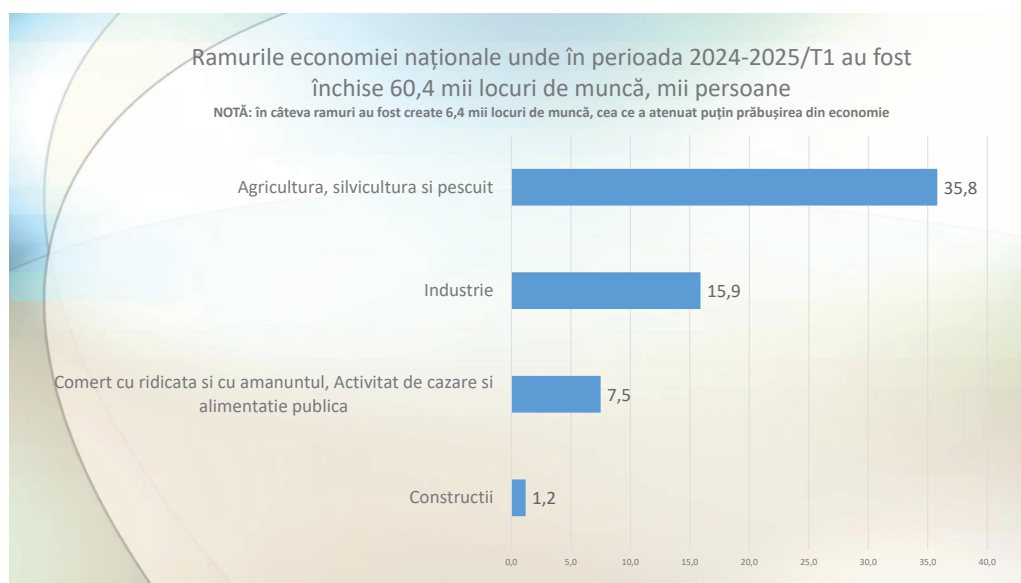
În ultimii patru ani, numărul moldovenilor apti de muncă aflați peste hotare a crescut exploziv. Dacă în 2021 erau circa 800 de mii, în 2025 numărul a ajuns la peste 923 de mii. Aceasta înseamnă că doar în perioada guvernării PAS, alte peste 120 de mii de persoane active au părăsit țara.

Graficul arată limpede creșterea accelerată a exodului după 2021. Categoriile cele mai afectate sunt tinerii și adulții de vârstă mijlocie, adică exact oamenii care ar fi trebuit să susțină economia internă.

4. Ramurile sacrificate – agricultura și industria în colaps

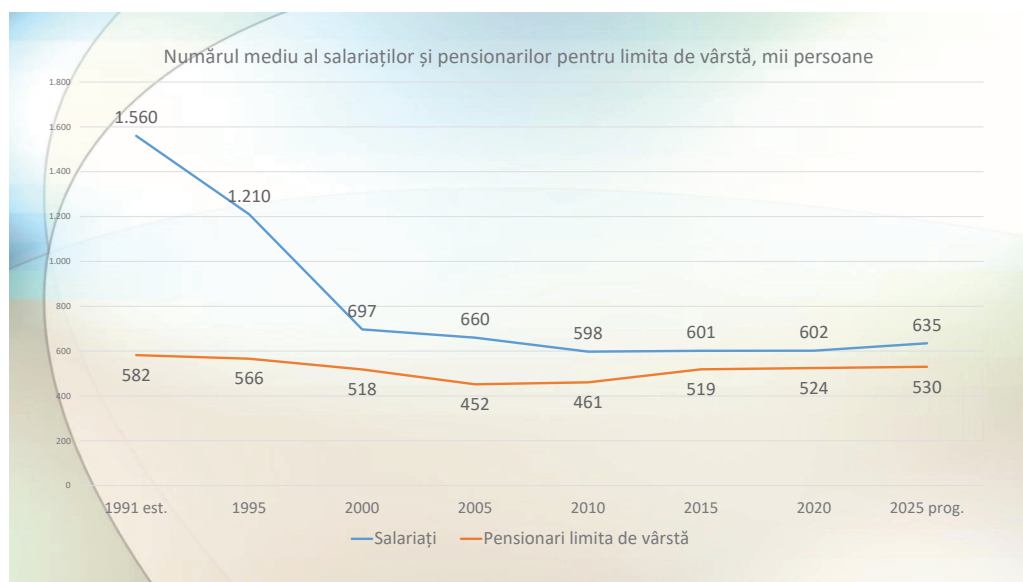
În 2024–2025, peste 60 de mii de locuri de muncă au dispărut, dintre care 35 de mii doar în agricultură. Industria a pierdut 16 mii, iar comerțul și serviciile alte câteva mii. Acestea nu sunt doar cifre – ele reprezintă familii care au fost împinse la emigrare.

Graficul confirmă că în ultimii patru ani ramurile economice de bază s-au prăbușit. Agricultura și industria – pilonii economiei Moldovei – au fost lăsate fără sprijin și au pierdut zeci de mii de locuri de muncă.

5. Salariații versus pensionarii – echilibrul critic 2021–2025

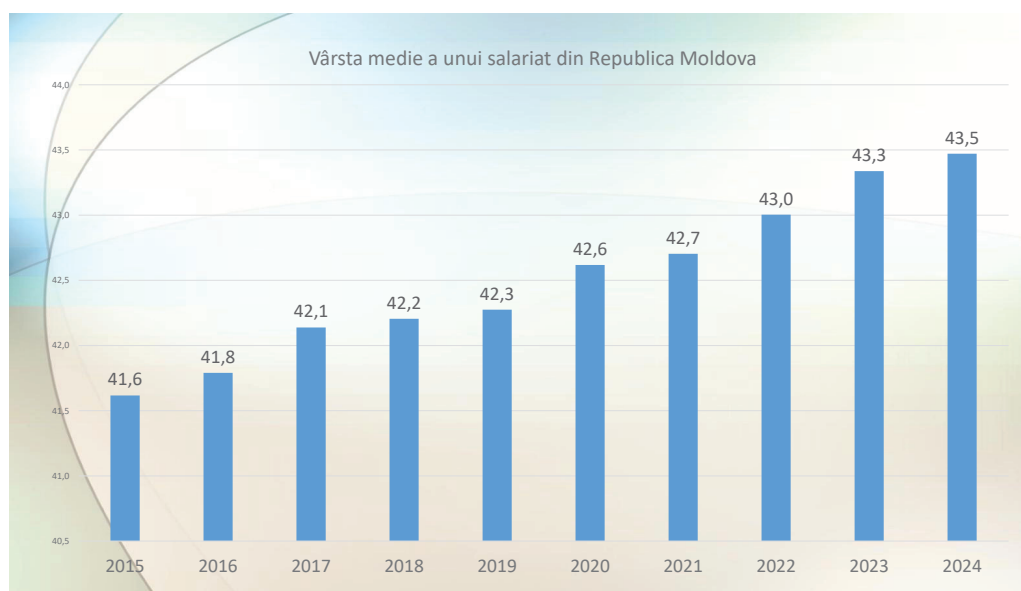
În perioada 2021–2025, diferența dintre numărul salariaților și pensionarilor s-a redus la un nivel critic. Astăzi, în 2025, doar 635 de mii de salariați mai susțin 530 de mii de pensionari. Aceasta înseamnă că sistemul de pensii este pe marginea colapsului.

Graficul arată clar că după 2021 cele două linii – salariați și pensionari – s-au apropiat dramatic. Este dovada că, în doar patru ani, PAS a adus sistemul social într-un dezechilibru aproape ireparabil.

6. Salariați mai puțini, dar mai bătrâni

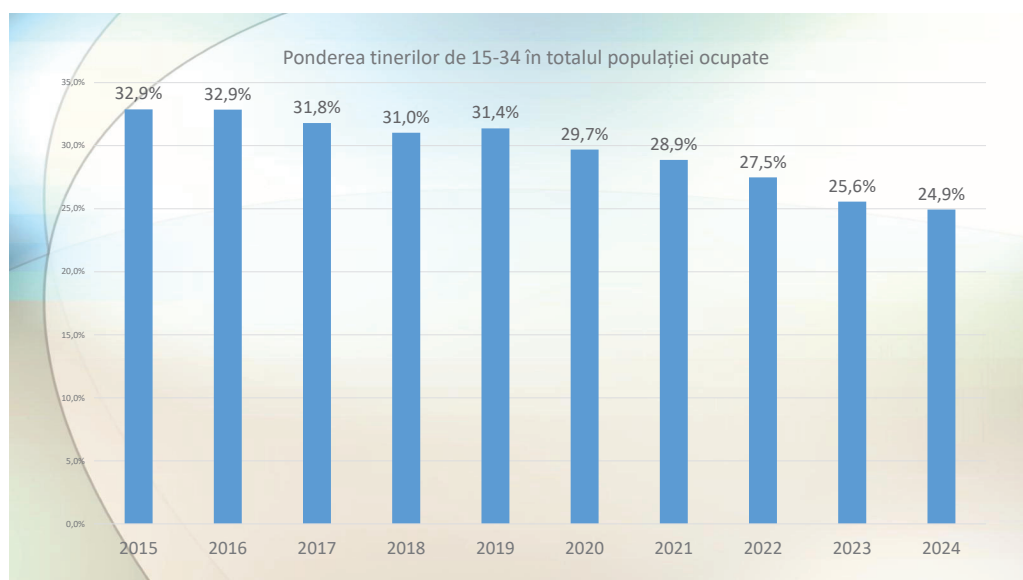
Vârsta medie a salariaților a crescut vizibil în ultimii patru ani. Dacă în 2021 era de 42,5 ani, în 2024 a ajuns la 43,5 ani. Aceasta arată că tinerii nu mai intră pe piața muncii, alegând să plece peste hotare.

Graficul confirmă îmbătrânirea forței de muncă după 2021. Aceasta reduce capacitatea de inovare și adaptare la noile tehnologii și condamnă economia la stagnare.

7. Generația tânără – exclusă de pe piața muncii

Ponderea tinerilor între 15–34 ani în populația ocupată a scăzut puternic în perioada 2021–2025. De la 28% în 2021, aceasta a ajuns la doar 24,9% în 2024. Aceasta confirmă că tinerii nu mai văd viitor în Moldova.

Graficul arată clar scăderea ponderii tinerilor după 2021. În lipsa lor, piața muncii devine tot mai îmbătrânită și mai puțin competitivă.

CONCLUZIE. Bilanțul ultimilor patru ani

- **54.000 locuri de muncă pierdute între 2021–2024**, plus alte **21.000** doar la începutul lui 2025 – bilanț devastator pentru piața muncii.
- **Exod masiv**: numărul moldovenilor apti de muncă plecați peste hotare a crescut cu peste **120.000** în patru ani, ajungând la **923.000** în 2025.
- **Agricultura și industria, ramuri sacrificate**: peste **51.000** locuri de muncă pierdute doar în aceste două sectoare, odată coloane vertebrale ale economiei.
- **Raport salariați–pensionari critic**: **635.000** salariați pentru **530.000** pensionari, un dezechilibru aproape ireparabil al sistemului social.
- **Îmbătrânirea forței de muncă**: vârsta medie a salariaților a crescut la **43,5 ani**, în timp ce ponderea tinerilor a scăzut sub **25%** din populația ocupată.
- **Guvernarea PAS a agravat criza**: nu a creat locuri de muncă, ci a asistat la lichidări masive, punând în pericol și cele **809.000** locuri rămase.

Moștenirea celor patru ani PAS pe piața muncii este una sumbră: locuri lichidate, tineri alungați și un sistem social aflat în pragul colapsului. Moldova devine o țară fără muncitori, dependentă de remitențe și împrumuturi externe.

CAPITOLUL III

Între stagnare și recesiune economică – Patru ani pierduți în dezvoltarea țării

PATRU ANI DE STAGNARE ȘI RECESIUNE: ECONOMIA MOLDOVEI SACRIFICATĂ

Republica Moldova a traversat în ultimii patru ani cea mai sumbră perioadă economică de după criza financiară globală. În loc de o revenire solidă după pandemie, am avut o combinație letală de stagnare și recesiune tehnică, dublată de incompetență guvernamentală și lipsă de viziune strategică. PIB-ul a oscilat între minusuri dureroase și plusuri statistice, care nu au schimbat nimic în viața oamenilor. Adevărul este simplu: economia a rămas blocată, iar cetățenii s-au sărăcit.

În 2022, șocul energetic și lipsa de reacție a guvernării au dus la o contracție economică severă. Am pierdut atunci ceea ce construiseam cu greu în anii precedenți, iar 2023 și 2024 nu au fost suficiente pentru a recupera. Chiar și atunci când cifrele oficiale anunțau o „creștere economică”, aceasta era doar pe hârtie – ajustat la inflație, PIB-ul real pe cap de locuitor a stagnat sau chiar a scăzut. Oamenii au simțit acest lucru direct în buzunare: salariile reale s-au prăbușit, consumul a fost redus la minim, iar investițiile în bunăstare au fost amânate la nesfârșit.

Investițiile, motorul oricărei economii sănătoase, au fost complet sacrificate. În 2023 s-au raportat doar 314 milioane USD investiții străine directe – o cifră ridicol de mică pentru o țară care se declară „pro-europeană” și care ar fi trebuit să fie atractivă pentru capitalul internațional. Mai mult, aceste investiții nu s-au dus în sectoare productive, ci au acoperit consumul și importurile. În loc de fabrici și linii de producție, vedem hipermarketuri și lanțuri comerciale care doar scot valuta din țară. Este dovada clară că guvernarea nu are niciun plan pentru dezvoltarea economică reală.

În loc să creeze locuri de muncă și să stimuleze sectoarele productive, PAS a preferat să dea vina pe crizele externe. Da, pandemia, războiul și șocurile energetice au lovit toată lumea, dar diferența între guvernele responsabile și cele incompetente este reacția. În timp ce alte state din regiune au transformat crizele în oportunități de modernizare, în Moldova s-a preferat improvizația și discursul. Nu am văzut niciun plan de redresare, nicio schemă de atragere a investițiilor strategice, niciun program real de sprijin pentru agricultură sau industrie. Economia a fost lăsată să supraviețuiască singură, iar rezultatul se vede: regres pe toate fronturile.

PIB-ul, acest indicator pe care guvernarea îl prezintă triumfalist, este de fapt o oglindă spartă. Creșterile artificiale ascund scăderi dramatice în sectoarele reale. Agricultură, care asigură locuri de muncă pentru sute de mii de oameni, a fost lovită de costuri uriașe și lipsa sprijinului. Industria, deja fragilă, a pierdut comenzi și a închis unități întregi. În loc să diversificăm producția și exporturile, am devenit și mai dependenți de importuri. Consumul intern, motorul aparent al creșterii, a fost alimentat de remitențe și datorie publică, nu de venituri reale și investiții. Aceasta nu este dezvoltare, este o schemă piramidală care va exploda mai devreme sau mai târziu.

Contrastul cu perioada 2010–2014 este izbitor. Atunci, în ciuda crizei globale, Moldova a reușit să mențină creșteri economice, să atragă granturi record și să investească în infrastructură. PIB-ul a crescut în termeni reali, inflația a fost ținută sub control, iar investițiile capitale au atins maxime istorice. Era o perioadă în care, cu toate provocările, se construia ceva. Astăzi, în schimb, după patru ani de guvernare PAS, avem stagnare, datorie, promisiuni neonorate și o economie lipsită de direcție.

Ultimii patru ani pot fi rezumați într-o singură frază: oportunități pierdute și timp irosit. Moldova nu a avut o strategie de dezvoltare, nu a avut politici de sprijin pentru sectoarele vitale și nu a avut curajul să folosească crizele ca punct de relansare. PIB-ul stagnează, investițiile lipsesc, iar oamenii simt doar sărăcie și nesiguranță. Acesta este adevăratul bilanț al unei guvernări care a sacrificat viitorul economic al țării.

1. Indicatorii recesiunii economice

Datele oficiale pentru anii 2023 și 2024 arată o recesiune mascată sub aparența unei stabilități artificiale. Agricultură a scăzut cu aproape 15%, industria cu 3,4%, exporturile cu peste 12%, iar populația ocupată cu 3,7%. Singurul indicator pozitiv – PIB-ul – a crescut doar cu 0,1%, ceea ce nu acoperă declinul ramurilor de bază. Aceasta înseamnă stagnare economică profundă și incapacitatea guvernării de a genera creștere reală.

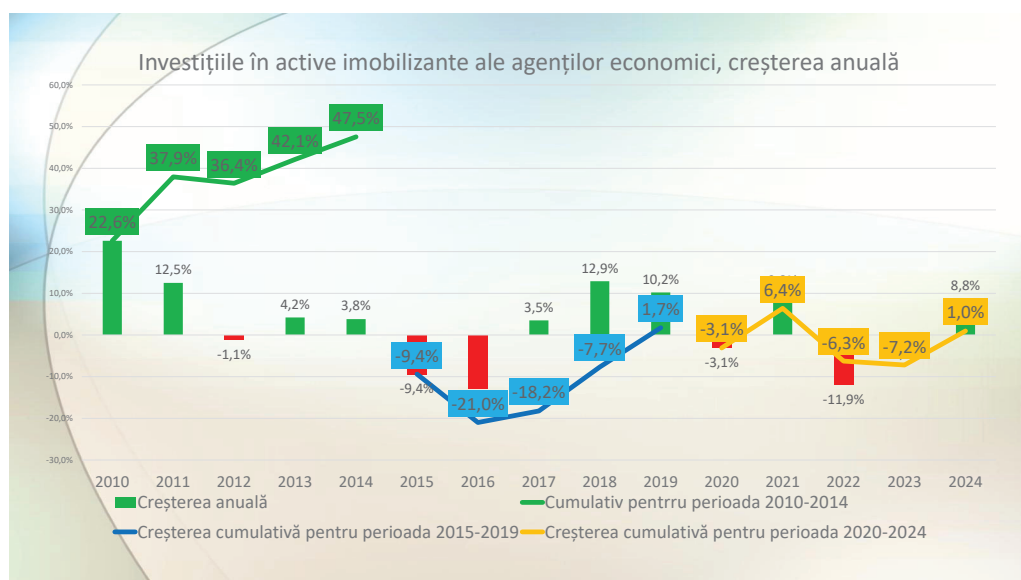
Indicatorii de bază, ai recesiunii economice din Moldova

	2023	2024	Creșterea reală	Deviere
Agricultură, miliarde lei	41,0	41,4	-14,6%	-7,1
Industrie (2024 estimativ), miliarde lei	87,6	86,0	-3,4%	-3,0
Populația ocupată, mii persoane	886,9	853,9	-3,7%	-33,0
Exporturi, milioane USD	4048,3	3555,4	-12,2%	-492,9
PIB (2024 estimativ), miliarde lei	300,5	320,6	0,1%	0,3

Graficul cu indicatorii de bază confirmă dezechilibrul: PIB-ul stagnează, în timp ce sectoarele fundamentale se prăbușesc. Este dovada că Moldova trece printr-o recesiune structurală, chiar dacă oficial se vorbește despre „stabilitate”.

2. Evoluția PIB-ului – patru ani de stagnare

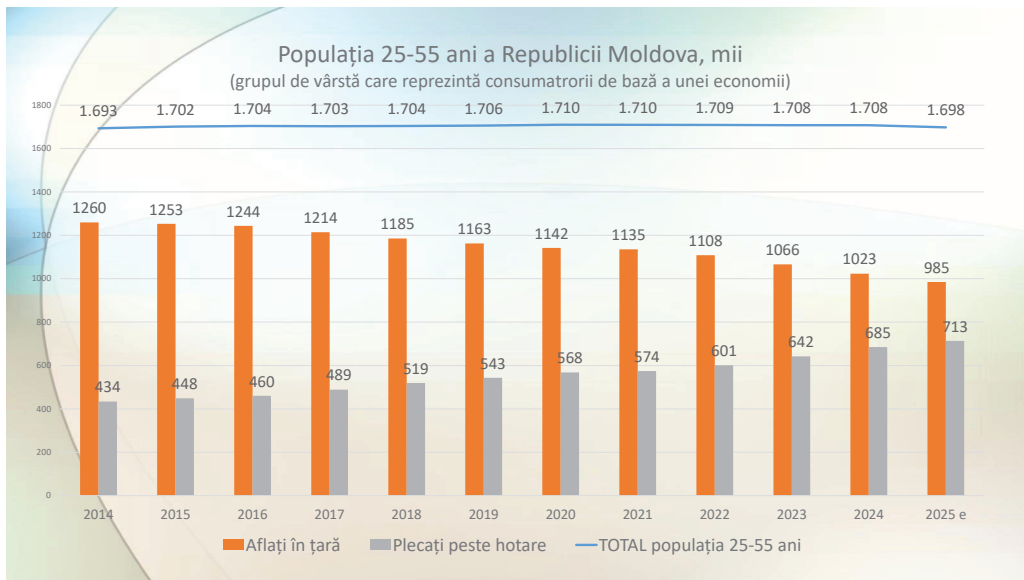
Din 2021 până în 2024, Republica Moldova nu a înregistrat nicio creștere economică semnificativă. În 2020, pandemia a adus o scădere de -8,3%, iar din 2021 până în 2024 creșterea cumulată a fost de doar 0,4%. Aceasta este cea mai slabă performanță din ultimele decenii.

Graficul arată clar că perioada 2020-2024 este una pierdută. În loc să fie anii redresării economice, ei au devenit anii stagnării. Comparativ cu perioadele anterioare, Moldova rămâne în urmă, pierzând competitivitate și oportunități.

3. Populația activă și consumul intern

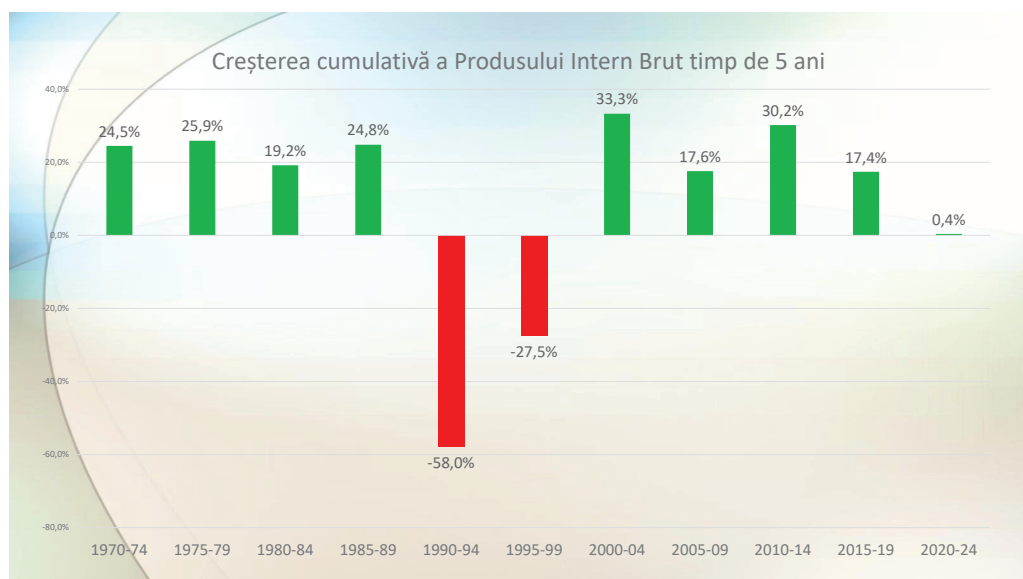
Un element central pentru dinamica economică este populația între 25 și 55 de ani – segmentul de vârstă care susține consumul și producția. Datele arată că această categorie s-a redus cu peste 200 de mii de persoane în ultimul deceniu, iar în perioada 2021-2025 declinul s-a accentuat. Emigrarea masivă a acestei grupe de vârstă explică lipsa consumului intern și scăderea cererii pentru produsele locale.

Graficul confirmă că tot mai mulți cetățeni din grupa de vârstă activă aleg să plece peste hotare. Aceasta înseamnă mai puțini consumatori, mai puțini contribuabili și o presiune uriașă pe sistemul economic intern.

4. Creșterea cumulativă a PIB – un eșec istoric

Privind în perspectivă, perioada 2020–2024 a adus o creștere cumulată a PIB-ului de doar 0,4%. Nicio altă perioadă de după anii '90 nu a înregistrat un rezultat atât de slab, ceea ce confirmă caracterul excepțional al stagnării actuale.

Graficul cu creșterea cumulată pe 5 ani arată limpede: Moldova nu a reușit să iasă din criza pandemică, iar guvernarea PAS a ratat șansa unei relansări economice. Comparativ cu perioadele anterioare de 5 ani, performanța 2020-2024 este aproape nulă.

CONCLUZIE. Patru ani pierduți

- **Patru ani pierduți:** între 2021–2024, PIB-ul a crescut cumulativ cu doar **0,4%**, cel mai slab rezultat din ultimele trei decenii.
- **Recesiune mascată:** agricultura **-15%**, industria **-3,4%**, exporturile **-12%**, populația ocupată **-3,7%** (2023–2024).
- **Investiții la minim:** doar **314 milioane USD** în 2023, bani direcționați spre consum și importuri, nu spre sectoare productive.
- **PIB-ul artificial:** „creșterea” vine din remitențe și datorii, nu din producție internă și investiții.
- **Exod al populației active:** peste **200 de mii** din categoria **25–55 ani** lipsesc, emigrarea adâncește criza consumului și producției.
- **Guvernarea PAS – fără plan:** în loc de politici de redresare și atragere de capital, doar discursuri și vina pusă pe crize externe.
- **Contrast negativ cu 2010–2014:** atunci, granturi și investiții record; acum, regres și pierdere de competitivitate.

Economia Republicii Moldova a fost lăsată să supraviețuiască singură, iar bilanțul guvernării PAS este unul devastator: stagnare, recesiune mascată și oportunități irosite.

CAPITOLUL IV

Agricultura și industria între prăbușire și dependență de importuri

AGRICULTURA ȘI INDUSTRIA SACRIFICATE: DIN GRÂNARUL REGIUNII ÎN IMPORTATOR DE SUPRAVIEȚUIRE

Ultimii patru ani au adus cea mai dureroasă confirmare că Moldova nu mai este ceea ce pretindea a fi – un grânar al regiunii. Am ajuns, în mod rușinos, să fim importatori net de produse alimentare de bază: zahăr, lapte și, mai nou, chiar ulei de floarea-soarelui. În doar doi-trei ani s-a produs o inversare istorică a statutului nostru economic. Din exportatori care hrăneau regiunea, am devenit dependenți de importuri pentru a ne asigura masa de zi cu zi. Este un eșec național și o dovadă a incapacității guvernării de a proteja și susține sectorul agricol.

În loc să fie tratat ca prioritate strategică, sectorul agricol a fost ignorat și batjocorit. Cuvintele disprețuitoare ale unor oficiali, care au spus că Moldova „nu trebuie să exporte mere, ci IT”, arată ruptura totală față de realitate. Merele, fructele, cerealele și vinurile au ținut în viață economia Moldovei, mai ales după șocul embargoului rusesc din 2014. Atunci, agricultorii au demonstrat că pot să reziste, că pot să-și diversifice piețele și să-și salveze afacerile. Astăzi, însă, ei sunt abandonați, fără sprijin, sacrificați între costuri ridicate, climă ostilă și o birocrație sufocantă.

Datele confirmă amploarea prăbușirii. Doar în agricultură, în ultimii patru ani s-au pierdut peste 35 de mii de locuri de muncă. În sate, asta înseamnă gospodării părăsite, terenuri lăsate în paragină și o populație tot mai îmbătrânită. Industria, la rândul ei, a pierdut peste 12 mii de salariați în aceeași perioadă. Fără investiții și fără sprijin, fabricile s-au închis, iar muncitorii au luat drumul străinătății. În loc să vedem modernizare și extindere, am văzut stagnare și recesiune de fond.

Investițiile capitale, care ar fi trebuit să fie motorul relansării, au fost primele sacrificate la fiecare rectificare bugetară. În 2025 sunt planificate cele mai mici investiții din ultimii 14 ani – un record negativ care arată clar că dezvoltarea nu mai este o prioritate. În loc să modernizăm agricultura prin irigații, tehnologizare și infrastructură logistică, am preferat să plătim dobânzi pentru datorii și să rostogolim problemele către viitor. Industria, care ar fi trebuit să fie coloana vertebrală a economiei, este și ea lăsată să moară încet, fără politici industriale, fără credite accesibile, fără piețe noi.

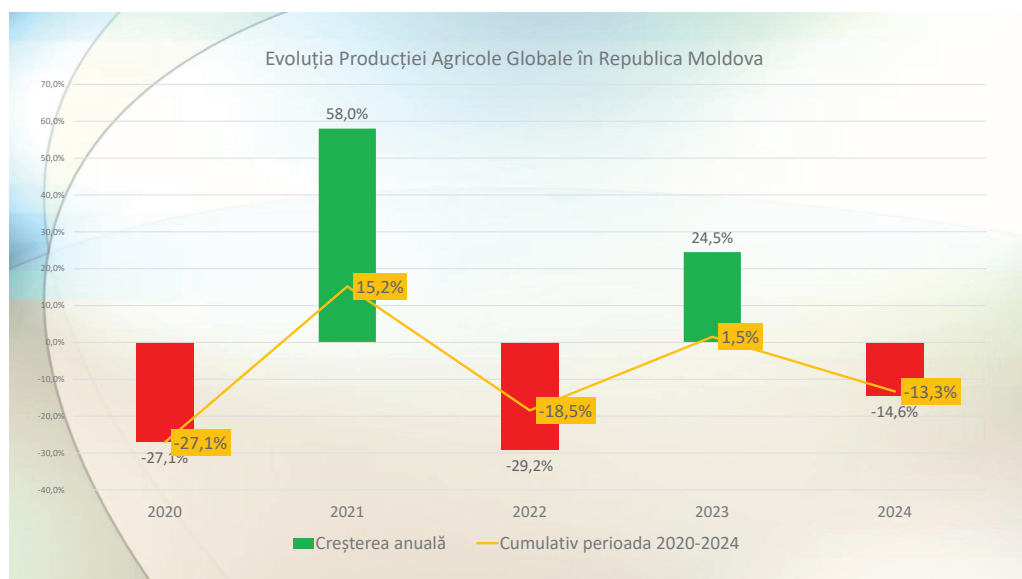
Consecințele se simt la fiecare pas. Produsele moldovenești pierd teren pe piețele externe, iar pe piața internă sunt înlocuite de importuri. Satele se scufundă în sărăcie, micii fermieri se închid unul câte unul, iar populația rurală migrează masiv. Industria, lipsită de comandă și competitivitate, nu mai oferă locuri de muncă stabile. Toate acestea duc la sărăcirea populației și la pierderea ultimei brume de securitate alimentară. Am ajuns dependenți de importuri chiar și pentru produse pe care le produceam în exces acum câțiva ani.

Contrastul cu perioada 2010–2014 este izbitor. Atunci, Moldova a atras granturi record, a investit masiv în infrastructură și a deschis piețele europene pentru produsele agricole. Atunci, fermierii au fost sprijiniți să se modernizeze și să se conecteze la noi piețe, iar industria a beneficiat de investiții și parteneriate. Astăzi, după patru ani de guvernare PAS, vedem doar ruine: agricultură prăbușită, industrie stagnată și oameni alungați. Aceasta nu este doar o eroare de guvernare, ci un act de sabotaj economic la adresa viitorului țării.

Moldova nu poate supraviețui ca importator de supraviețuire. Dacă nu apar politici reale, curajoase, care să readucă investițiile în agricultură și industrie, dacă nu vom proteja producătorii interni și nu vom stimula crearea de locuri de muncă, atunci ne vom condamna singuri la dependență și sărăcie. Patru ani au fost deja pierduți. Întrebarea este dacă vom continua să sacrificăm cele mai importante sectoare ale economiei sau dacă vom învăța din trecut, când s-a demonstrat că se poate construi atunci când există voință politică și respect pentru munca oamenilor.

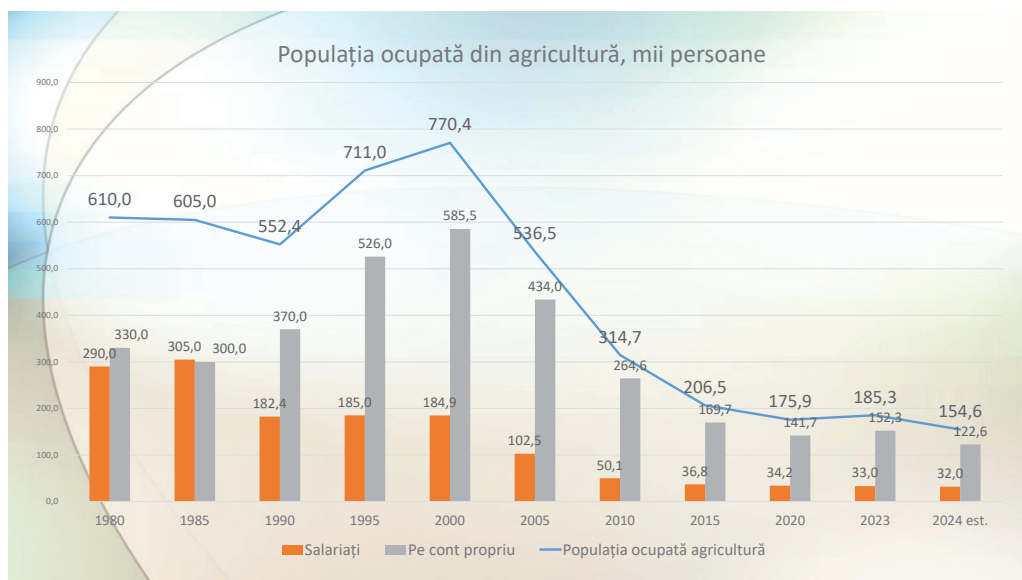
1. Prăbușirea producției agricole

Graficul privind evoluția producției agricole globale arată oscilații dramatice: după un an 2021 cu o creștere de 58%, au urmat scăderi masive de -29,2% în 2022 și -14,6% în 2024. Cumulativ, perioada 2020-2024 se încheie cu un declin de peste 13%. Aceste fluctuații reflectă lipsa de reziliență a sectorului agricol, dependența excesivă de condițiile climaterice și incapacitatea guvernării de a implementa politici eficiente de sprijin.

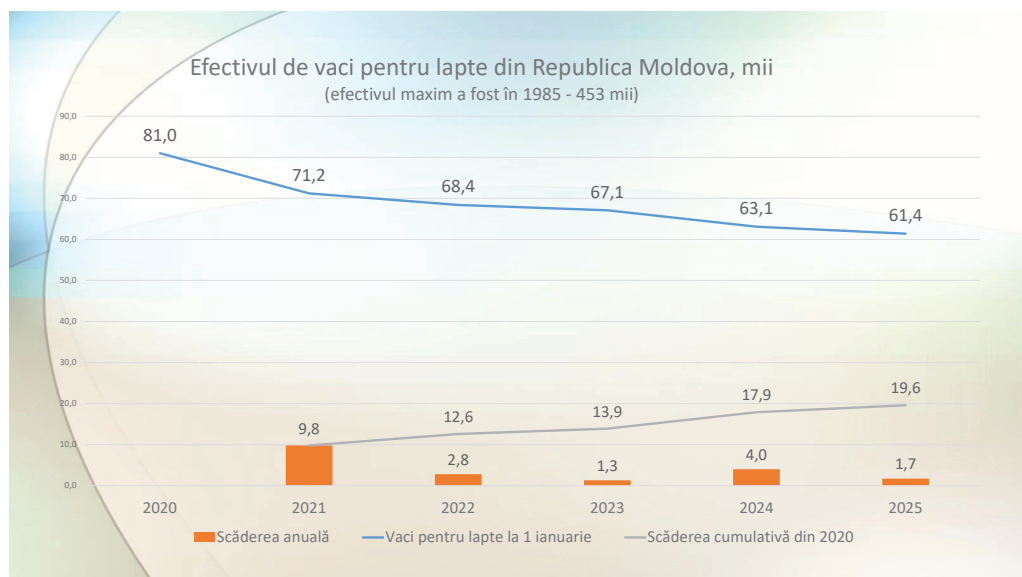
2. Depopularea accelerată a agriculturii

Datele arată o reducere constantă a populației ocupate în agricultură. Dacă în anii '90 peste 700 de mii de persoane lucrau în acest sector, în 2024 numărul acestora a coborât la doar 154 mii. Procesul este ireversibil, iar pierderea forței de muncă din agricultură afectează direct capacitatea țării de a-și asigura securitatea alimentară.

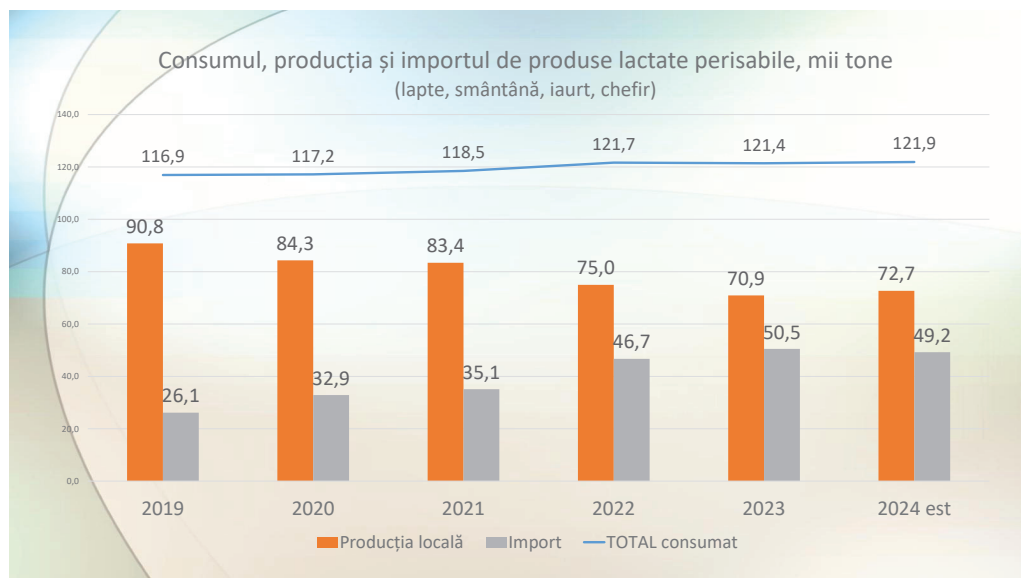
3. Criza laptelui și declinul efectivului de vaci

Un indicator critic al prăbușirii sectorului zootehnic îl reprezintă efectivul de vaci pentru lapte. Dacă în 1985 Moldova avea 453 de mii de vaci, în 2020 mai rămăseseră doar 81 de mii, iar în 2025 numărul va coborî la circa 61 de mii. Această scădere masivă explică de ce am devenit importatori net de lapte și produse lactate.

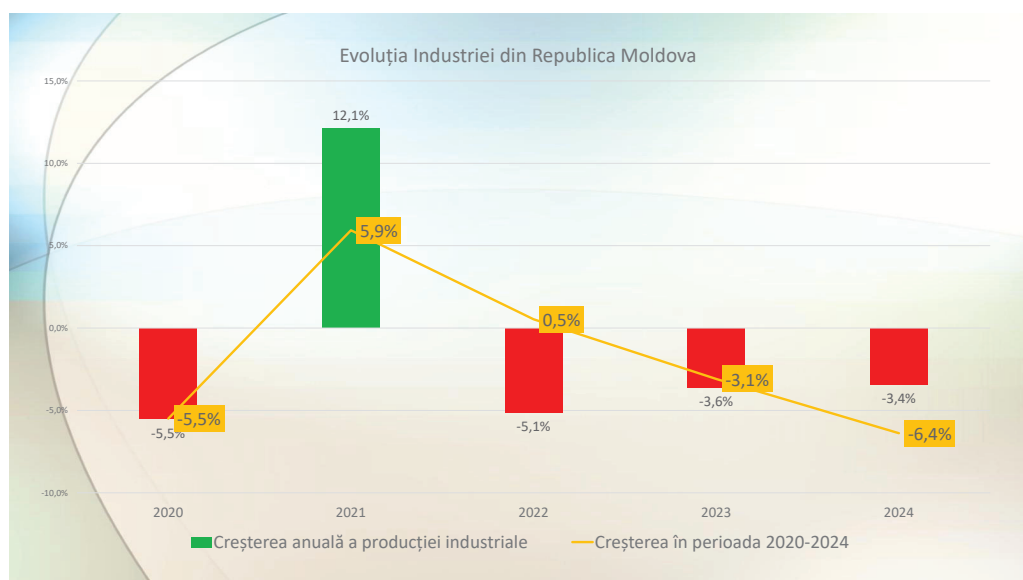
4. Importurile de lactate depășesc producția locală

Graficul consumului și producției de lactate arată clar cum producția locală a scăzut de la 90,8 mii tone în 2019 la 70,9 mii tone în 2023. În același timp, importurile aproape s-au dublat, ajungând la peste 50 de mii tone. Moldova a trecut, astfel, din statutul de producător tradițional în cel de importator net, depinzând tot mai mult de piețele externe.

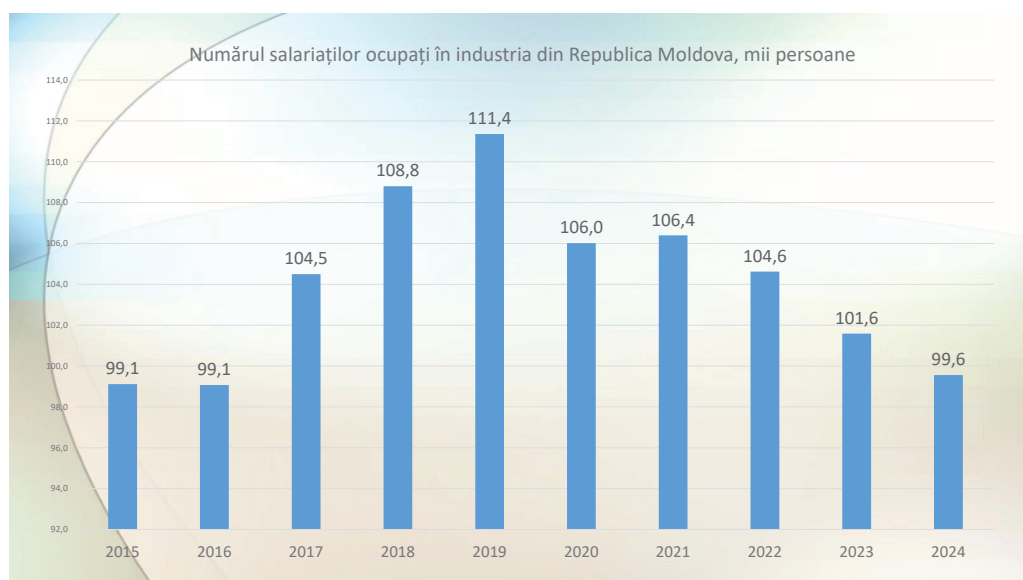
5. Industria între stagnare și declin

Industria nu a reușit să devină motorul economiei, ci dimpotrivă a intrat într-o perioadă prelungită de recesiune. Datele arată scăderi succesive ale producției industriale, cu excepția anului 2021, când a existat o creștere conjuncturală. Cumulativ, între 2020 și 2024, industria s-a contractat cu peste 6%, ceea ce reflectă lipsa de investiții și incapacitatea de a moderniza sectoarele productive.

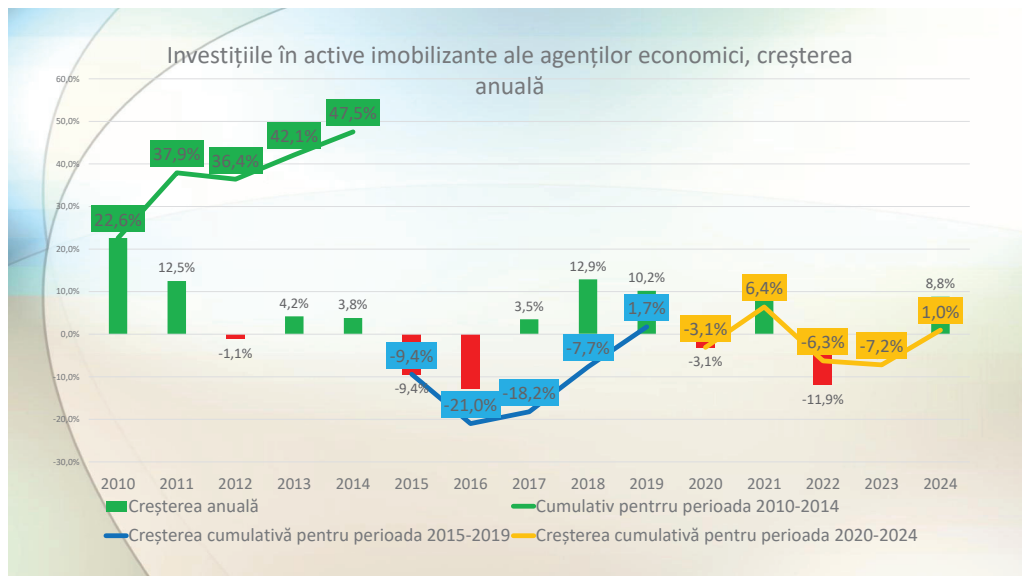
6. Reducerea numărului de salariați în industrie

Numărul salariaților din industrie confirmă trendul negativ: dacă în 2019 lucrau 111 mii persoane în acest sector, în 2024 mai sunt doar 99 de mii. Această reducere pune în pericol nu doar capacitatea de producție, dar și stabilitatea socială a mii de familii dependente de aceste locuri de muncă.

7. Investițiile ratate și stagnarea modernizării

Investițiile în active imobilizate, care ar fi trebuit să fie motorul modernizării, au stagnat și chiar au înregistrat scăderi. După 2020, datele arată ani succesivi de declin, cu pierderi de până la -11,9% în 2022. Acest lucru demonstrează că mediul economic nu a fost atractiv pentru capital, iar politicile guvernamentale nu au reușit să creeze un climat favorabil investițiilor.

CONCLUZII

- **Agricultura în declin structural:** producția agricolă a scăzut cu peste 13% între 2020–2024, confirmând lipsa de reziliență și absența politicilor de sprijin.
- **Depopularea satelor:** doar 154.000 persoane mai lucrează în agricultură în 2024, comparativ cu peste 700.000 în anii '90.
- **Colapsul zootehniei:** efectivul de vaci a scăzut la 61.000 în 2025, ceea ce a transformat Moldova în importator net de lactate.
- **Importurile depășesc producția:** producția de lactate a scăzut cu 22% (2019–2023), în timp ce importurile aproape s-au dublat, trecând de 50.000 tone.
- **Industria în recesiune:** contracție de peste 6% între 2020–2024, pierderea a 12.000 salariați, stagnare și lipsa de competitivitate.
- **Investiții ratate:** 2025 aduce cel mai mic volum de investiții capitale din ultimii 14 ani, semn că modernizarea nu mai este prioritate.
- **Guvernarea PAS a agravat criza:** din exportator regional, Moldova a devenit importator de supraviețuire, pierzând securitatea alimentară și perspectivele de dezvoltare industrială.

Agricultura și industria nu sunt doar sectoare economice – ele sunt fundamentul existenței țării. Lipsa de viziune și sacrificarea lor pentru calcule bugetare și electorale au transformat Republica Moldova într-un stat dependent și vulnerabil.

CAPITOLUL V

Exporturile și comerțul exterior: prăbușirea unui pilon economic

COMERȚUL EXTERIOR ÎN COLAPS: DIN MOTOR DE CREȘTERE ÎN VULNERABILITATE STRATEGICĂ

Comerțul exterior, odinioară un pilon esențial al economiei Republicii Moldova, s-a transformat în ultimii patru ani din motor de creștere într-o vulnerabilitate strategică. Datele recente arată un deficit comercial structural, ajuns la recordul istoric de -6,5 miliarde USD în 2025. Este o gaură care arată incapacitatea economiei naționale de a produce suficient pentru a acoperi consumul, iar dependența de importuri se adâncește cu fiecare lună. În loc de politici de sprijin și modernizare, am văzut indiferență și lipsă de viziune, iar consecințele le plătesc direct cetățenii prin sărăcie și scumpiri.

Exporturile agricole, care au ținut economia pe linia de plutire în perioade dificile, au fost lăsate la voia sorții. Merele și fructele au rămas printre puținele produse cu evoluții pozitive, dar fermierii au fost tratați cu dispreț, auzit chiar de la tribuna Parlamentului unde s-a spus că Moldova „nu trebuie să exporte mere, ci IT”. Această lipsă de respect față de efortul agricultorilor contrastează dureros cu reziliența lor din 2014, când, confrunțați cu embargoul rusesc, au reușit să diversifice piețele și să crească exporturile. Atunci a fost o dovadă că prin muncă și politici de sprijin se poate. Astăzi, lipsa politicilor a transformat agricultura într-un sector sacrificat.

O rușine economică rămâne transformarea Moldovei din exportator în importator net de produse alimentare de bază. Zahărul, laptele și chiar uleiul de floarea-soarelui, produse care altădată alimentau piețele externe, sunt acum aduse din import. Aceasta înseamnă nu doar pierderea competitivității, ci și pierderea

securității alimentare. Dependența de importuri pentru alimentele de bază face ca fiecare șoc extern să lovească direct în buzunarul cetățeanului moldovean. Când prețurile internaționale cresc, Moldova nu are cum să se apere, pentru că nu mai produce suficient pentru piața internă.

Ponderele exporturilor în PIB s-a prăbușit la 17,9% în 2025 – un minim istoric. Pentru comparație, în anii '90 exporturile reprezentau peste 40% din PIB. Aceasta înseamnă că economia Moldovei nu mai este conectată competitiv la piețele externe, ci depinde exclusiv de importuri pentru a supraviețui. Este un dezechilibru periculos, care arată că guvernarea a ratat complet șansa de a transforma comerțul exterior într-un instrument de dezvoltare.

Singurul segment care a mai arătat semne de reziliență au fost serviciile. Exporturile de IT, servicii medicale și BSS au înregistrat creșteri, dar insuficiente pentru a compensa prăbușirea agriculturii și industriei. În timp ce guvernarea își construiește discursul pe aceste cifre, realitatea este că ele nu acoperă decât o parte din pierderi și că economia rămâne dezechilibrată. Serviciile nu pot ține singure pe umeri o economie întreagă, mai ales când sectoarele tradiționale – agricultura și industria – sunt sacrificate.

Consecințele sociale și politice ale acestui dezechilibru sunt evidente. Dependența de importuri înseamnă vulnerabilitate extremă la șocuri externe. Fiecare creștere de preț la energie, fiecare dezechilibru pe piața globală a cerealelor sau a lactatelor se transferă direct asupra cetățeanului moldovean. Aceasta este una dintre cauzele principale ale inflației galopante din ultimii ani, care a sărăcit populația și a distrus puterea de cumpărare. Guvernarea nu a înțeles lecția: fără producție internă și fără exporturi competitive, fiecare criză externă devine o criză internă majoră.

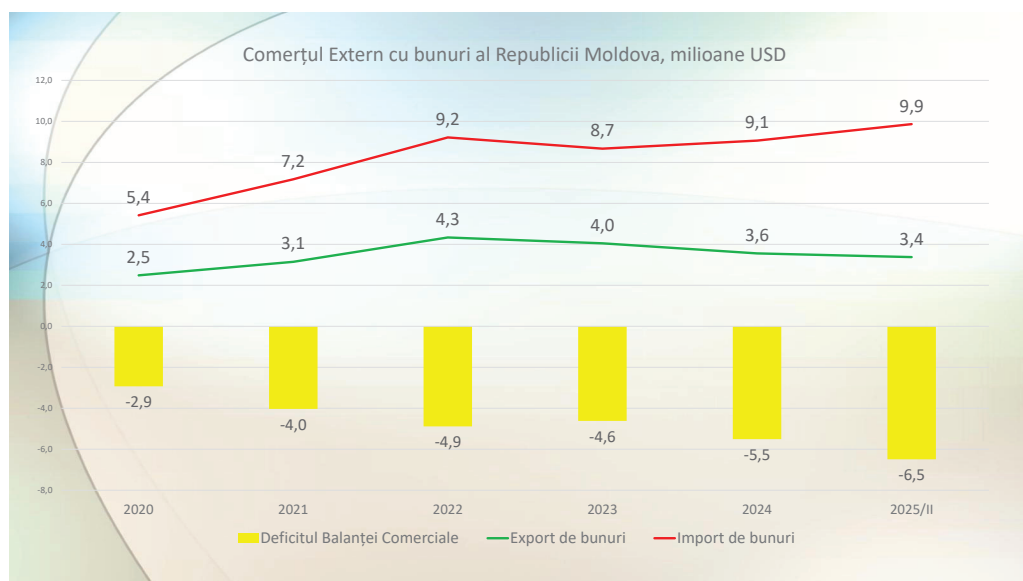
Contrastul cu perioada 2010–2014 este izbitor. Atunci, Moldova a reușit să atragă granturi record, să investească în infrastructură și să deschidă piețe europene pentru produsele agricole. Exporturile au crescut și s-au diversificat, oferind o șansă reală pentru fermieri și industrie. Astăzi, după patru ani de guvernare PAS, direcția este inversă: exporturi prăbușite, importuri crescute, deficit comercial record. Aceasta nu mai este doar o problemă economică, este o

problemă de securitate națională. Comerțul exterior, care ar fi trebuit să fie motorul dezvoltării, a devenit călcâiul lui Ahile al economiei moldovenești.

Moldova nu poate supraviețui ca o economie de consum dependentă de importuri. Dacă nu apar politici reale de sprijin pentru producători, dacă nu sunt încurajate investițiile și exporturile competitive, țara va continua să se afunde într-un cerc vicios al sărăciei și al dependenței. Deficitul comercial nu este o simplă cifră statistică, ci expresia clară a incapacității noastre de a construi un model economic sustenabil. Patru ani au fost deja pierduți. Este momentul ca lecțiile trecutului să fie readuse în actualitate: fără producție, fără exporturi și fără piețe diversificate, nu există viitor pentru economia Republicii Moldova.

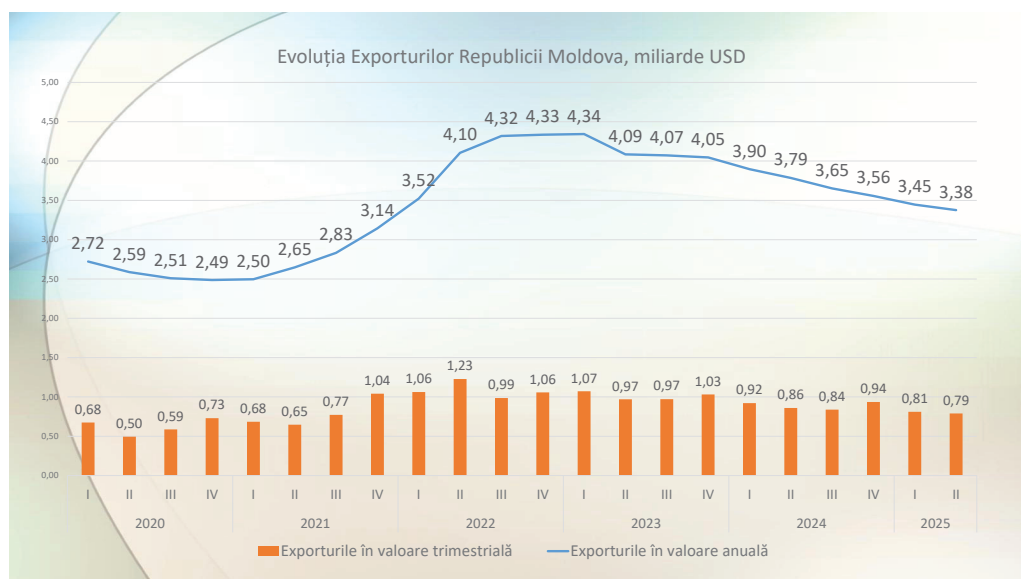
1. Deficitul comercial - o gaură care se adâncește

Datele oficiale arată că, în timp ce exporturile au scăzut, importurile au continuat să crească. Astfel, deficitul balanței comerciale a ajuns în 2025 la -6,5 miliarde USD, comparativ cu -2,9 miliarde USD în 2020. Această evoluție arată incapacitatea guvernării de a susține producția internă și de a valorifica oportunitățile de pe piețele externe.

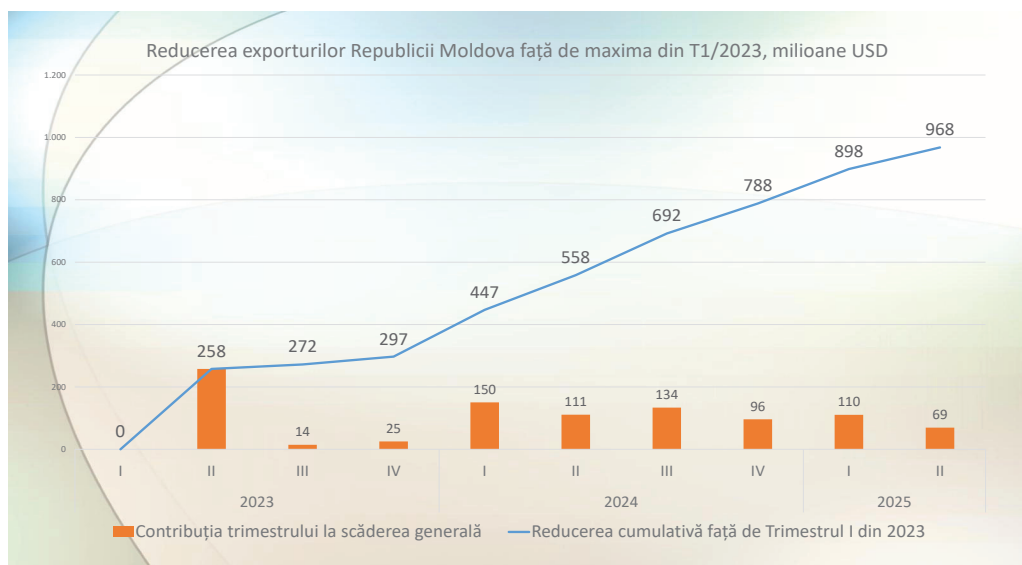
2. Evoluția exporturilor – de la apogeu la prăbușire

Graficul evoluției exporturilor arată că, după un maxim de peste 4,3 miliarde USD atins în 2022, exporturile au intrat pe o pantă descendentă constantă, ajungând la 3,38 miliarde USD în 2025. Această scădere reflectă atât pierderea unor piețe tradiționale, cât și lipsa unor politici coerente de diversificare a exporturilor. Un aspect important este că în 2022–2023 Moldova a reușit o diversificare geografică, însă aceasta nu a fost consolidată, astfel încât în 2024–2025 trendul s-a inversat.

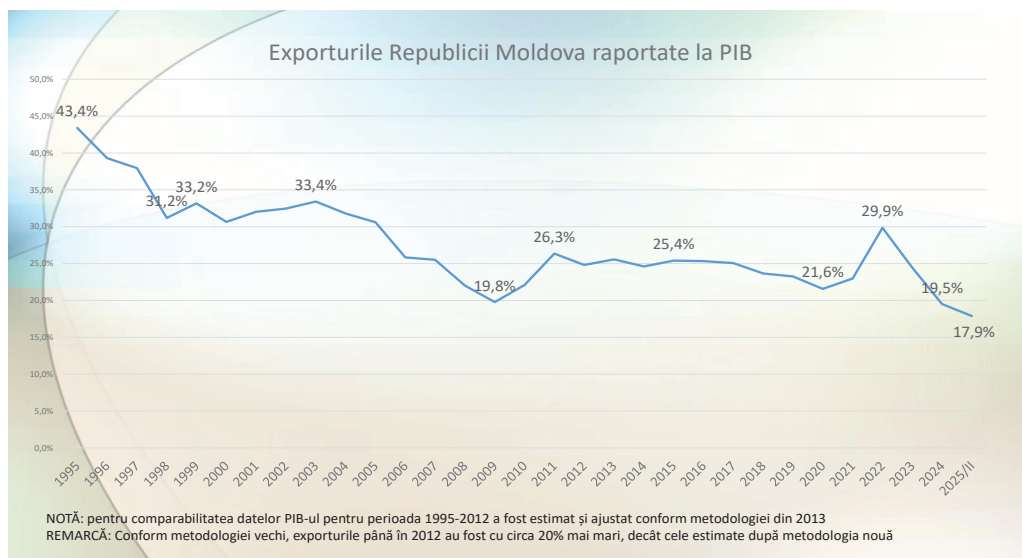
3. Reducerea exporturilor după 2023

Scăderea exporturilor a devenit evidentă după primul trimestru al anului 2023. Datele arată o reducere cumulativă de aproape 1 miliard USD până la jumătatea anului 2025. Această contracție rapidă a afectat în mod direct agricultura și industria, sectoare deja fragilizate. Practic, într-o perioadă de doar doi ani, economia a pierdut aproape un sfert din baza sa exportatoare.

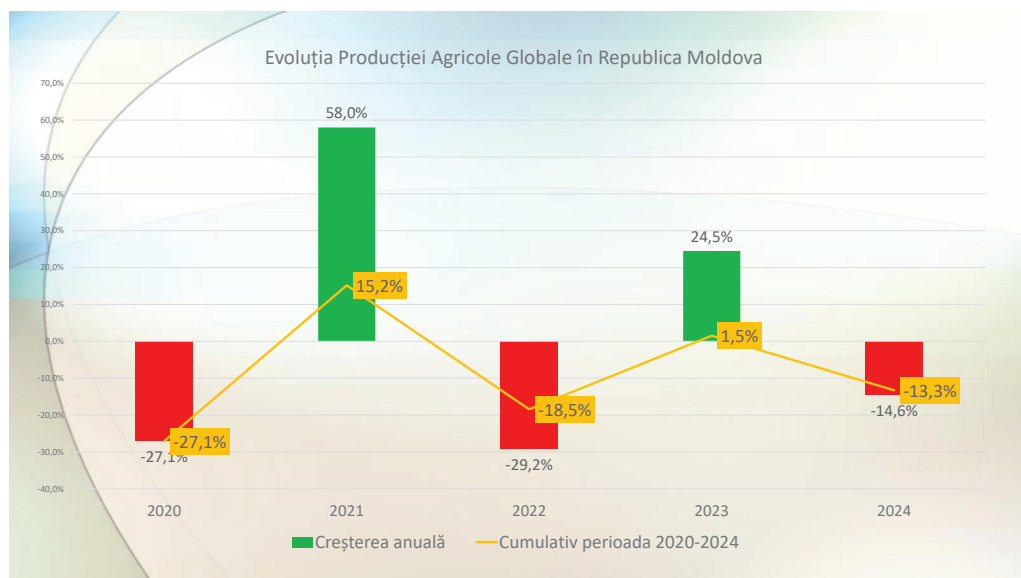
4. Exporturile raportate la PIB – minim istoric

Un alt indicator alarmant este ponderea exporturilor în PIB. Dacă în anii '90 aceasta depășea 40%, în 2025 exporturile au ajuns să reprezinte doar 17,9% din PIB. Este cel mai scăzut nivel din ultimele trei decenii, ceea ce arată cât de marginal a devenit rolul comerțului exterior în dinamica economică a țării. Acest indicator confirmă că, în loc să devină un motor de dezvoltare, comerțul exterior a devenit o povară pentru economie.

5. Moldova – din exportator tradițional la importator net

Un aspect dramatic al ultimilor ani este transformarea Republicii Moldova din exportator net în importator net pe segmente esențiale: zahăr, lapte și ulei de floarea-soarelui. În doar 2-3 ani, țara a pierdut capacitățile interne de producție și a devenit dependentă de importuri. Această schimbare nu afectează doar balanța comercială, ci și siguranța alimentară și poziția strategică a Moldovei pe piața regională.

CONCLUZII

- **Deficit comercial record: -6,5 miliarde USD** în 2025, dublu față de 2020 – expresia incapacității de a produce intern.
- **Exporturi în prăbușire:** de la **4,3 miliarde USD** în 2022 la **3,38 miliarde USD** în 2025, pierdere de aproape 1 miliard USD în doi ani.
- **Pondere minimă în PIB:** exporturile reprezintă doar **17,9%** din PIB în 2025, cel mai scăzut nivel din ultimele trei decenii.
- **Transformare negativă:** din exportator tradițional, Moldova a devenit importator net de produse alimentare de bază (zahăr, lapte, ulei).
- **Dependenta periculoasă de importuri:** fiecare șoc extern (energie, alimente, lanțuri de aprovizionare) lovește direct populația.
- **Serviciile nu compensează:** creșterea în IT și BSS este reală, dar insuficientă pentru a echilibra declinul agriculturii și industriei.
- **Guvernarea PAS a ratat șansa:** lipsă de politici de sprijin pentru producători, lipsă de consolidare a diversificării piețelor, discurs triumfalist fără rezultate reale.

Comerțul exterior al Moldovei nu mai este un pilon de dezvoltare, ci o vulnerabilitate strategică. Dependența de importuri și prăbușirea exporturilor confirmă eșecul guvernării PAS de a oferi un model economic sustenabil.

CAPITOLUL VI

Inflația, creșterea tarifelor și însărăcirea populației

INFLAȚIA ȘI TARIFELE CARE AU SĂRĂCIT MOLDOVA: PATRU ANI DE CATASTROFĂ SOCIALĂ

Republica Moldova a traversat în ultimii patru ani cea mai severă criză inflaționistă din ultimele două decenii. Între 2021 și 2024, inflația cumulată a depășit 66%, iar în 2022 am înregistrat un vârf de aproape 30% - niveluri care au distrus complet puterea de cumpărare a populației. Salariile nominale au crescut pe hârtie, dar salariile reale au scăzut abrupt, cu peste 11% doar în 2022, iar nici până astăzi pierderea nu a fost recuperată. Aceasta este esența unei guvernări care a lăsat întreaga povară a crizei pe umerii cetățenilor.

Șocul tarifelor a lovit ca un tsunami. Gazele naturale, energia electrică și căldura s-au scumpit de 3 până la 7 ori, fără precedent în istoria recentă. Dacă în 2020 un salariu mediu putea acoperi peste 1.000 m³ de gaze, în 2022 aceeași sumă mai cumpăra doar 344 m³. La energie electrică, tarifele s-au cvadruplat, iar gospodăriile au fost împinse în sărăcie energetică. Conform standardelor europene, atunci când cheltuielile cu energia depășesc 10% din bugetul unei familii, aceasta intră în zona de vulnerabilitate. În 2022, ponderea cheltuielilor energetice pentru gospodăriile moldovenești a depășit 30-35%, de trei ori peste pragul european. Aceasta nu mai este doar o problemă economică, ci o catastrofă socială.

Politicile de compensare au fost tardive și insuficiente. În cel mai bun caz, acestea au acoperit între 30% și 40% din șocul real, lăsând restul pe seama oamenilor. Pensionarii și familiile cu venituri mici au fost lovite cel mai dur, mulți dintre ei fiind puși în situația de a alege între hrană și căldură. Rata sărăciei absolute a depășit

33%, revenind la nivelurile crizelor din anii 2000. În paralel, clasa de mijloc – motorul oricărei economii sănătoase – a fost erodată până la dispariție. Mii de familii care reușeau să-și construiască un trai decent au alunecat în precaritate, anulând orice progres social din ultimul deceniu.

Inflația nu a afectat doar gospodăriile, ci și economia în ansamblu. Costurile ridicate ale energiei și materiilor prime au redus competitivitatea firmelor locale, multe dintre ele fiind obligate să își reducă activitatea sau chiar să se închidă. Exporturile de bunuri au pierdut teren, iar dependența de importuri a crescut. Agricultură și industria – deja slăbite de lipsa de investiții – au fost lovite suplimentar de costuri imposibil de susținut. În loc de măsuri de sprijin, guvernarea a preferat să acumuleze datorii și să trăiască din împrumuturi, transferând nota de plată către generațiile viitoare.

Datele arată clar amploarea dezastrului social. În 2021, doar 20% din populație era în risc de sărăcie; în 2024, proporția a depășit 33%. Puterea de cumpărare a unui salariu mediu a scăzut nu doar la energie, ci și la bunurile alimentare de bază. Dacă în 2020 o familie putea acoperi coșul minim alimentar cu un salariu mediu, în 2023 era nevoie de 1,5 salarii pentru același coș. Aceasta este realitatea trăită zi de zi de oamenii care, în timp ce guvernul vorbea despre „reforme și stabilitate”, vedeau rafturile din magazine tot mai inaccesibile.

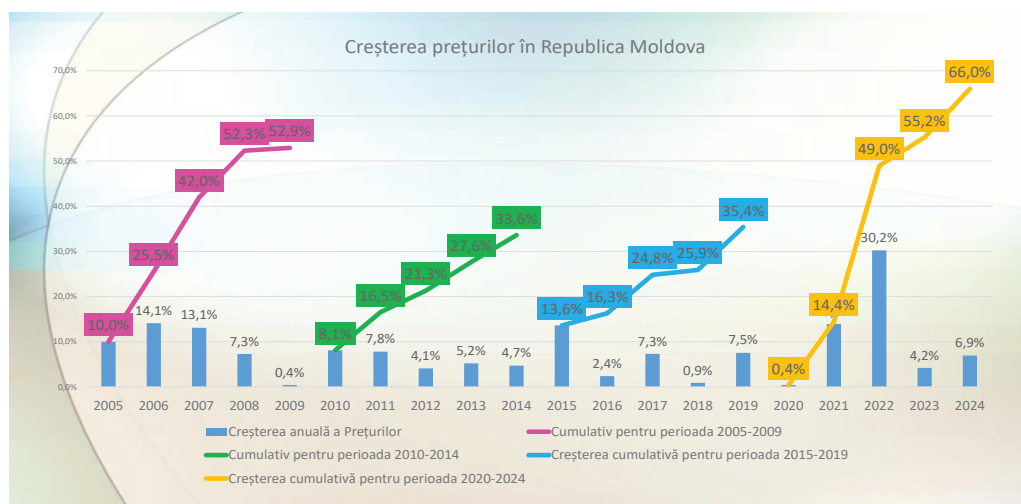
Contrastul cu perioada 2010–2014 este izbitor. Atunci, pentru prima dată în istoria Republicii Moldova, inflația a fost menținută sub 10% anual, iar stabilitatea prețurilor a permis creșterea veniturilor reale și reducerea sărăciei. Granturile externe au fost atrase în volume record, finanțând proiecte de infrastructură și servicii publice. Astăzi, după patru ani de guvernare PAS, oamenii trăiesc mai rău, economia produce mai puțin, iar statul se împrumută mai mult. Diferența dintre cele două perioade arată clar ce înseamnă o guvernare responsabilă și ce înseamnă una incompetentă.

Inflația și tarifele din ultimii patru ani au sărăcit dramatic populația, au distrus clasa de mijloc și au aruncat sute de mii de oameni în sărăcie. Aceasta este moștenirea guvernării PAS: o țară mai scumpă, mai săracă și mai vulnerabilă. Dacă nu apar politici

economice serioase – care să protejeze veniturile reale, să asigure accesibilitatea energiei și să stimuleze producția internă – Moldova riscă să rămână captivă într-un cerc vicios al inflației, sărăciei și dependenței de importuri.

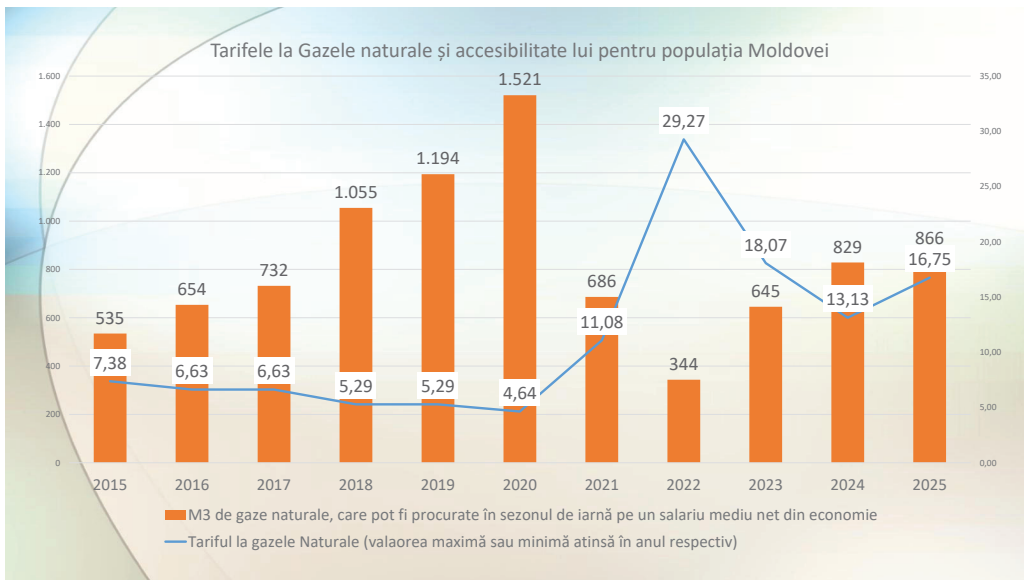
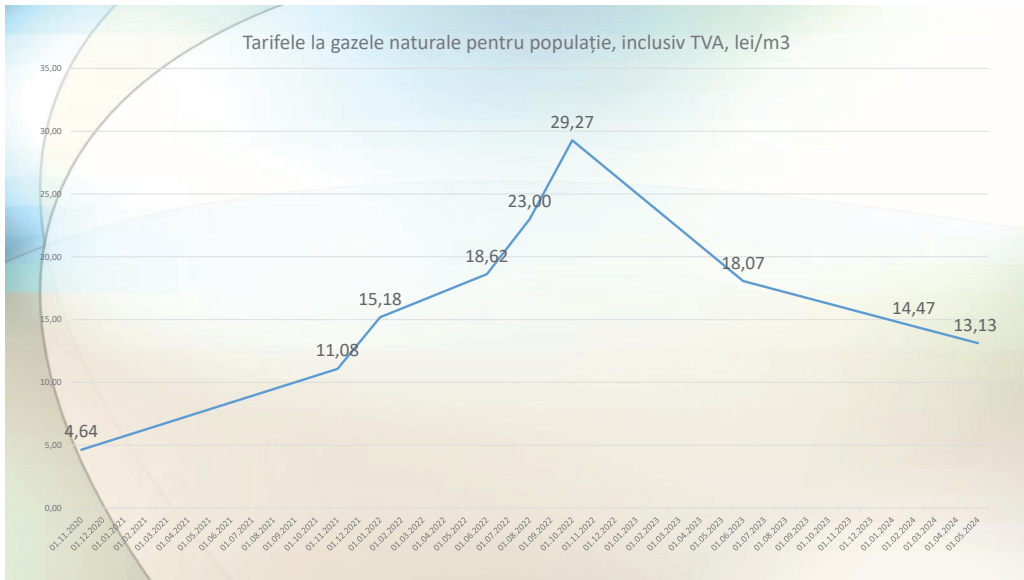
1. Inflația generală

Graficul privind evoluția prețurilor arată că perioada 2021–2023 a fost marcată de o explozie a inflației, cumulând o creștere de peste 55%. Acest ritm nu a fost înregistrat niciodată în ultimele două decenii, iar efectul asupra populației a fost devastator. Nu doar produsele de import au crescut ca urmare a crizei energetice și a războiului din Ucraina, dar și bunurile produse local s-au scumpit rapid, alimentând un cerc vicios al sărăciei.

2. Tarifele la gazele naturale

Un alt grafic arată cum tarifele la gaz au crescut de la 4,6 lei/m³ în 2020 la aproape 30 lei/m³ în 2022. Această majorare de șapte ori a distrus echilibrul bugetar al familiilor. Dacă în 2020 un salariu mediu acoperea peste 1.000 m³ de gaze pentru sezonul rece, în 2022 aceeași sumă abia putea acoperi 344 m³. Compensările au fost insuficiente, iar multe gospodării au fost nevoite să reducă drastic consumul sau să treacă la lemne, ceea ce a agravat presiunea pe mediul rural.

3. Costul energiei termice

Datele oficiale arată că tariful pentru energia termică livrată de Termoelectrica a urcat de la 1.122 lei/Gcal în 2020 la 3.577 lei/Gcal în 2022. Creșterea de peste trei ori a făcut ca încălzirea centralizată să devină un lux. Multe familii au trecut la soluții improvizate de încălzire, crescând riscurile de siguranță și accentuând inegalitățile sociale.

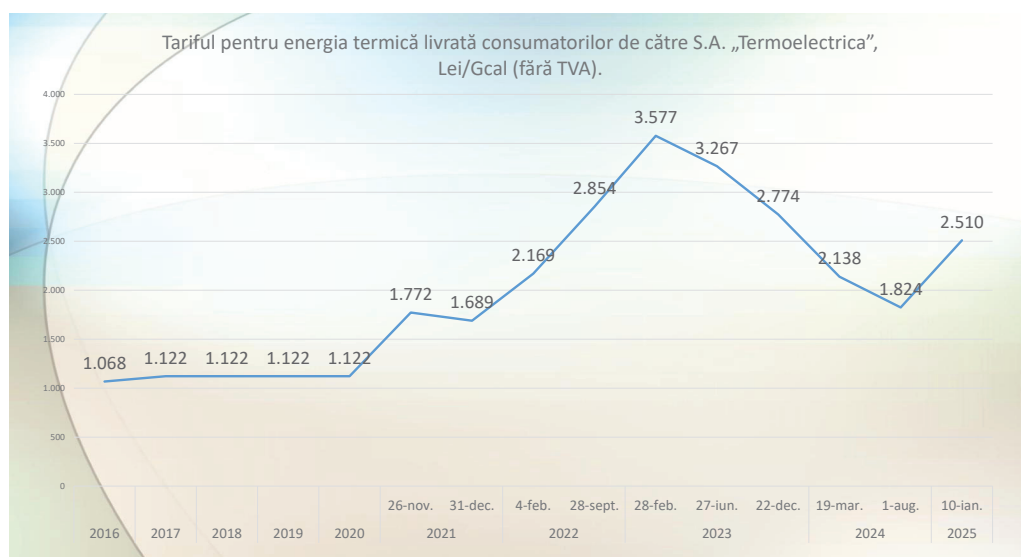

Figura 4. Evoluția tarifelor la energia termică 2020–2025.

4. Tarifele la energie electrică

Șocul nu a fost mai mic nici pe piața energiei electrice. Tarifele pentru consumatori au ajuns în 2022 până la 5,91 lei/kWh, față de circa 1,5 lei în 2020. Deși ulterior tarifele au scăzut parțial, ele au rămas mult peste nivelul suportabil pentru populație. În comparație cu salariile, povara energetică s-a dublat, iar impactul s-a simțit direct în facturile gospodăriilor.

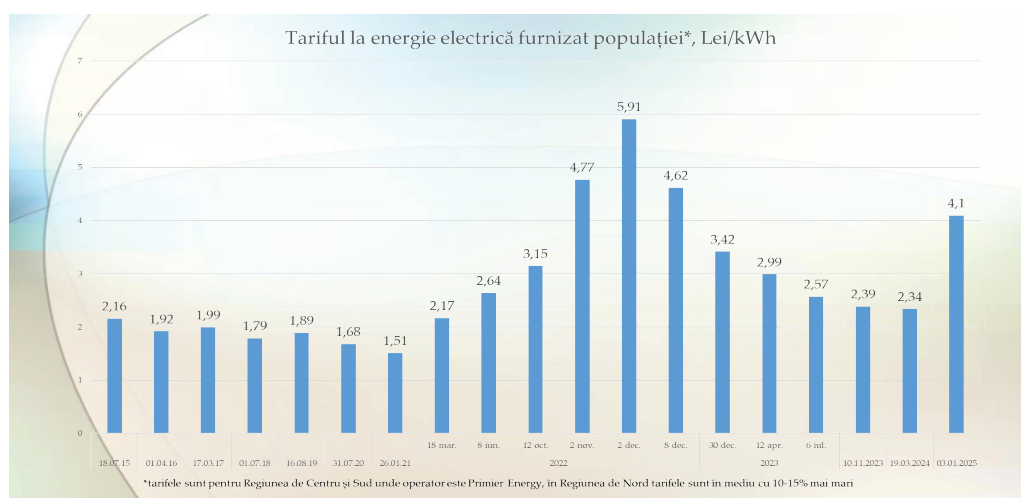

Figura 5. Evoluția tarifelor la energia electrică 2015–2025.

5. Sărăcirea populației

Toate aceste șocuri au dus la o scădere dramatică a puterii de cumpărare. Dacă în 2020 salariul mediu era suficient pentru a acoperi necesarul minim de consum, în 2022–2023 veniturile au devenit complet insuficiente. Familiile au fost nevoite să renunțe la cheltuieli pentru sănătate, educație sau alimentație de calitate, ceea ce a adâncit decalajele sociale. Statisticile confirmă că rata sărăciei relative a crescut, iar clasa de mijloc a fost practic erodată.

CONCLUZII

- **Inflație cumulată de 66% (2021–2024)**, cu un vârf de **30%** în 2022 – pierdere masivă a puterii de cumpărare.
- **Tarife explodate:** gaz **+7 ori**, energie termică **+3,2 ori**, electricitate **+4 ori** – povară imposibilă pentru gospodării.
- **Cheltuieli energetice excesive:** **30–35%** din bugetul familiilor, de trei ori peste pragul european de vulnerabilitate.
- **Sărăcirea populației:** rata sărăciei absolute a urcat la **33%**, față de **20%** în 2020; clasa de mijloc erodată.
- **Politici de compensare insuficiente:** acoperire de doar **30–40%** din șocul tarifar, restul suportat de cetățeni.
- **Efecte economice negative:** firme mai puțin competitive, închideri de afaceri, agricultură și industrie lovite puternic.
- **Contrast cu 2010–2014:** atunci stabilitate a prețurilor și reducerea sărăciei; acum, inflație galopantă și regres social.

Inflația și tarifele au devenit simbolul eșecului guvernării PAS. Patru ani în care cetățenii au plătit cel mai scump preț: o țară mai săracă, mai vulnerabilă și mai dependentă.

CAPITOLUL VII

SALARII, PENSII ȘI SĂRĂCIA ABSOLUTĂ – O POPULAȚIE ÎMPINSĂ LA LIMITĂ

Un stat se măsoară prin modul în care reușește să asigure un trai decent cetățenilor săi. În ultimii patru ani, Republica Moldova a eșuat lamentabil la acest capitol. Salariile reale s-au prăbușit, pensiile au rămas mult sub pragul de supraviețuire, iar rata sărăciei absolute a crescut la niveluri nemaîntâlnite din anii 2000. În loc să ofere stabilitate și progres social, guvernarea a împins oamenii în sărăcie și incertitudine.

Datele sunt clare. În 2022, salariul real a scăzut cu peste 11% din cauza inflației galopante. Între 2021 și 2024, inflația cumulată de peste 66% a erodat complet creșterile nominale de salarii. Astfel, chiar dacă salariul mediu raportat oficial a crescut, puterea lui de cumpărare a scăzut dramatic. Un exemplu concret: dacă în 2020 un salariu mediu putea acoperi peste 1.000 m³ de gaze, în 2022 acesta acoperea doar 344 m³. Aceași situație se regăsește la energie electrică și bunuri alimentare de bază, unde accesibilitatea a scăzut abrupt.

Pensionarii au fost cei mai loviți. Pensia medie abia acoperă jumătate din coșul minim de consum. Indexările operate de guvern au fost sub ritmul real al scumpirilor, ceea ce înseamnă că pensionarii au devenit mai săraci de la un an la altul. Pentru mulți dintre ei, facturile la energie au devenit o povară imposibil de gestionat, iar consumul de hrană și medicamente a fost redus periculos. În loc să protejeze această categorie vulnerabilă, guvernarea a ales să ofere compensații simbolice care au acoperit doar 30–40% din șocul real.

Consecința a fost o explozie a sărăciei absolute. Dacă în 2020 rata sărăciei era de aproximativ 20%, în 2024 aceasta a depășit 33%. Un milion de cetățeni ai Republicii Moldova trăiesc astăzi sub

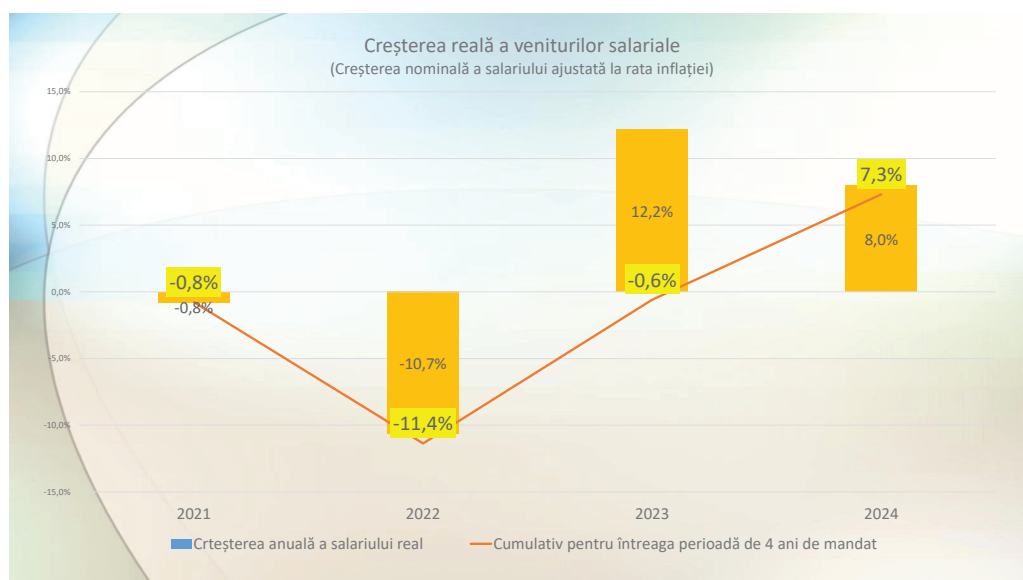
pragul sărăciei, iar clasa de mijloc a fost practic desființată. Familii care reușiseră în ultimul deceniu să își asigure un trai decent au fost aruncate înapoi în precaritate. Astfel, Moldova nu mai este doar o țară săracă, ci o țară care sărăcește constant populația sa.

Această degradare socială are efecte și asupra pieței muncii. Tinerii nu mai văd nicio perspectivă acasă și aleg să emigreze. Ponderea lor în totalul populației ocupate a scăzut de la 28% în 2021 la doar 24,9% în 2024. În paralel, raportul salariați/pensionari a ajuns la un nivel critic: 635 de mii de salariați susțin 530 de mii de pensionari. Este un raport nesustenabil, care pune presiune uriașă pe sistemul de pensii și pe bugetul public. În loc să caute soluții de creștere a ocupării și de stimulare a locurilor de muncă, guvernarea a acceptat pasiv declinul.

Acesta este bilanțul social al ultimilor patru ani: salarii reale reduse, pensii insuficiente, sărăcie absolută în creștere și o populație activă care fuge peste hotare. Moldova a ajuns un stat care își exportă forța de muncă și își condamnă bătrânii la foame și frig. Este o imagine a eșecului guvernării și o dovadă că, fără schimbări radicale de politici, prăbușirea socială va continua.

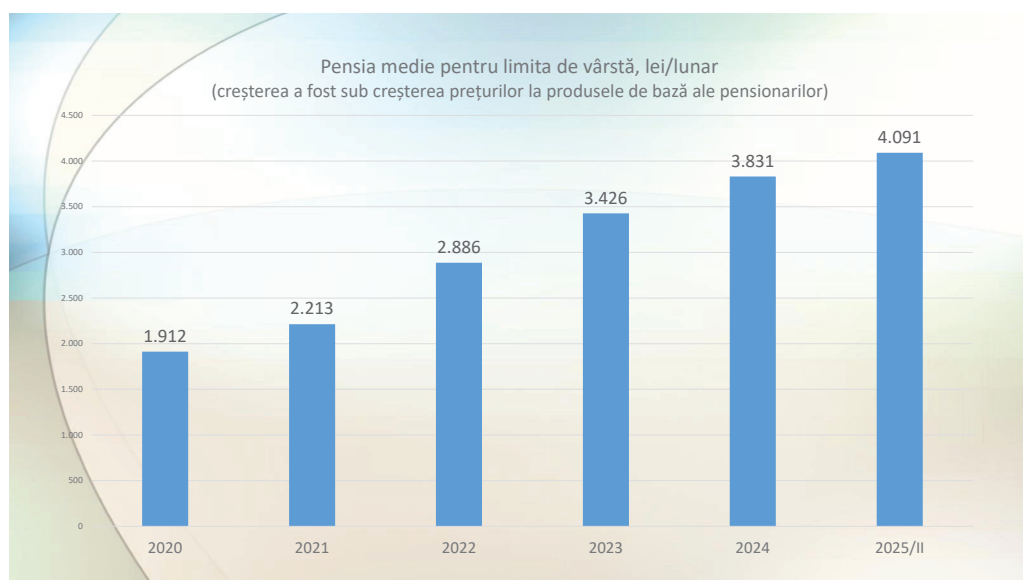
1. Dinamica salariilor și pierderea puterii de cumpărare

Graficul privind creșterea reală a veniturilor salariale arată că, deși salariile nominale au crescut, inflația a șters aceste câștiguri. În 2022, scăderea cumulativă a salariilor reale a atins -11,4%, iar până în 2024 pierderea nu a fost recuperată integral. Consecința este o diminuare a consumului intern, o presiune crescută asupra gospodăriilor și accelerarea migrației economice.

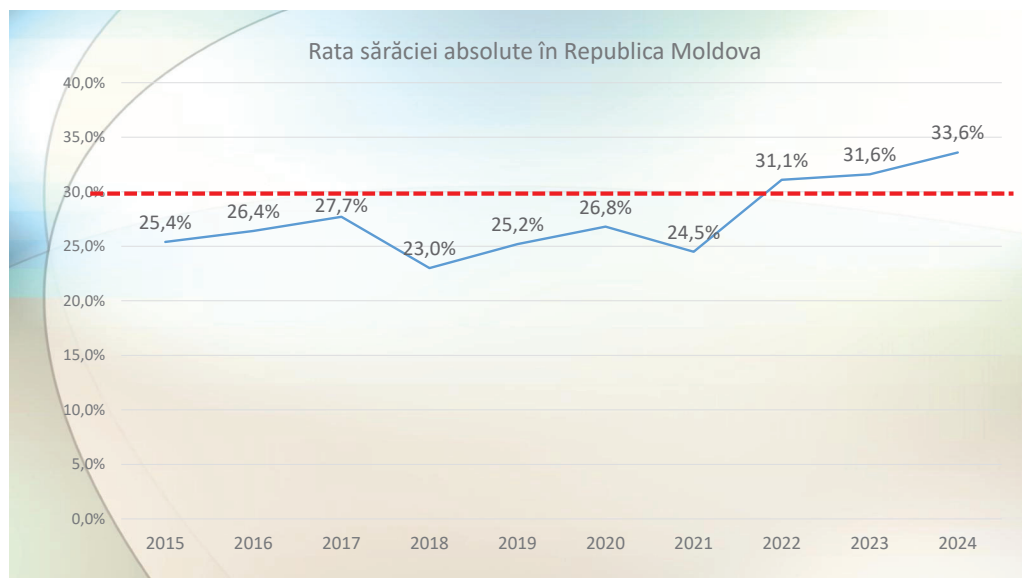
2. Pensia medie – sub presiunea scumpirilor

Pensia medie a crescut de la 1.912 lei în 2020 la 4.091 lei în 2025. Totuși, această creștere numerică nu a reușit să țină pasul cu majorările explozive de prețuri la alimente și utilități. Pensionarii rămân printre cele mai vulnerabile categorii, confruntându-se cu o putere de cumpărare scăzută și dependență de ajutoare.

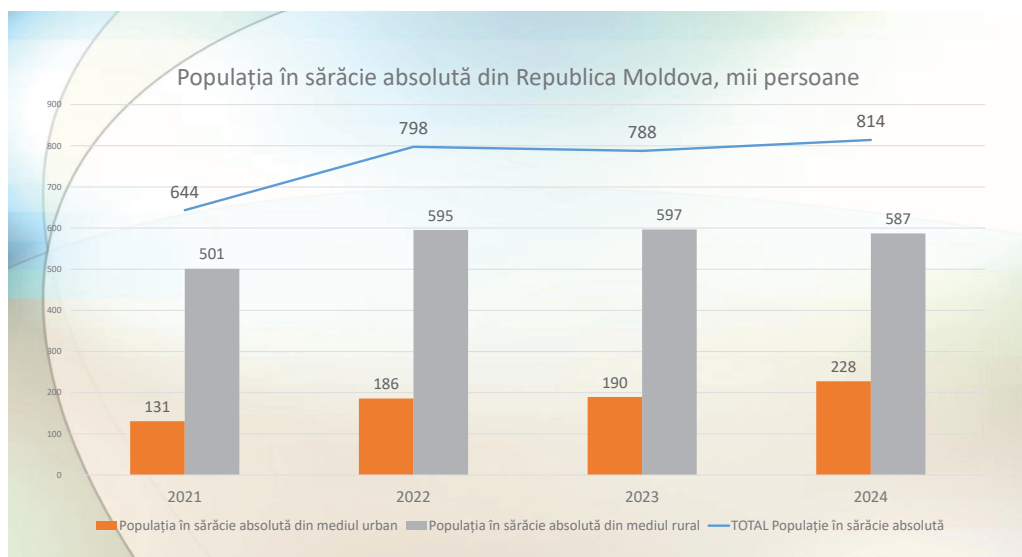
3. Sărăcia absolută – indicatorul care arată realitatea crudă

Datele oficiale arată o creștere îngrijorătoare a ratei sărăciei absolute: de la 24,5% în 2021 la 33,6% în 2024. Pragul de 30% a fost depășit pentru prima dată după un deceniu, ceea ce confirmă adâncirea crizei sociale. Acest indicator reflectă cel mai bine erodarea nivelului de trai al populației.

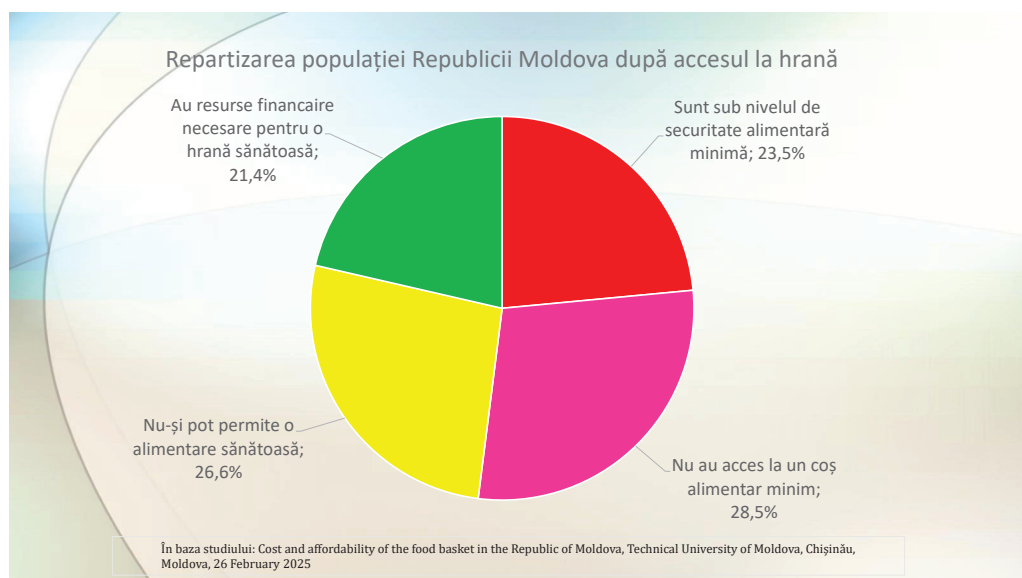
4. Profilul social al sărăciei – rural vs urban

Graficul evidențiază o concentrare a sărăciei în mediul rural, dar și o creștere rapidă în mediul urban. Dacă în 2021 populația urbană în sărăcie absolută era de 131 de mii persoane, în 2024 cifra a urcat la 228 de mii. Aceasta confirmă dispariția clasei de mijloc și extinderea fenomenului de precaritate și în orașe.

5. Accesul populației la hrană – o imagine alarmantă

Un studiu recent arată că doar 21% dintre cetățeni își pot permite o alimentație sănătoasă. 28,5% nu au acces nici măcar la un coș alimentar minim, iar 23,5% se află sub nivelul minim de securitate alimentară. Aceste date confirmă că sărăcia nu este doar o problemă statistică, ci una care se reflectă direct în sănătatea și supraviețuirea populației.

CONCLUZII

- **Salariile reale s-au prăbușit: -11,4%** în 2022, iar pierderea nu a fost recuperată până în 2024. Puterea de cumpărare a scăzut drastic.
- **Pensia medie insuficientă:** chiar și la **4.091** lei în 2025, nu acoperă coșul minim de consum; indexările au rămas sub inflație.
- **Sărăcia absolută a explodat:** de la **20%** (2020) la peste **33%** (2024), echivalentul a 1 milion de cetățeni sub prag.
- **Clasa de mijloc a dispărut:** precaritatea s-a extins inclusiv în mediul urban, cu **228.000** de săraci în orașe (2024).
- **Acces limitat la hrană:** **28,5%** dintre cetățeni nu au coșul alimentar minim, **23,5%** sub nivelul de securitate alimentară.
- **Raport salariați/pensionari critic:** 635.000 de salariați pentru **530.000** de pensionari – un dezechilibru nesustenabil.
- **Exodul tinerilor:** lipsa perspectivelor îi împinge spre migrație, agravând criza forței de muncă și slăbind baza fiscală.
- **Guvernarea PAS – eșec social total:** promisiuni electorale, dar fără politici reale de protecție; oamenii au fost împinși în sărăcie și incertitudine.

În loc să ridice nivelul de trai, guvernarea PAS a adâncit prăpastia socială. Moldova a devenit o țară care își exportă tinerii și își condamnă bătrânii la sărăcie.

CAPITOLUL VIII

POVARA DATORIEI PUBLICE ȘI COSTURILE ENORME DE DESERVIRE

Datoria publică nu mai este un simplu instrument anticiclic, ci a devenit modelul implicit de guvernare în ultimii patru ani. Afirmatia se citește în cifre: între 2019 și 2025 stocul datoriei a urcat de la aproximativ 57,6 miliarde lei la circa 140,2 miliarde lei, adică aproape dublare (+82,6 miliarde lei) întrun interval scurt, în timp ce economia a stagnat.

Povara relativă confirmă deteriorarea: raportul datorie/PIB sa apropiat de 40% – cel mai ridicat nivel din ultimele două decenii. Atunci când PIBul real avansează lent, fiecare leu nou împrumutat „cântărește” mai greu asupra sustenabilității; o recesiune minoră sau o slăbire a cursului împinge automat indicatorul în sus.

Nota de plată nu este abstractă, ci individuală: datoria publică pe cap de locuitor a crescut de la aprox. 21,6 mii lei (2019) la aprox. 60,1 mii lei (2025, estimat). Aceasta înseamnă transfer intergenerațional de risc: deciziile bugetare de astăzi se vor regăsi mâine în taxe mai mari, servicii publice tăiate sau datorie rostogolită la costuri mai ridicate.

Serviciul datoriei sa transformat într-o „a doua bugetare” în interiorul bugetului. Doar în 2025–2027, plățile cumulate la dobânzi și rambursări externe sunt de ordinul a 32,7 miliarde lei (~1,69 miliarde euro). Defalcat, dobânzile anuale se situează în intervalul 4,8–5,9 miliarde lei, iar rambursările de principal variază între 4,2 și 7,5 miliarde lei.

Această presiune este sensibilă la trei canale de risc: (i) rata dobânzii – un regim global de dobânzi „mai sus, pentru mai mult timp” scumpește refinanțarea; (ii) cursul – ponderea datoriei în valută amplifică în lei costul serviciului la orice depreciere; (iii) riscul de refinanțare – „maturity wall” la scadențe aglomerate, când volume mari trebuie înlocuite într-o fereastră scurtă.

Efectul macroeconomic este dublu. Pe de o parte, erodează spațiul fiscal: pe măsură ce cheltuielile rigide (salarii, prestații, dobânzi) cresc, flexibilitatea de politică scade. Pe de altă parte, produce crowdingout asupra investițiilor publice: pentru a plăti ieri, tăiem din proiectele care ar ridica productivitatea mâine. Acesta este motivul pentru care programul de investiții capitale a fost comprimat în 2023–2025, iar proiectele mari de infrastructură au fost amânate sau reambalate.

Structura portofoliului contează aproape cât mărimea lui. O durată medie redusă implică refinanțări frecvente la costuri volatile; o pondere mare în valută transferă riscul valutar în buget; o bază de investitori îngustă (dominată de câțiva jucători) amplifică riscul de lichiditate pe piața titlurilor de stat. Fără o strategie activă de administrare a datoriei, riscurile tehnice devin costuri bugetare.

Din perspectiva sustenabilității, condiția de manual este clară: dobânda efectivă trebuie să fie sub ritmul de creștere economică pe termen mediu, iar deficitul primar să tindă spre echilibru. Realitatea ultimilor ani arată contrariul – creștere anemică, inflație ridicată, deficite mari – ceea ce împinge mecanic datoria pe o traiectorie ascendentă.

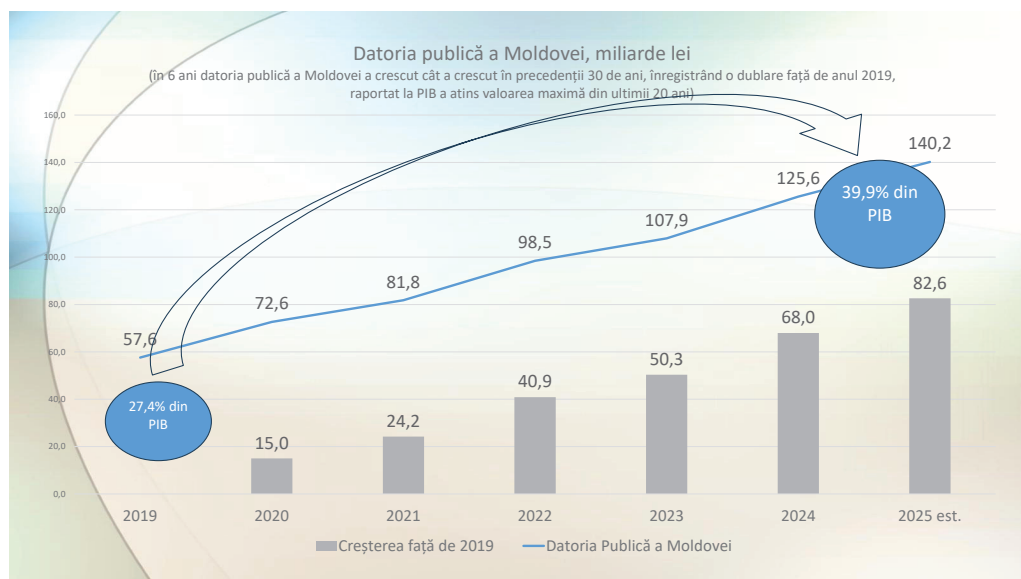
Politicile corective decurg logic din diagnostic: 1) Management activ al datoriei – prefinanțare în ferestre favorabile, extinderea maturităților, limitarea expunerii valutare (acolo unde este posibil) și dezvoltarea curbei de randamente pe termene mai lungi; 2) Consolidare fiscală prietenoasă cu creșterea – lărgirea bazei de impozitare prin digitalizarea colectării și combaterea evaziunii, revizuirea facilităților fiscale cu eficiență slabă, reprioritizarea cheltuielilor către investiții cu randament social ridicat; 3) O ancoră fiscală credibilă – regulă simplă pentru traiectoria datoriei/PIB și pentru deficitul structural, care să reducă incertitudinea și costurile de finanțare.

În paralel, maximizarea finanțărilor concesionale și a granturilor rămâne esențială: proiecte mature, cu documentație completă și evaluări cost-beneficiu riguroase pot substitui datoria scumpă cu resurse ieftine. Fiecare leu ieftin investit în infrastructură productivă economisește lei scumpi din dobânzi viitoare.

Mesajul final este simplu și dur: fără accelerarea creșterii și disciplină fiscală, vom plăti tot mai mult pentru trecut și tot mai puțin pentru viitor. Datoria poate fi instrument de dezvoltare, dar devine frână când finanțează consumul și amânarea. Cifrele de mai sus nu sunt un avertisment teoretic, ci realitatea bugetară a următorilor ani.

1. Evoluția datoriei publice totale: cinci ani care au cântărit cât trei decenii

Datele arată că între 2019 și 2025 datoria publică s-a dublat, urcând de la circa 57,6 miliarde lei la aproximativ 140,2 miliarde lei. Din grafic observăm că povara raportată la PIB a atins aproximativ 40%, cea mai ridicată valoare din ultimele două decenii. Această creștere nu a fost un accident punctual: ea reflectă un cumul de șocuri – sanitar, energetic și inflaționist – la care politica fiscală a răspuns prin împrumuturi pentru acoperirea măsurilor de sprijin, a compensațiilor și a cheltuielilor curente tot mai rigide.

Statistica confirmă că avansul datoriei s-a suprapus pe o perioadă de stagnare economică (cumulat, creșterea PIB a fost abia de ordinul zecimilor în 2020–2024), ceea ce a făcut raportul dato-

rie/PIB mai sensibil la orice șoc negativ. Pe scurt: datoria a crescut mai repede decât economia. Acest decalaj a alimentat riscuri de sustenabilitate și a mutat o parte semnificativă a presiunii pe generațiile viitoare.

2. Povara pe cap de locuitor: nota de plată pentru fiecare cetățean

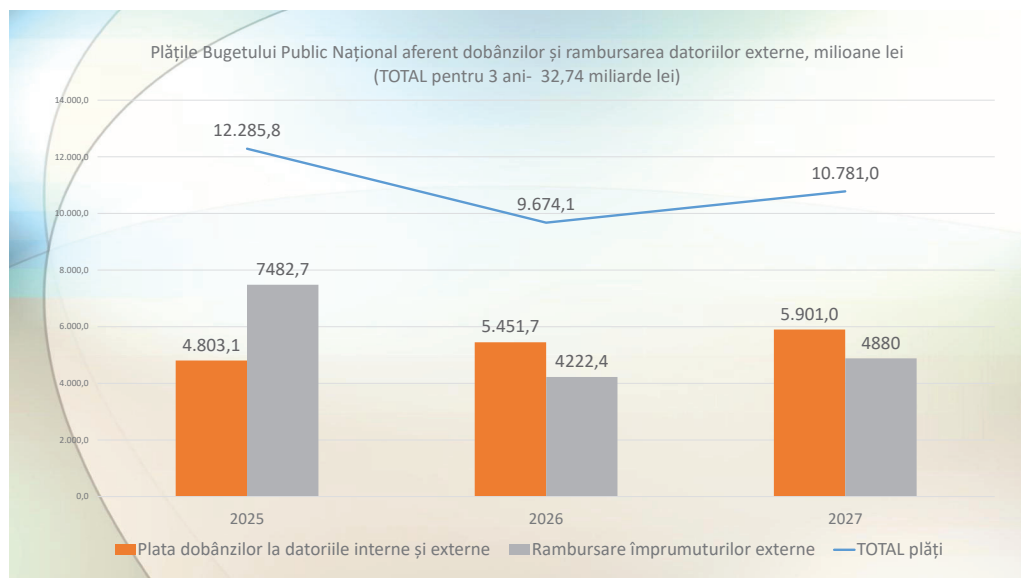
Din grafic observăm o creștere continuă a datoriei publice pe cap de locuitor: de la circa 21,6 mii lei în 2019 la aproximativ 60,1 mii lei în 2025 (estimare). Acest lucru înseamnă că povara serviciului datoriei – dobânzi și rambursări – se întinde tot mai mult peste veniturile viitoare ale fiecărei familii, inclusiv ale copiilor abia născuți. În analizele precedente am numit acest fenomen „transfer intergenerațional de risc”: deciziile bugetare de azi sunt plătite mâine din taxe mai mari, cheltuieli publice tăiate sau datorii rostogolite pe termen mai lung.

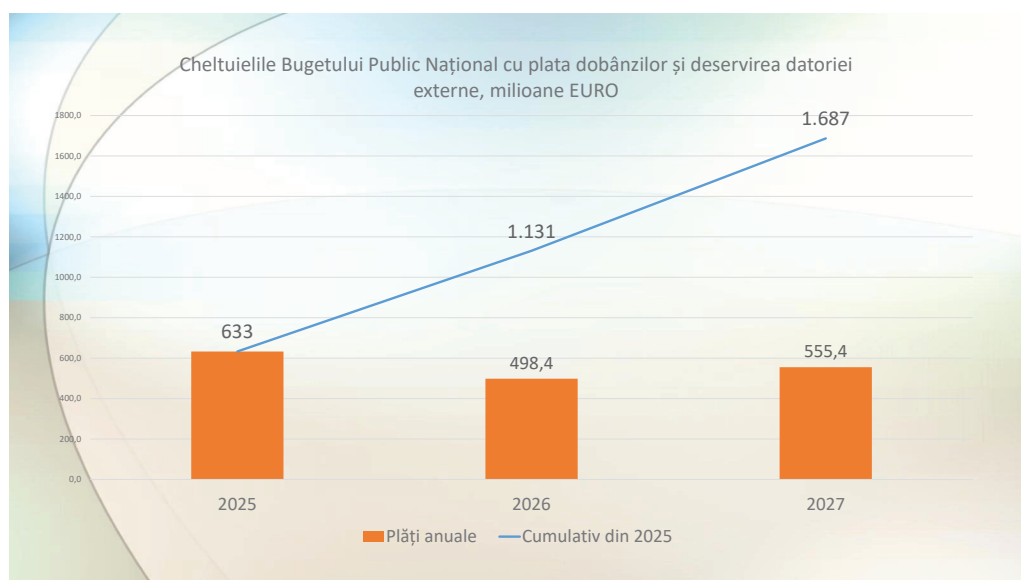

3. Costurile dobânzilor și rambursărilor: o „a doua bugetare” în buget

Statistica confirmă că doar în intervalul 2025–2027, plățile planificate la buget pentru dobânzi și rambursări externe cumulează circa 32,7 miliarde lei. Doar serviciul dobânzii ar depăși 4,8–5,9 miliarde lei anual, în timp ce rambursările de principal variază între circa 4,2 și 7,5 miliarde lei. Altfel spus, în fiecare din următorii ani, o parte consistentă din resursele publice va fi consumată pentru a achita trecutul, nu pentru a construi viitorul.

Din grafic se vede și dinamica în euro: însumate, obligațiile de serviciu ale datoriei în 2025–2027 însumează aproximativ 1,69 miliarde euro. Această notă de plată este sensibilă la trei vulnerabilități discutate în proiect: (i) traiectoria dobânzilor pe piețele internaționale, (ii) cursul de schimb – dat fiind că o parte din portofoliu este denominată în valută, și (iii) capacitatea de refinanțare la scadențe aglomerate. Oricare dintre acești factori poate amplifica presiunea pe buget.

4. Impactul asupra bugetului și economiei: spațiu fiscal erodat, investiții înghesuite

Datele arată că serviciul datoriei tinde să „înghită” spațiu fiscal exact când nevoia de investiții este mai mare – după patru ani de șocuri succesive (pandemie, energie, inflație) și de stagnare a productivității. În logica analizelor anterioare, efectul de crowding-out se vede în comprimarea investițiilor publice, amânarea reformelor costisitoare și scăderea flexibilității bugetare. În lipsa unei creșteri economice robuste, ponderea cheltuielilor rigide (salarii, prestații sociale, dobânzi) apasă asupra programelor de dezvoltare și asupra calității serviciilor publice.

Totodată, portofoliul de datorie rămâne expus la riscuri de rată și valută. Din grafic observăm că povara pe cap de locuitor crește mai rapid decât veniturile medii, ceea ce implică o sensibilitate mai mare a gospodăriilor la eventuale ajustări fiscale. În scenariile discutate în proiect, orice nou episod de volatilitate externă (dobânzi mai ridicate pentru mai mult timp, rată de schimb nefavorabilă) poate transforma corecțiile bugetare într-o „anvelopă” anuală dificil de finanțat fără tăieri suplimentare.

5. Riscuri și direcții de politică: de la administrarea maturităților la recâștigarea credibilității fiscale

Pentru a evita o spirală datoria-dobânzi, recomandările sintetizate în proiect vizează trei direcții: (i) managementul activ al datoriei – prefinanțare, extinderea maturităților, acoperirea riscurilor valutare acolo unde este posibil; (ii) corectarea graduală a deficitului prin creșterea veniturilor din surse sustenabile (lărgirea bazei, combaterea evaziunii, digitalizarea administrației fiscale) și prin reprioritizarea cheltuielilor către investiții cu randament social ridicat; (iii) ancoră fiscală credibilă – o regulă simplă pentru traiectoria datoriei/PIB și pentru deficitul structural, care să reducă incertitudinea și costurile de finanțare.

Mesajul cheie rămâne neschimbat: fără o accelerare a creșterii economice și fără disciplină fiscală, costurile datoriei se vor transforma din instrument de dezvoltare în frână persistentă. Statistica confirmă că deja plătim din ce în ce mai mult pentru trecut – iar pentru a schimba direcția avem nevoie de investiții care ridică productivitatea și de politici coerente pe termen mediu.

CONCLUZII

- **Datoria publică aproape s-a dublat:** de la 57,6 mld. lei (2019) la 140,2 mld. lei (2025), în timp ce PIB-ul a stagnat.
- **Raport datorie/PIB ~40%**, cel mai ridicat nivel din ultimele două decenii – vulnerabil la orice recesiune sau depreciere valutară.
- **Povară individuală explozivă:** de la 21,6 mii lei pe cap de locuitor (2019) la 60,1 mii lei (2025) – transfer de risc asupra generațiilor viitoare.
- **Serviciul datoriei enorm:** 32,7 mld. lei de plătit între 2025–2027 (~1,69 mld. euro), cu dobânzi anuale de până la 5,9 mld. lei.
- **Eroziunea spațiului fiscal:** investițiile capitale tăiate, proiectele de dezvoltare amânate pentru a achita datoria trecută.
- **Riscuri majore:** dobânzi ridicate global, expunere valutară mare, scadențe aglomerate.
- **Granturi reduse:** cele mai multe au fost atrase în 2010–2014; acum suntem la jumătate din performanța acelei perioade.
- **Guvernare pe datorie:** PAS a finanțat consumul și promisiunile electorale prin împrumuturi scumpe, sacrificând viitorul.

Mesajul este clar: fără disciplină fiscală și investiții reale în economie, Moldova va continua să trăiască pe datorie, plătind tot mai mult pentru trecut și tot mai puțin pentru viitor.

CAPITOLUL IX

Veniturile, cheltuielile bugetului public național, deficitul bugetar și granturile ratate

În ultimii patru ani, Republica Moldova a intrat într-o spirală periculoasă a dezechilibrelor bugetare. Deși veniturile bugetului public național au crescut, acestea au fost depășite constant de cheltuieli, ceea ce a menținut un deficit structural permanent. Datele arată că în fiecare an din perioada 2021–2025 guvernul a cheltuit mai mult decât a încasat, împingând țara mai adânc în datorii. Astfel, bugetul, care ar fi trebuit să fie un instrument de dezvoltare, a devenit un mecanism de consum și de acumulare a datoriei publice.

Evoluția deficitelor este grăitoare. Între 2010–2014, deficitul bugetar cumulat a fost de 9,3 miliarde lei; între 2015–2019 a ajuns la 11 miliarde lei. În schimb, doar între 2020–2024 deficitul a explodat la peste 58 miliarde lei. Este o gaură fără precedent, care arată incapacitatea guvernării de a menține disciplina fiscală. Aceste deficite nu reflectă investiții masive în infrastructură sau proiecte cu randament social, ci preponderent consum curent și compensații temporare. Cu alte cuvinte, bani cheltuiți pe prezent, nu pe viitor.

Un alt capitol negru îl constituie costurile de deservire a datoriei. Dobânzile plătite de buget au depășit 5 miliarde lei anual, iar între 2020–2024 suma totală plătită doar pentru dobânzi a trecut de 20 miliarde lei. Acești bani nu aduc drumuri, școli sau spitale – reprezintă doar plata pentru trecut. Efectul de crowding-out este evident: investițiile publice sunt primele sacrificate atunci când cheltuielile rigide (salarii, prestații, dobânzi) înghit bugetul. În loc să stimuleze creșterea, politica fiscală a devenit frână pentru dezvoltare.

Situația este cu atât mai gravă cu cât Moldova ratează constant oportunitatea de a atrage granturi nerambursabile. Cele mai multe fonduri externe gratuite au fost mobilizate în perioada 2010–2014, când țara a atras de două ori mai multe resurse nerambur-

sabile decât astăzi. În ultimii ani suntem abia la jumătate din acea performanță. După 2015, pierderea credibilității și incapacitatea administrativă au redus accesul la granturi. Astfel, guvernările au preferat să se împrumute scump, încărcând bugetul cu dobânzi enorme, în loc să folosească bani gratuiti pentru dezvoltare.

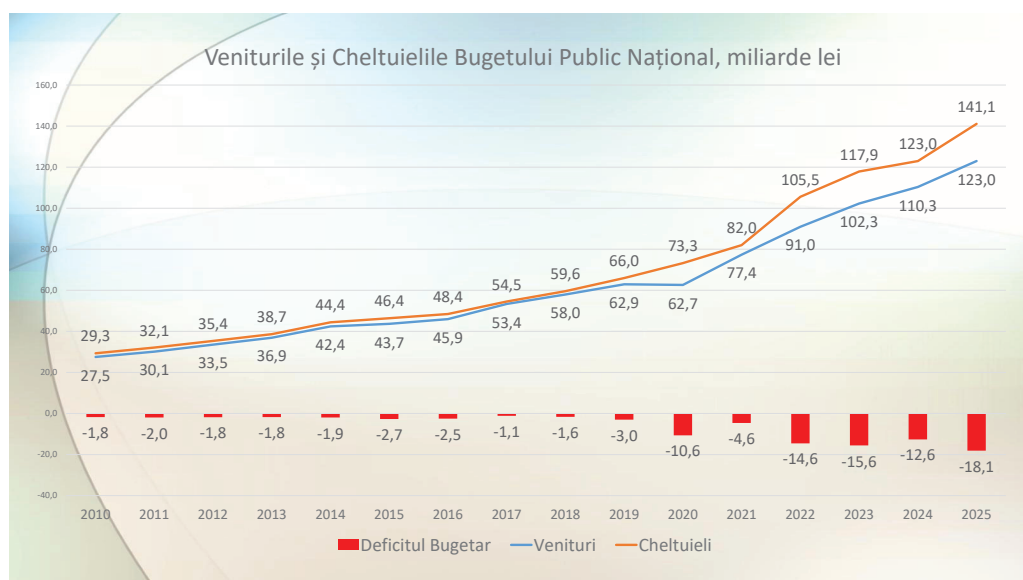
Mai grav, după 2015 niciun buget nu a fost executat conform parametrilor aprobați. An de an, planurile sunt umflate, mai ales în ani electorali, dar execuția reală rămâne mult sub nivelul promis. Diferența dintre sumele aprobate și cele efectiv cheltuite a devenit normă, subminând credibilitatea statului. Practic, bugetul a fost transformat într-un instrument electoral, nu într-un plan de dezvoltare. Cetățenii primesc promisiuni populiste pe hârtie, dar realitatea arată deficite uriașe și investiții tăiate.

Consecințele economice și sociale sunt clare: deficitele mari și finanțarea prin datorie scumpă erodează stabilitatea macroeconomică, iar lipsa investițiilor frânează dezvoltarea pe termen lung. În paralel, costurile cu dobânzile – peste 20 miliarde lei în patru ani – reprezintă resurse pierdute pentru generațiile viitoare. Moldova trăiește pe datorie, iar nota de plată crește de la an la an.

Contrastul cu perioada 2010–2014 este evident. Atunci, deficitul a fost menținut la niveluri moderate, granturile externe au fost atrase în volum record, iar investițiile publice au avut o pondere semnificativă în buget. Rezultatul a fost creșterea infrastructurii și consolidarea încrederii externe. Astăzi, după patru ani de guvernare PAS, bugetul nu mai inspiră încredere: are deficite record, dobânzi uriașe și promisiuni neonorate. Aceasta nu mai este doar o problemă de management financiar, ci o problemă de securitate economică și de credibilitate a statului.

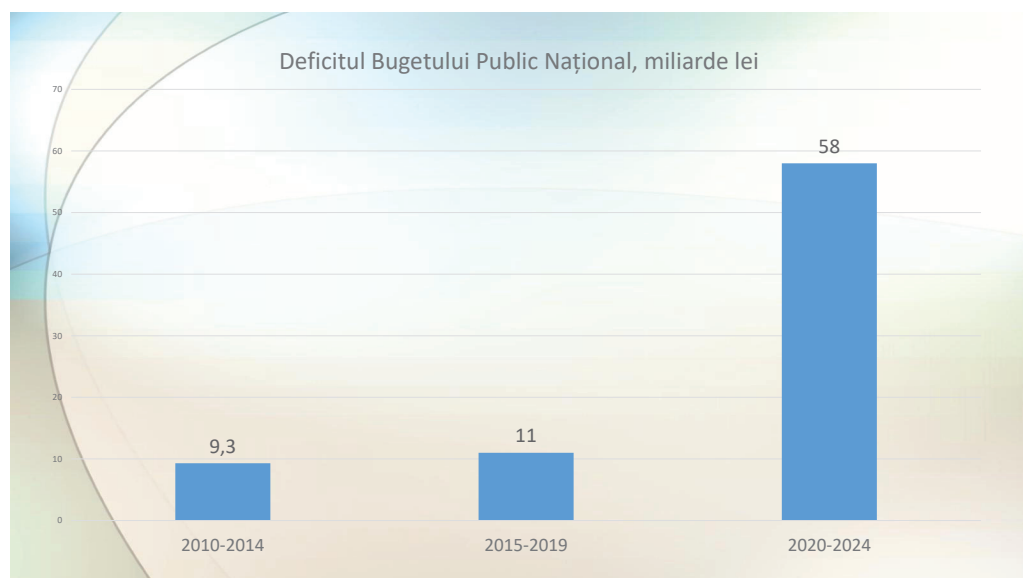
1. Veniturile și cheltuielile bugetului public național

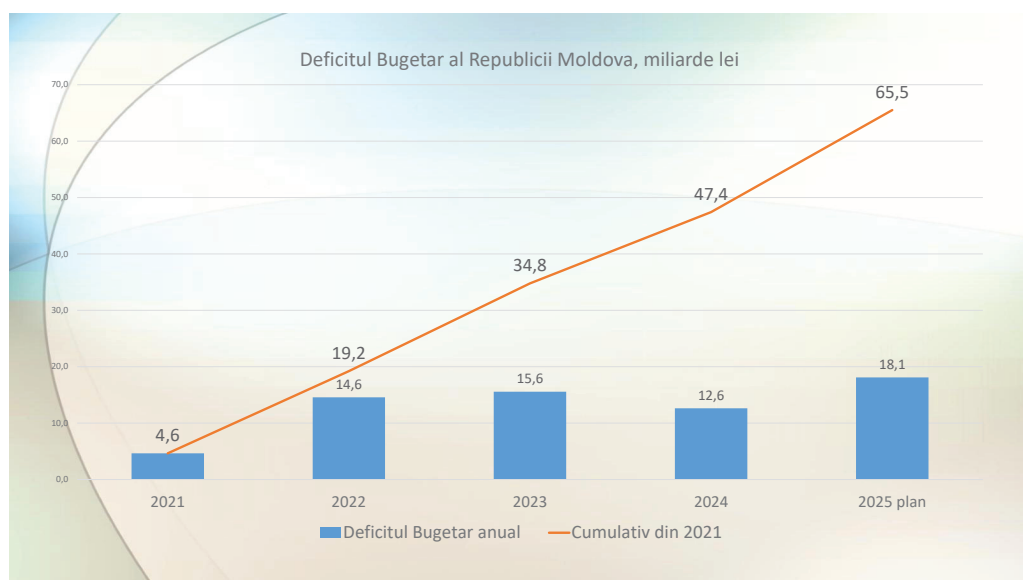
Datele arată că veniturile și cheltuielile au crescut exponențial, însă dezechilibrul dintre ele s-a menținut. Cheltuielile se umflă mai repede decât veniturile, ceea ce a creat un deficit structural permanent. În fiecare an din perioada 2021–2025, guvernul a cheltuit mai mult decât a încasat, împingând țara mai adânc în datorii.

2. Deficitul bugetar

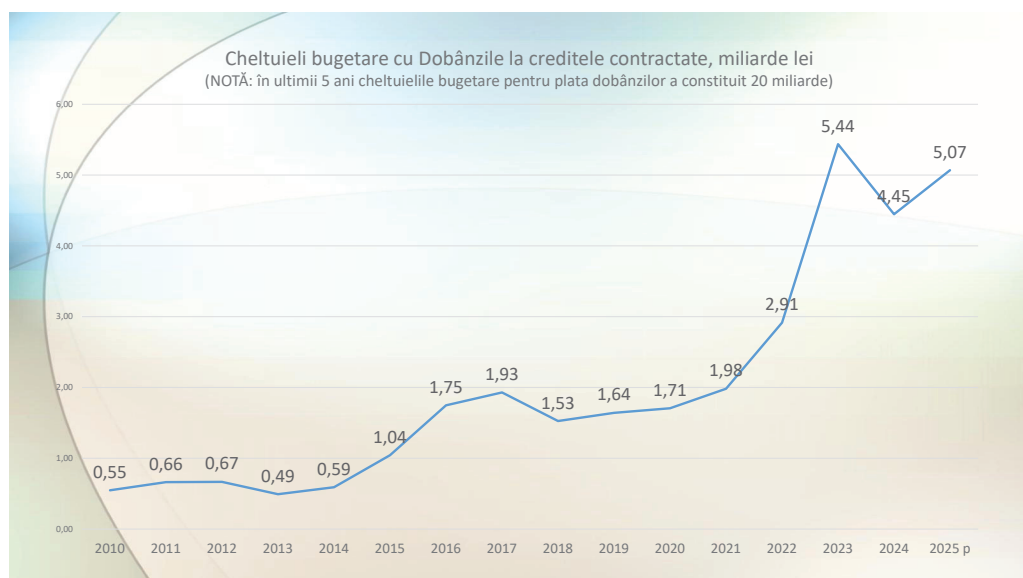
Deficitul bugetar a explodat în ultimii patru ani. Între 2010–2014 acesta a fost de 9,3 miliarde lei, iar între 2015–2019 a fost de 11 miliarde lei. În schimb, doar între 2020–2024, deficitul cumulat a ajuns la peste 58 miliarde lei. Este o gaură fără precedent, care arată incapacitatea guvernării de a controla cheltuielile și de a menține disciplina fiscală.

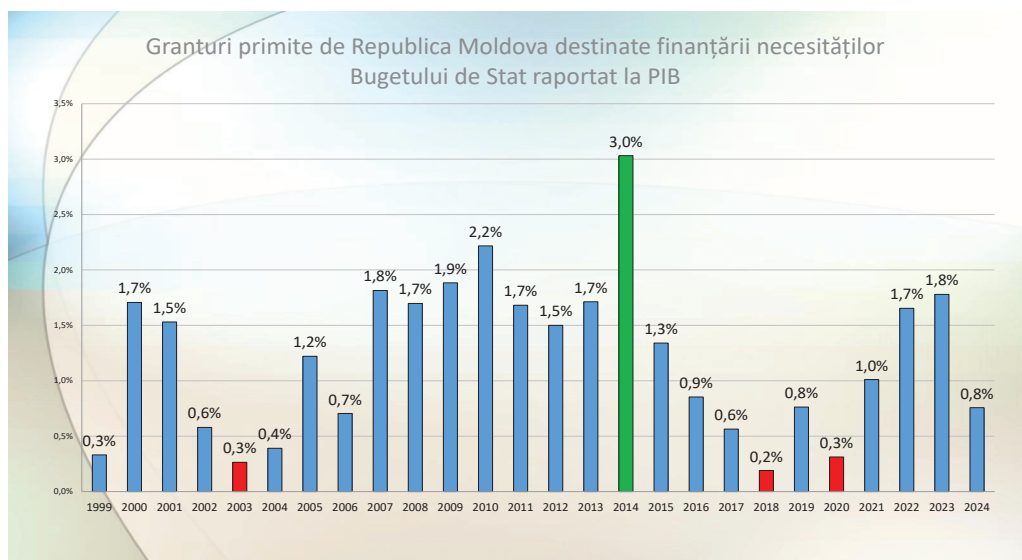
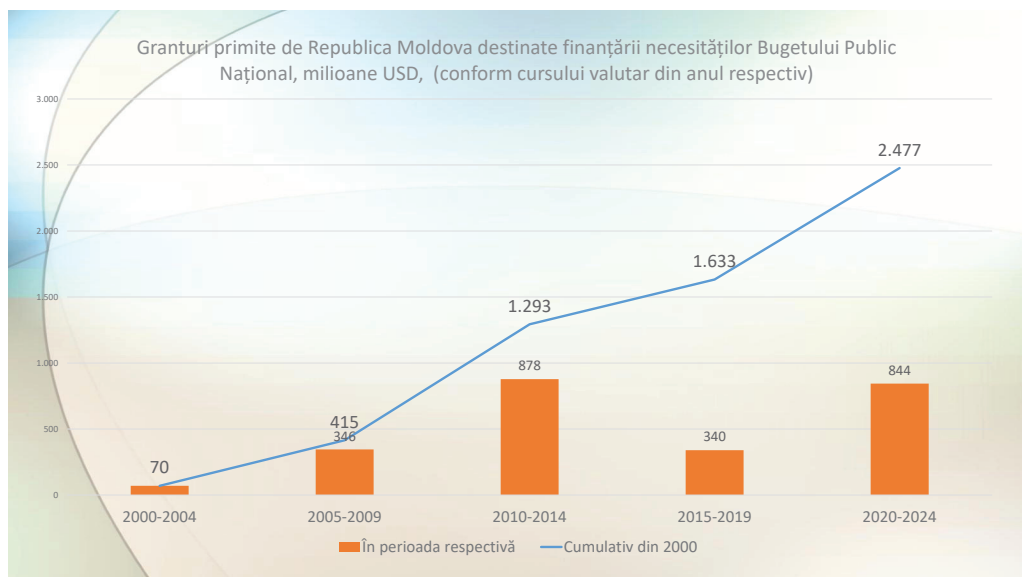
3. Costurile de deservire a datoriei

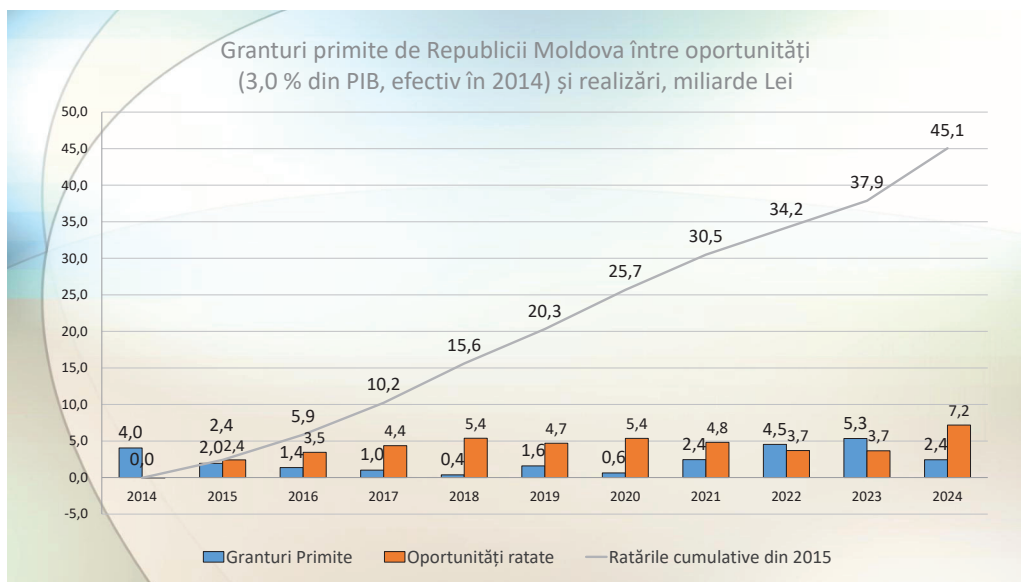
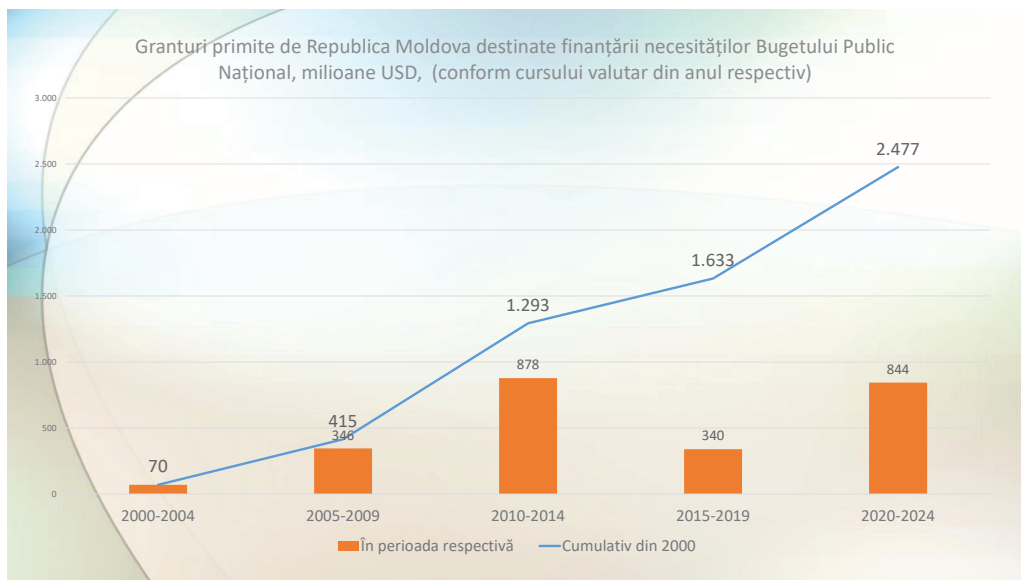
Un alt capitol negru îl constituie costurile de deservire a datoriei. Dobânzile plătite de buget au depășit 5 miliarde lei anual, iar între 2020–2024 suma totală plătită doar pe dobânzi a trecut de 20 miliarde lei. Acești bani nu aduc nici drumuri, nici școli, nici spitale – reprezintă doar plata pentru trecut, o notă de plată pe care o vor suporta și copiii noștri.

4. Granturile primite și oportunitățile ratate

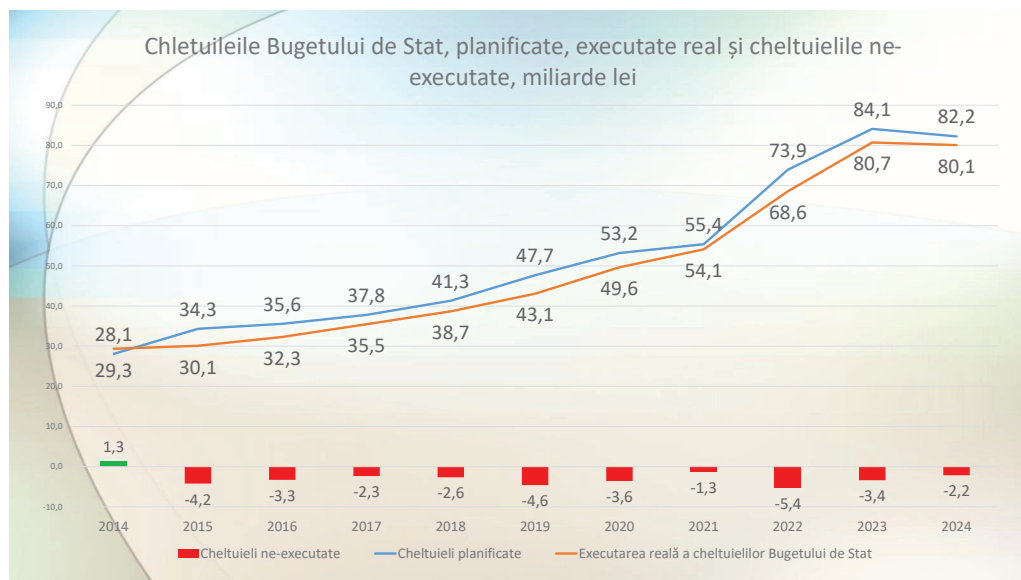
Cele mai multe granturi au fost atrase în perioada 2010–2014, când Moldova a reușit să aducă în buget de două ori mai multe resurse nerambursabile decât acum. Astăzi suntem abia la jumătate din acea performanță. După 2015, țara a pierdut constant șansa de a atrage bani nerambursabili, din lipsă de credibilitate și de capacitate administrativă. În loc de fonduri gratuite, guvernările au ales să se împrumute scump, încărcând bugetul cu dobânzi enorme.

5. Promisiuni bugetare neonorate: bugete aprobate dar niciodată executate (2015–2024)

Din 2015 și până astăzi, niciun buget al Republicii Moldova nu a fost executat integral conform parametrilor aprobați. An de an, guvernările vin cu promisiuni, mai ales în ani electorali, când planurile de cheltuieli sunt umflate cu miliarde de lei, dar execuția reală rămâne mult sub așteptări. Practic, avem promisiuni populiste pe hârtie și o realitate dezastruoasă în practică. Diferența dintre sumele aprobate și cele executate a devenit o normă, iar acest lucru subminează nu doar investițiile, ci și credibilitatea statului. În loc să fie instrumente de dezvoltare, bugetele au ajuns simple instrumente electorale, prin care se vând iluzii cetățenilor.

CONCLUZIE

- **Deficit bugetar explodat:** peste **58 mld. lei** (2020–2024), de cinci ori mai mult decât în 2010–2014.
- **Dobânzi împovărătoare:** **>20 mld. lei** plătite între 2020–2024 doar pentru dobânzi – bani pierduți pentru dezvoltare.
- **Investiții sacrificate:** cheltuielile capitale au fost primele tăiate pentru a finanța consumul și serviciul datoriei.
- **Granturi ratate:** nivelul actual reprezintă doar jumătate din cel din 2010–2014, semn al pierderii de credibilitate.
- **Promisiuni neonorate:** din 2015 niciun buget nu a fost executat conform parametrilor aprobați – legea bugetară a devenit un simplu document electoral.
- **Eroziune a credibilității statului:** discrepanța dintre plan și execuție subminează încrederea partenerilor externi și a cetățenilor.
- **Guvernare pe datorie:** PAS a continuat practica periculoasă de a finanța consumul prin împrumuturi, transferând nota de plată către generațiile viitoare.

Bugetul public a încetat să mai fie o strategie de dezvoltare – a devenit un instrument de supraviețuire politică și o capcană a datoriei.

CAPITOLUL X

Fondul Rutier și investițiile capitale – între promisiuni și realitate

Fondul Rutier, care ar fi trebuit să fie instrumentul central de modernizare a infrastructurii rutiere, s-a transformat într-un mecanism instabil și lipsit de coerență. Deși în perioada 2020–2024 au existat alocări record, rectificările bugetare din 2025 au redus masiv resursele disponibile. Această volatilitate arată că politicile bugetare nu sunt ghidate de strategii pe termen lung, ci de conjuncturi electorale și crize imediate.

Cheltuielile pentru drumuri raportate la PIB confirmă lipsa de priorizare a infrastructurii. În anii 2010–2015, Moldova aloca o pondere mai mare pentru investițiile rutiere, ceea ce a permis modernizarea unor segmente și creșterea calității rețelei. Astăzi, ponderea este mai mică, deși necesitățile sunt mult mai mari. Această scădere structurală demonstrează că infrastructura rutieră a fost împinsă pe plan secund, în timp ce resursele au fost direcționate spre consum curent și dobânzi.

Evoluția construcției de drumuri noi este departe de necesarul real. Între 2021 și 2024 au fost construite doar câteva zeci de kilometri anual, mult sub nivelul minim necesar pentru modernizarea rețelei. În paralel, întreținerea drumurilor existente a rămas deficitară, cu lucrări parțiale, de slabă calitate sau întârziate. Astfel, în timp ce guvernul raportează cifre „record”, realitatea din teren arată drumuri pline de gropi și infrastructură care frânează dezvoltarea economică.

Calitatea drumurilor publice naționale rămâne precară. Singura perioadă când drumurile în stare bună și foarte bună au depășit numeric pe cele aflate în stare proastă a fost 2013–2015, când până la 80% din accizele colectate au fost direcționate către Fondul Rutier. După aceea, lipsa de finanțare și incoerența politicilor au inversat trendul. Astăzi, starea drumurilor continuă să fie un ob-

stacol major în atragerea de investiții și în mobilitatea economică a țării.

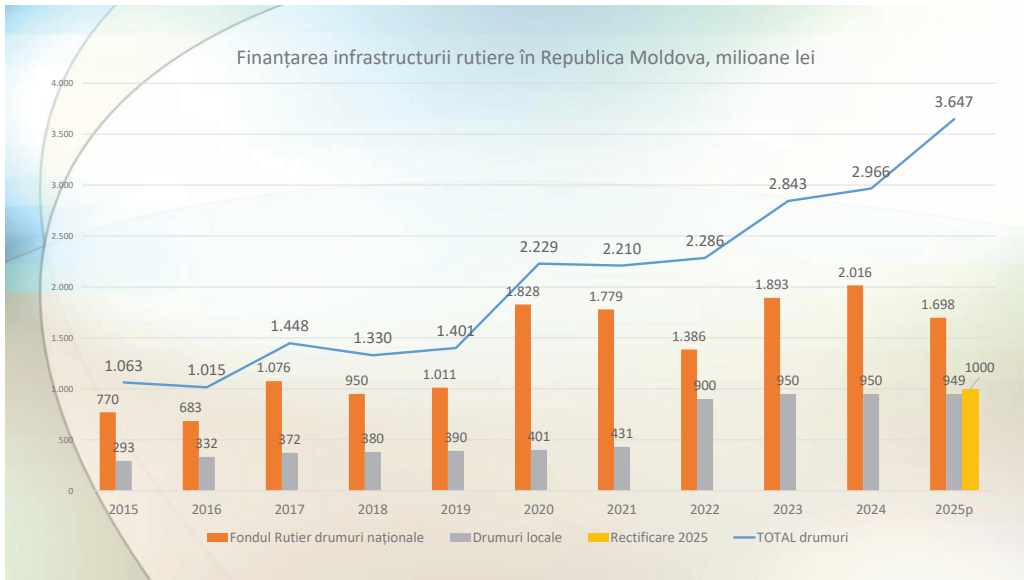
Investițiile capitale din Bugetul Public Național confirmă același declin. După niveluri record în 2022–2023, pentru 2025 sunt planificate cele mai mici investiții din ultimii 14 ani. Această prăbușire arată că guvernarea nu are o strategie de dezvoltare pe termen lung. Proiectele de infrastructură sunt anunțate cu surle și trâmbițe, dar sunt amânate, tăiate sau reduse drastic atunci când presiunea deficitelor și a dobânzilor devine insuportabilă. În loc să stimuleze creșterea, bugetul a devenit un mecanism de propagandă și de ajustări conjuncturale.

Din 2015 încoace, niciun buget al investițiilor nu a fost executat conform parametrilor aprobați. Aceasta a devenit o regulă toxică: promisiuni mari, în special în ani electorali, și execuții slabe, mult sub nivelul prognozat. Fondul Rutier a fost folosit mai mult pentru campanii electorale decât pentru construcția efectivă de drumuri. În realitate, infrastructura rutieră a rămas un obstacol major în calea dezvoltării economice și a integrării europene.

Consecințele economice sunt evidente. Infrastructura deficitară crește costurile logistice, reduce competitivitatea exporturilor și limitează investițiile străine. În lipsa unor drumuri moderne, sectoare precum agricultura și industria nu pot valorifica avantajele comerciale. Exporturile sunt îngreunate, iar costurile de transport reduc veniturile fermierilor și antreprenorilor. În loc de catalizator al dezvoltării, infrastructura a devenit o frână permanentă.

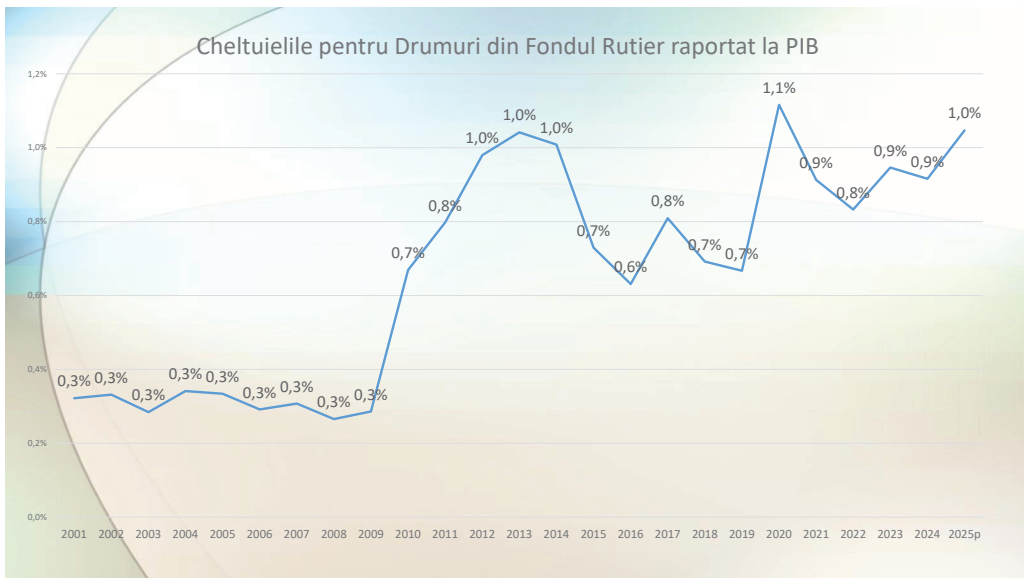
1. Finanțarea Fondului Rutier și dinamica bugetară

Analiza finanțării infrastructurii rutiere arată o creștere semnificativă a resurselor alocate în ultimii ani, dar și o lipsă de continuitate. Dacă în 2020–2024 au existat alocări record, rectificarea din 2025 reduce masiv resursele disponibile, indicând o instabilitate a politicilor bugetare.

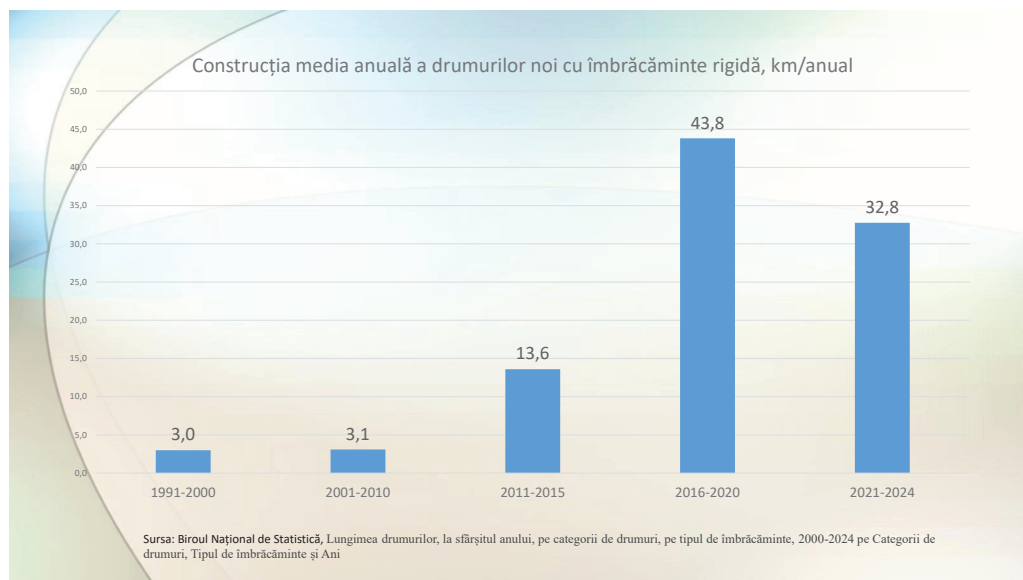
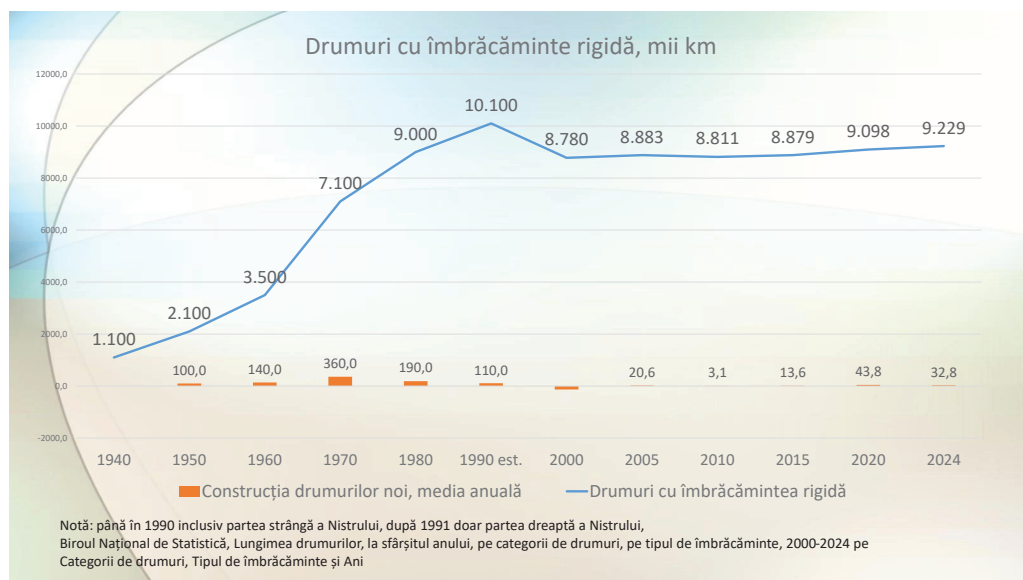
2. Cheltuielile pentru drumuri raportate la PIB

Cheltuielile pentru drumuri raportate la PIB confirmă aceeași tendință: Republica Moldova alocă astăzi o pondere mai mică decât în perioada 2010–2015, când s-au făcut investiții majore în infrastructură. Această scădere arată o lipsă de priorizare a domeniului infrastructurii rutiere.

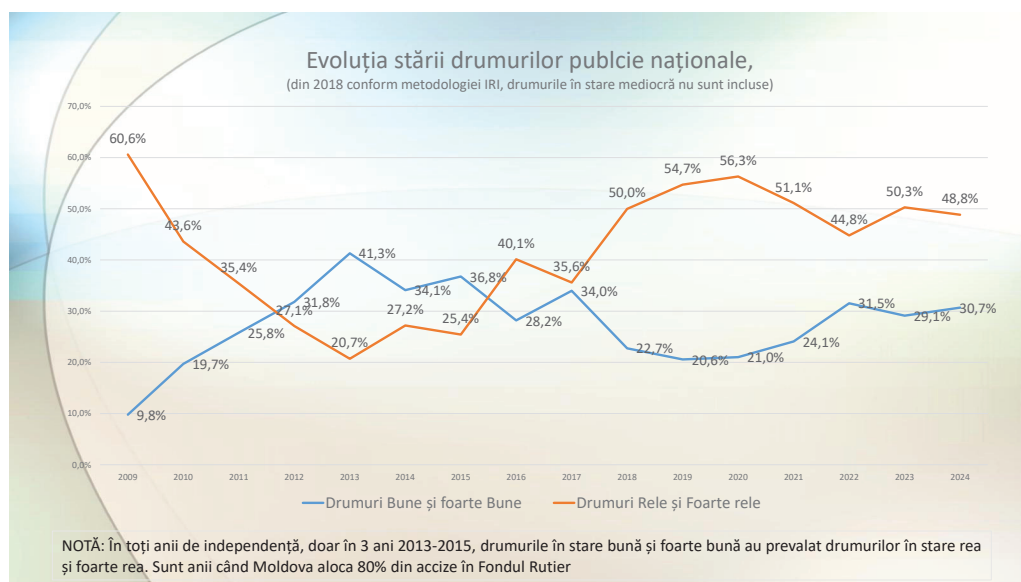
3. Construcția de drumuri noi și întreținerea rețelei

Evoluția construcției de drumuri noi demonstrează un ritm insuficient pentru a acoperi necesitățile economice. În perioada 2021-2024 au fost construite doar câteva zeci de kilometri anual, mult sub nivelul minim necesar pentru modernizarea rețelei rutiere.

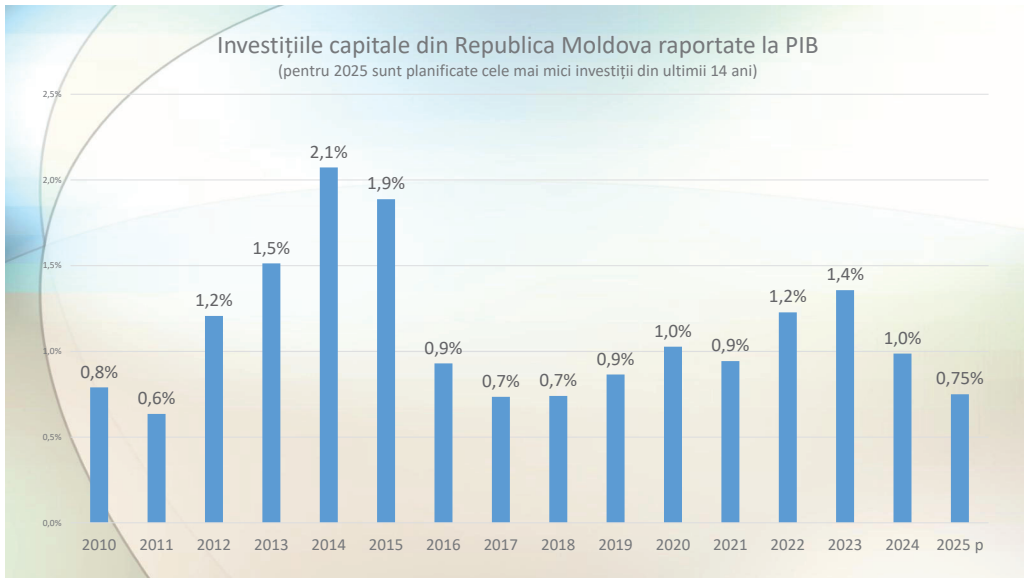
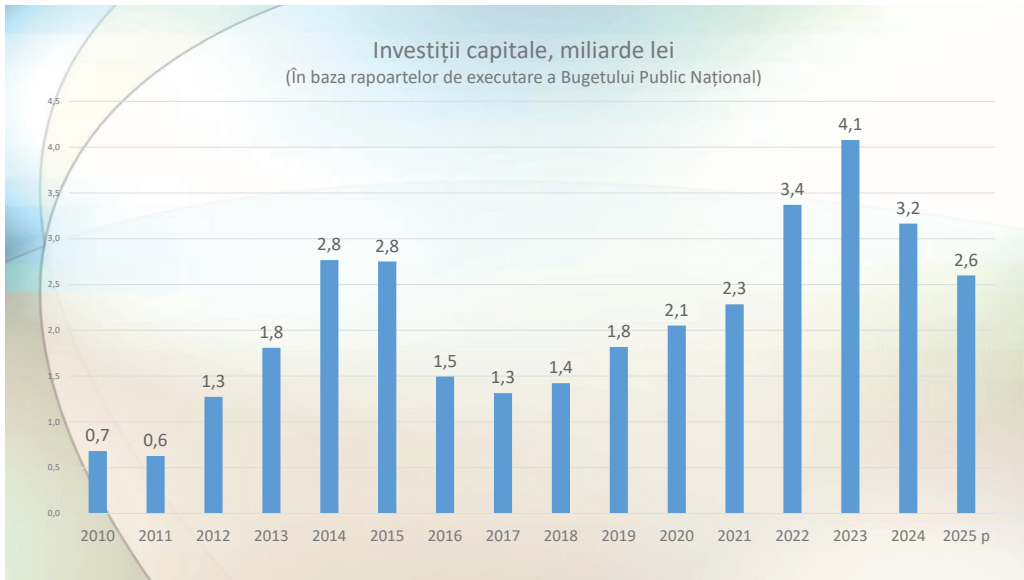
4. Calitatea drumurilor publice naționale

Calitatea drumurilor publice naționale continuă să fie una precară. Datele arată că doar în perioada 2013–2015 drumurile în stare bună și foarte bună au prevalat asupra celor aflate în stare rea. Aceasta s-a datorat redirectionării masive a accizelor către Fondul Rutier (până la 80%).

5. Investițiile capitale – realitate și declin

Investițiile capitale din Bugetul Public Național au avut o evoluție oscilantă. Dacă în 2022–2023 au fost înregistrate niveluri record, pentru 2025 sunt planificate cele mai mici investiții din ultimii 14 ani, reflectând lipsa unei strategii coerente pe termen lung.

CONCLUZII

- **Fondul Rutier instabil:** finanțare oscilantă, alocări record urmate de tăieri masive, fără strategie pe termen lung.
- **Cheltuieli pentru drumuri în declin relativ:** pondere mai mică în PIB față de 2010–2015, în ciuda necesităților crescute.
- **Construcții insuficiente:** doar câteva zeci km anual între 2021–2024, mult sub nivelul minim necesar.
- **Calitatea rețelei regresivă:** doar 2013–2015 a adus drumuri bune peste cele proaste; după 2015 trendul s-a inversat.
- **Investiții capitale la minim:** pentru 2025, cel mai mic nivel din ultimii 14 ani, sacrificând dezvoltarea.
- **Neexecutarea bugetelor – regulă cronică:** din 2015 niciun buget de investiții nu a fost realizat conform planului; promisiuni mari, execuții slabe.
- **Efecte economice directe:** infrastructura precară crește costurile logistice, reduce competitivitatea exporturilor și blochează investițiile.

Fondul Rutier, în loc să fie motor de modernizare, a devenit simbolul eșecului structural: drumuri folosite în campanii electorale, dar lăsate în ruină în realitate.

CAPITOLUL XI

Dezechilibrele pe piața valutară și rolul intervențiilor Băncii Naționale

Piața valutară a Republicii Moldova reflectă cel mai bine fragilitatea structurală a economiei naționale. Dezechilibrele apărute în ultimii patru ani sunt expresia directă a deficitului comercial cronic, a scăderii intrărilor de valută și a creșterii dependenței de importuri. În timp ce între 2016–2018 se înregistrau surplusuri moderate, după 2019 balanța sa deteriorat dramatic. Anul 2022 a fost critic: deficit record de -994 mil. USD, care a pus presiune imensă pe cursul leului și pe rezervele valutare ale țării.

Graficul comparativ al celor două perioade arată o ruptură clară. Între 2015–2019, Moldova reușea să acumuleze surplusuri valutare și să crească rezervele BNM. Între 2020–2025, tabloul sa inversat: deficite masive, pierderea întregii rezerve de echilibru acumulată anterior și un cont curent cronic negativ. Aceasta înseamnă că economia a intrat într-o spirală a dependenței, în care consumăm mai mult din import decât producem pentru export.

Rolul Băncii Naționale a devenit central, dar și extrem de riscant. În anii cu surplus (2016–2018), BNM a cumpărat valută și a consolidat rezervele. După 2021 însă, intervențiile sau transformat în vânzări agresive pentru a acoperi deficitul. În doar doi ani, banca centrală a cheltuit miliarde de dolari pentru a susține leul, ceea ce a limitat capacitatea de a reconstrui rezervele. Fără aceste intervenții, presiunile inflaționiste și deprecierea leului ar fi generat o criză de proporții.

Problema de fond rămâne structurală: economia moldovenească este dezechilibrată. Deficitul comercial a atins recorduri istorice – peste 6,5 miliarde USD în 2025 – iar remitențele, care altădată compensau parțial deficitele, au început să stagneze. În lipsa unor politici guvernamentale de stimulare a exporturilor și de atragere a investițiilor străine, întreaga povară cade pe umerii

Băncii Naționale. Aceasta este o soluție de avarie, nu una de dezvoltare.

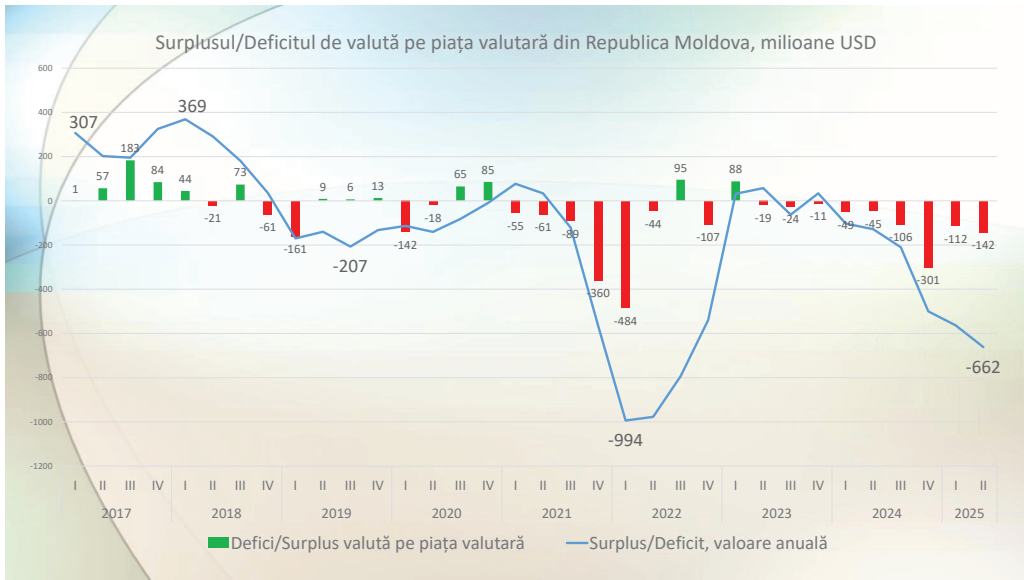
Riscurile pentru următorii ani sunt clare: (i) un nou șoc energetic sau geopolitic ar putea crește brusc cererea de valută și ar accelera deprecierea leului; (ii) scăderea remitențelor – pe fondul demografic și al migrației permanente – ar reduce și mai mult intrările de valută; (iii) dobânzile ridicate pe piețele internaționale vor scumpi refinanțarea datoriei externe. Toate aceste riscuri fac ca echilibrul valutar să rămână precară, dependență de intervențiile BNM.

În paralel, credibilitatea leului depinde nu doar de intervențiile Băncii Naționale, ci și de politicile guvernamentale. Fără reforme structurale care să reducă deficitul comercial și să stimuleze oferta de valută (prin exporturi, investiții și turism), BNM va continua să lupte singură pe frontul valutar. Lecția ultimilor patru ani este clară: banca centrală poate temporar să stabilizeze cursul, dar nu poate substitui lipsa unei politici economice coerente.

Concluzia este dură, dar inevitabilă: Moldova trăiește pe un echilibru valutar precar, menținut prin consumul rezervelor și prin intervenții masive. Aceasta nu este o strategie de dezvoltare, ci o soluție de supraviețuire. Dacă guvernarea nu va reuși să diversifice exporturile, să atragă capital productiv și să reducă dependența de importuri, crizele valutare vor deveni o realitate recurentă. Piața valutară nu poate fi stabilă într-o economie instabilă.

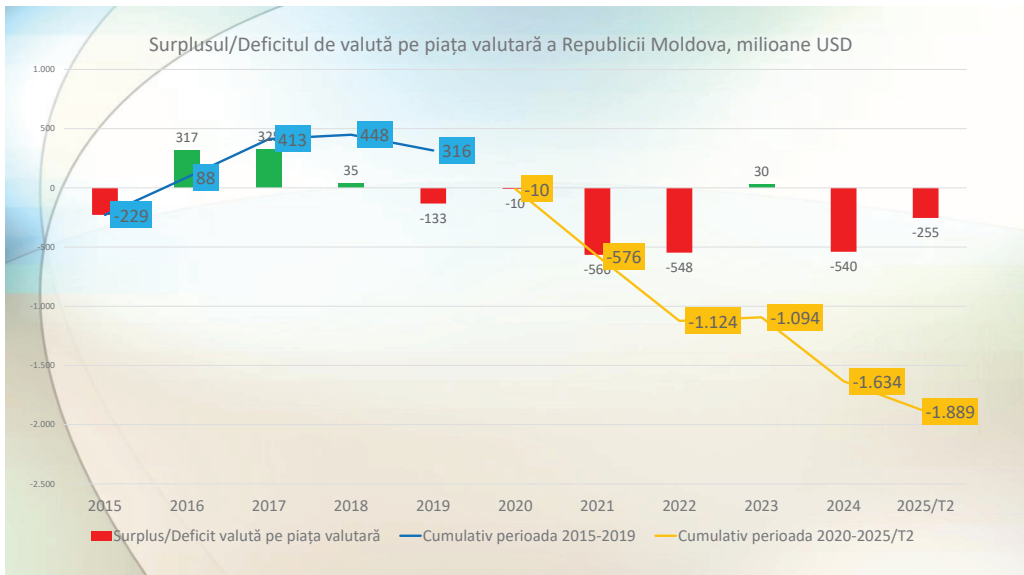
1. Evoluția surplusului și deficitului valutar (2015–2025)

Analiza graficului arată o trecere clară de la surplusurile moderate din perioada 2016–2018, la deficite cronice după 2019. Anul 2022 a marcat un moment critic, cu un deficit record de –994 mil. USD, iar lipsa unei corecții structurale face ca deficitele să persiste și până în 2025.

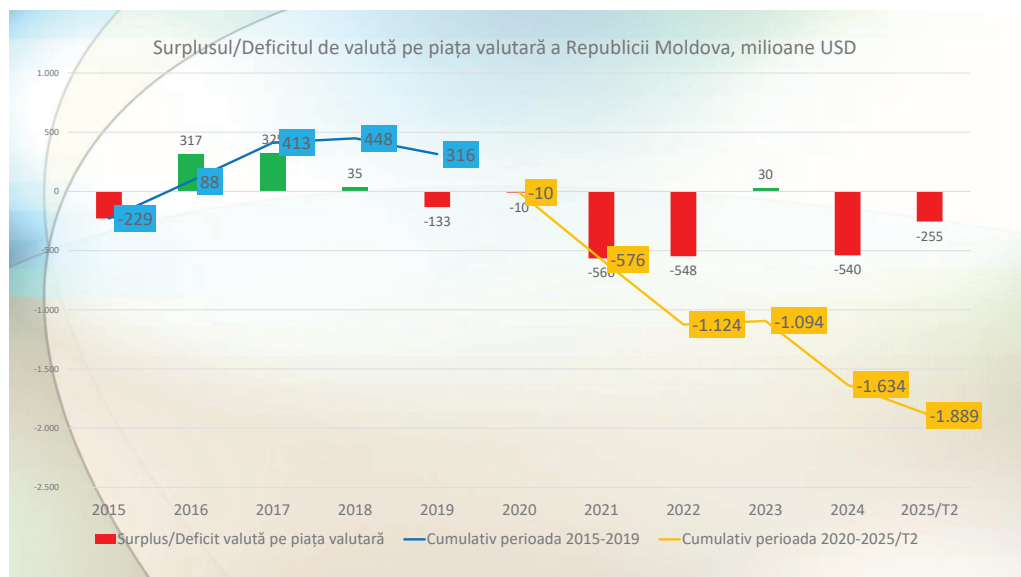
2. Dezechilibre cumulative

Graficul comparativ pentru perioadele 2015–2019 și 2020–2025 relevă două tendințe opuse: în timp ce înainte de pandemie Moldova reușea să acumuleze un surplus valutar important, în ultimii cinci ani s-a înregistrat un deficit masiv. Concluzia este clară: în doar 5 ani, țara a pierdut întreaga rezervă de echilibru acumulată anterior.

3. Rolul intervențiilor Băncii Naționale

Banca Națională a Moldovei a fost nevoită să intervină masiv. În anii cu surplusuri (2016–2018), BNM a cumpărat valută pentru a acumula rezerve. După 2021 însă, intervențiile s-au transformat în vânzări agresive pentru a acoperi deficitul.

4. Riscuri și perspective

Deficitele de cont curent și presiunile externe mențin vulnerabilitatea Moldovei. În lipsa unor politici economice coerente – orientate spre stimularea exporturilor, atragerea investițiilor și menținerea fluxurilor de remitențe – piața valutară va continua să fie dezechilibrată. BNM trebuie să își ajusteze strategia, axându-se pe reconstituirea rezervelor valutare și pe menținerea credibilității leului.

CONCLUZIE

- **Dezechilibre cronice:** după 2019, surplusurile valutare au fost înlocuite de deficite masive; în 2022 -994 mil. USD, iar în 2025 deficit comercial record de -6,5 mld. USD.
- **BNM ca scut unic:** banca centrală a consumat miliarde de dolari din rezerve pentru a apăra leul, reducând însă capacitatea de reacție la crize viitoare.
- **Remitențe în stagnare:** fluxurile care compensau deficitele nu mai cresc; migrația permanentă le va diminua pe termen lung.
- **Risc valutar și inflaționist:** un nou șoc extern ar putea destabiliza cursul, în lipsa unor rezerve suficiente și a unei economii competitive.
- **Guvernarea PAS a eșuat:** a lăsat piața valutară pe umerii BNM, fără politici de fond pentru exporturi, investiții sau reducerea importurilor.
- **Echilibru de avarie:** stabilitatea cursului nu este o strategie de dezvoltare, ci o soluție temporară; fără reforme structurale, crizele valutare vor deveni recurente.

Piața valutară nu poate fi stabilă într-o economie instabilă. Republica Moldova trăiește pe un echilibru precar, întreținând iluzia stabilității prin consumul rezervelor și prin sacrificarea viitorului pentru a masca prezentul.

CAPITOLUL XII

Educația în derivă: profesorii sacrificați și universitățile lichidate pentru interese imobiliare

Educația, un domeniu care ar fi trebuit să fie investiția strategică a statului în viitorul său, a devenit în ultimii patru ani victima cinismului politic și a intereselor imobiliare mascate sub pretextul „reformei”. În loc de o strategie coerentă pentru modernizare și integrare europeană, guvernarea PAS a livrat austeritate mascată, salarii reale în scădere pentru profesori și o rețea educațională lichidată fără viziune.

Subfinanțarea relativă – Deși cheltuielile pentru educație au crescut nominal, de la 12,1 miliarde lei în 2019/20 la 19,6 miliarde lei în 2024/25, ponderea lor în bugetul public s-a redus de la 18,4% la 16%. Altfel spus, educația pierde teren în raport cu alte sectoare, devenind tot mai marginală în prioritățile guvernării. Într-un an electoral, se majorează cifrele pe hârtie, dar structura arată clar că educația e sacrificată.

Profesia didactică în criză – În ultimii cinci ani, peste 3.100 de cadre au părăsit sistemul. Salariile reale au scăzut în 2021 și 2022 (-7% și -13,1%), iar recuperările din 2023 și 2024 nu au compensat pierderile. Doar în 2025 veniturile reale ar putea depăși pragul din 2020. Profesorii au fost astfel printre cei mai dur loviți de inflație și de lipsa unei politici salariale sustenabile. Rezultatul: o profesie tot mai puțin atractivă și un deficit critic de cadre.

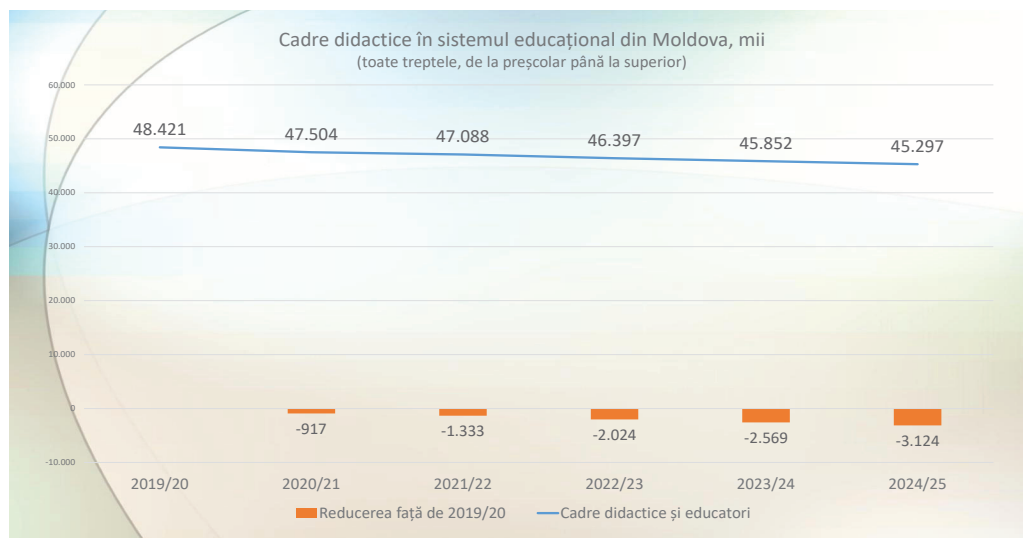
Universitățile lichidate pentru active – Între 2020 și 2025, 91 de școli și 11 universități au fost închise. Argumentul oficial: „optimizare” și „eficientizare”. În realitate, lichidarea a vizat activele imobiliare – clădiri și terenuri cu valoare de piață mare, transformate într-o pradă pentru grupuri de interese. În loc de modernizare, universitățile au fost sacrificate, iar comunitățile locale au pierdut centre de educație, cercetare și dezvoltare.

O generație sacrificată – Elevii din sate rămân fără școli, profesorii sunt împinși în sărăcie, iar universitățile sunt închise. Dacă în perioada 2010–2014 educația beneficia de creșteri moderate și proiecte structurale, între 2021–2025 ea a fost redusă la o variabilă electorală. Consecința: un sistem educațional în colaps, incapabil să pregătească capitalul uman pentru viitor.

Educația nu a fost o prioritate, ci o victimă. Subfinanțată relativ, sacrificată pentru tranzacții imobiliare și mimată în discursuri electorale, ea a devenit un sector condamnat la stagnare și degradare.

1. Cadrele didactice – o profesie în criză

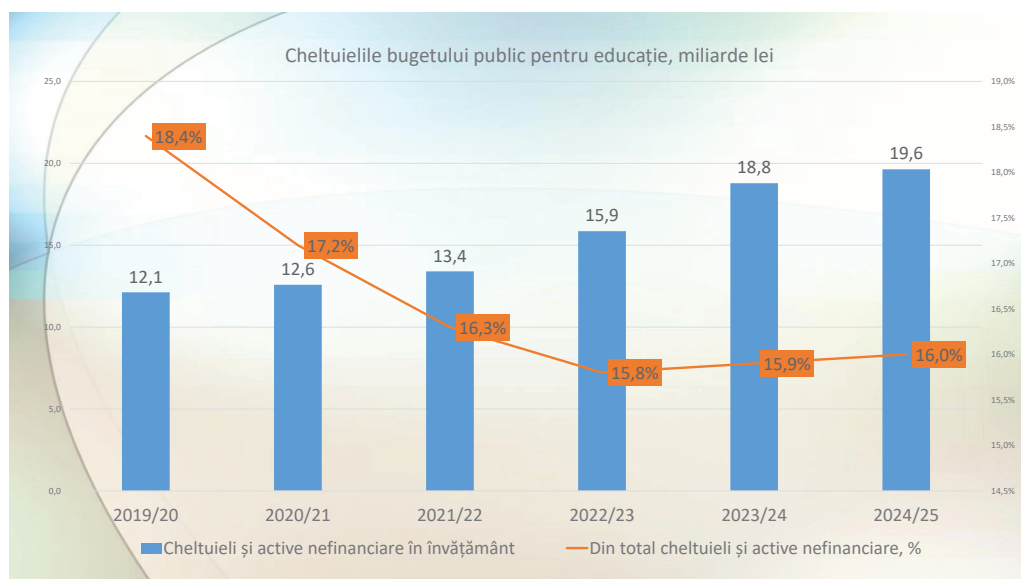
Între anii 2019/20 și 2024/25, sistemul educațional a pierdut peste 3.100 cadre didactice. De la aproximativ 48.400 profesori și educatori activi, numărul a scăzut la 45.297. Aceasta înseamnă mii de profesioniști obligați să părăsească sistemul din cauza salariilor mici și a condițiilor precare. Profesorii au fost printre cei mai dur loviți de criza economică: veniturile lor reale au scăzut în 2021 și 2022 cu -7% și -13,1%, iar în 2023 și 2024, chiar dacă au existat majorări salariale, ele nu au compensat pierderile. Timp de patru ani, profesorii au trăit mai prost decât în perioada pre-PAS.

Datele arată scăderea continuă a numărului de cadre didactice. Profesorii părăsesc sistemul, iar deficitul de personal devine critic.

2. Bugetul educației – mai mare nominal, dar mai mic ca prioritate

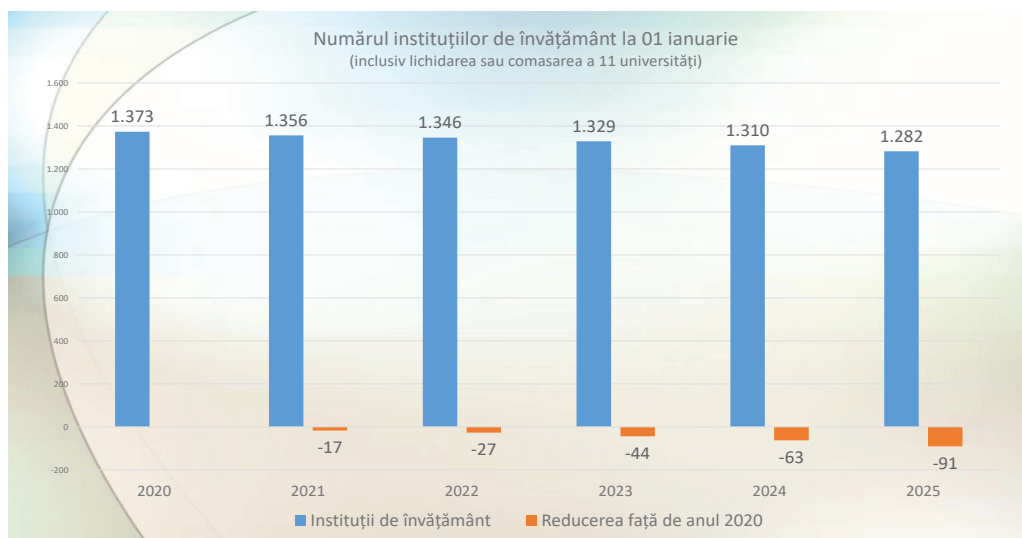
Deși în an electoral Guvernul PAS a anunțat majorări spectaculoase, raportat la totalul cheltuielilor publice, educația pierde teren. Cheltuielile au crescut de la 12,1 miliarde lei în 2019/20 la 19,6 miliarde lei în 2024/25, dar ponderea lor în buget s-a redus de la 18,4% la doar 16%. Aceasta arată clar că educația nu mai este tratată ca prioritate, ci ca o cheltuială secundară.

Din grafic observăm că, în termeni relativi, educația pierde din importanță în bugetul de stat, chiar dacă sumele absolute cresc.

3. Lichidarea instituțiilor – mască pentru tranzacții imobiliare

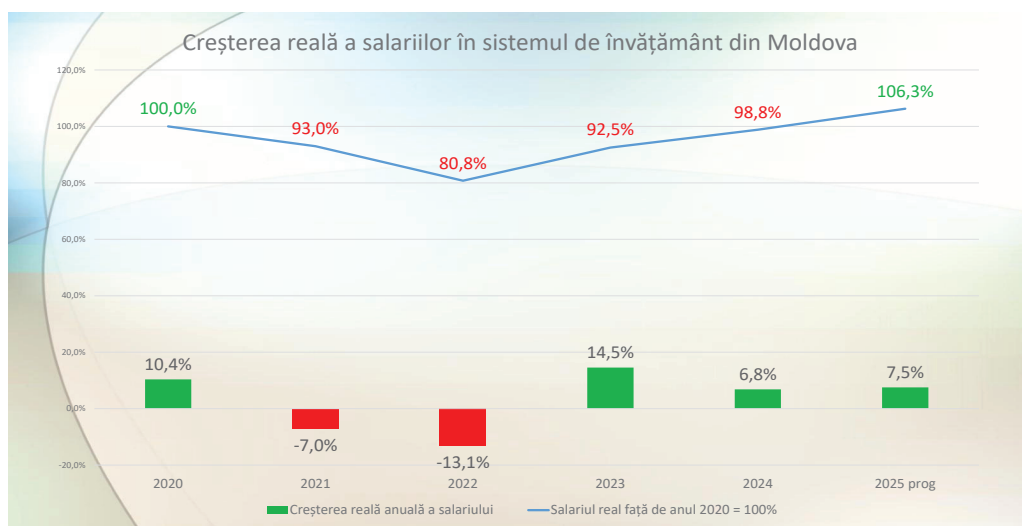
Între 2020 și 2025 au fost închise 91 de școli și inclusiv 11 universități. Autoritățile au invocat optimizarea rețelei școlare, dar în spatele acestei decizii se ascund interese imobiliare. Universitățile nu sunt doar centre de educație, ci și proprietari ai unor terenuri și clădiri valoroase, iar lichidarea lor a devenit o oportunitate de afaceri. În loc să fie modernizate, instituțiile au fost transformate în active imobiliare pentru interese obscure.

Graficul confirmă declinul numărului de instituții. Închiderea lor nu înseamnă reformă, ci distrugerea educației și a comunităților locale.

4. Salariile profesorilor și prăbușirea veniturilor reale

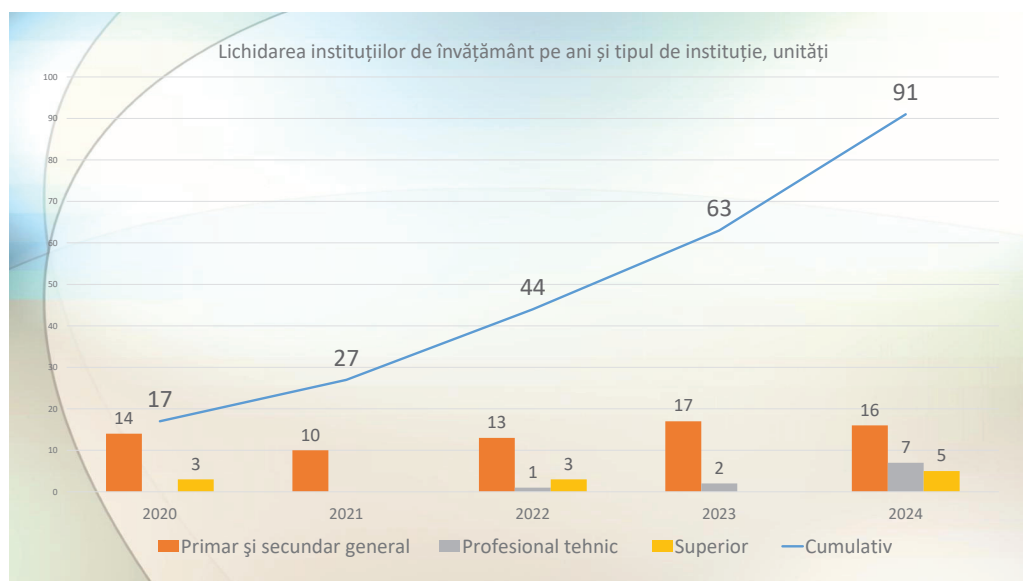
Deși au fost anunțate majorări salariale, acestea au rămas cu mult sub rata inflației. Profesorii au pierdut constant din puterea de cumpărare. Veniturile lor reale au rămas patru ani sub nivelul anului 2020, ceea ce i-a făcut vulnerabili și a redus atractivitatea profesiei. Doar în 2025, salariile reale ar putea depăși nivelul de acum cinci ani.

Graficul arată decalajul dintre creșterile nominale și scăderea veniturilor reale ale profesorilor. Inflația a anulat toate majorările.

5. Un sistem în colaps și o generație sacrificată

Profesorii – sărăciți și marginalizați, elevii – lipsiți de școli în comunitățile lor, universitățile – lichidate pentru interese imobiliare. Acesta este tabloul educației sub PAS. Dacă în perioada 2010–2014 existau investiții structurale și creșteri moderate, între 2021–2025 educația a fost sacrificată pentru câștiguri electorale. Consecința: un sistem în derivă, cu efecte dezastruoase asupra viitorului Republicii Moldova.

Acest grafic confirmă degradarea sistemului universitar și sacrificarea lui pe altarul intereselor imobiliare.

Educația nu mai este o prioritate. Este o victimă a guvernării PAS, care a preferat să sacrifice viitorul copiilor și al tinerilor pentru promisiuni electorale și tranzacții imobiliare. Profesorii au fost împinși în sărăcie, școlile și universitățile au fost închise, iar bugetul educației și-a pierdut relevanța. Aceasta nu este o reformă, ci o strategie de distrugere a viitorului Republicii Moldova.

CONCLUZII

- **Scăderea ponderii bugetului:** deși nominal cheltuielile cresc, ponderea educației în buget scade (**18,4%** în 2019/20 → **16%** în 2024/25), semn că educația este marginalizată.
- **Exodul profesorilor:** peste **3.100** cadre pierdute între 2019/20–2024/25, pe fondul salariilor reale mai mici patru ani la rând decât în 2020.
- **Lichidarea universităților:** **11 instituții** de învățământ superior și **91 de școli** închise sub pretextul „optimizării”, dar în realitate pentru valorificarea activelor imobiliare.
- **Profesie degradată:** inflația a anulat toate majorările salariale; doar în 2025 salariul real al profesorilor ar putea depăși nivelul din 2020.
- **Impact social:** elevii lipsiți de acces la educație, comunități rurale golite, tineri fără șanse reale de formare acasă.
- **Direcție necesară:** recâștigarea statutului de prioritate prin creșterea reală a finanțării, modernizarea universităților și revalorizarea profesiei didactice.

Fără o schimbare de paradigmă, educația rămâne nu doar „în derivă”, ci un domeniu sacrificat pentru calcule politice și interese patrimoniale.

CAPITOLUL XIII

Sănătatea în derivă: bugete mimate și finanțare de secol trecut

Sănătatea publică a fost prezentată patru ani la rând drept „prioritate strategică”, dar a fost tratată ca rubrica favorită pentru austeritate, derogări și risipă. Din 2015 încoace, niciun buget nu a fost executat integral, iar guvernarea PAS a continuat această practică nocivă. Numai în ultimii patru ani, sistemul a fost privat de peste **2 miliarde lei** față de ceea ce era votat prin lege. Promisiuni multe, execuție slabă, spitale nepregătite și investiții amânate – aceasta a fost realitatea.

Și mai dramatic, Moldova nu este doar la coada Europei ca procent din PIB, ci și la nivel absolut: **251 euro pe cap de locuitor** pentru sănătate, de **16 ori mai puțin decât media UE (3.533 euro)** și de **3 ori mai puțin decât Albania (734 euro)**, ultimul stat înaintea noastră. Acest decalaj nu mai este doar un indicator tehnic, ci un verdict: sistemul nostru medical este condamnat să livreze servicii de calitate precară, să piardă cadre medicale și să lase pacienții fără acces la tratamente moderne.

Efectele sunt vizibile: spitale care funcționează fără acreditare dar primesc contracte de sute de milioane, servicii fictive plătite pentru pacienți decedați, aproape un milion de persoane „fantomă” în sistem care generează plăți nejustificate de miliarde. Digitalizarea – scumpă și inutilă – nu oprește fraudele, ci doar le acoperă sub rapoarte cosmetizate.

Cel mai grav barometru al falimentului este **speranța de viață**: doar **73,3 ani în 2023**, cel mai mic nivel din Europa, cu peste 8 ani mai puțin decât media UE și chiar sub Ucraina aflată în plin război. Moldovenii mor mai devreme decât oricare alt popor european, pentru că statul îi condamnă la un sistem medical subfinanțat, corupt și ineficient.

Primul strat al problemei este financiar și ține de credibilitatea politicii bugetare. Din 2015, niciun buget al sănătății nu a fost executat la nivelul aprobat. Practica a devenit regulă, nu excepție, iar PAS a continuat-o: numai în ultimii patru ani, sistemul a fost privat de peste 2 miliarde lei față de ceea ce a fost votat prin lege. Aparent, „prioritatea” sănătății se încheie odată cu ședința de vot – la execuție, banii dispar în rectificări, blocări, amânări. Într-un an electoral se promet creșteri nominale, dar realitatea cash-ului ajuns în spitale rămâne sub linia aprobată. Această discrepanță sistematică taie exact de unde doare: investiții în infrastructură și echipamente, stocuri de medicamente, servicii critice (urgență, oncologie, cardiologie) și stimulente pentru resursa umană.

Al doilea strat este macro – cât investim, raportat la economie. Cu 4,6% din PIB, suntem ultimii din Europa. Țări cu venit comparabil sau mai mic alocă mai mult (Serbia ~9,4%, Albania ~6,8%). Media UE (~9,6%) arată unde se află standardul minim pentru un sistem viabil. Diferența de peste 5 puncte procentuale nu e statistică: ea înseamnă paturi închise, timpi de așteptare, lipsă de investigații avansate, burnout și migrație la scară mare în rândul medicilor și asistentelor. Atâta timp cât sănătatea rămâne sub 5% din PIB, discuțiile despre „reformă” sunt un exercițiu de PR: nu poți cere rezultate occidentale cu finanțare balcanică.

Al treilea strat ține de legalitate și integritate. În 2024, CNAM a contractat 35 de spitale publice și private neacreditate (~583 mil. lei), unele funcționând fără drept >400 de zile. Acreditarea nu e capriciu birocratic; ea certifică procese clinice, standarde, siguranță. Când ocoli standardul, îți asumi tratamente sub nivelul minim acceptabil și, implicit, riscuri pentru viața pacienților. Tot în 2024, din bani publici s-au decontat servicii pentru persoane decedate (~1,2 mil. lei), pentru că sistemele informatice „află” un deces cu medie de 138 de zile întârziere. Asta nu e digitalizare; este o invitație la fraudă.

Al patrulea strat este guvernarea datelor și sustenabilitatea financiară. Medicina primară este plătită per capita; în evidență au figura(t) ~3,34 milioane persoane, iar populația reală era ~2,38 milioane. Aproape un „Chișinău invizibil” a generat plăți din FAOAM

(~3 miliarde lei pentru AMP), în timp ce numărul contribuabililor activi a scăzut cu >84 de mii. Concomitent, statul asigură gratuit >1,5 milioane persoane neangajate, iar peste 142 de mii nu-și achită prima AOAM (~159 mil. lei venituri ratate). Așa nu se poate închide aritmetica: povara cade pe o bază tot mai îngustă de plătitori, iar fondul devine structural tensionat.

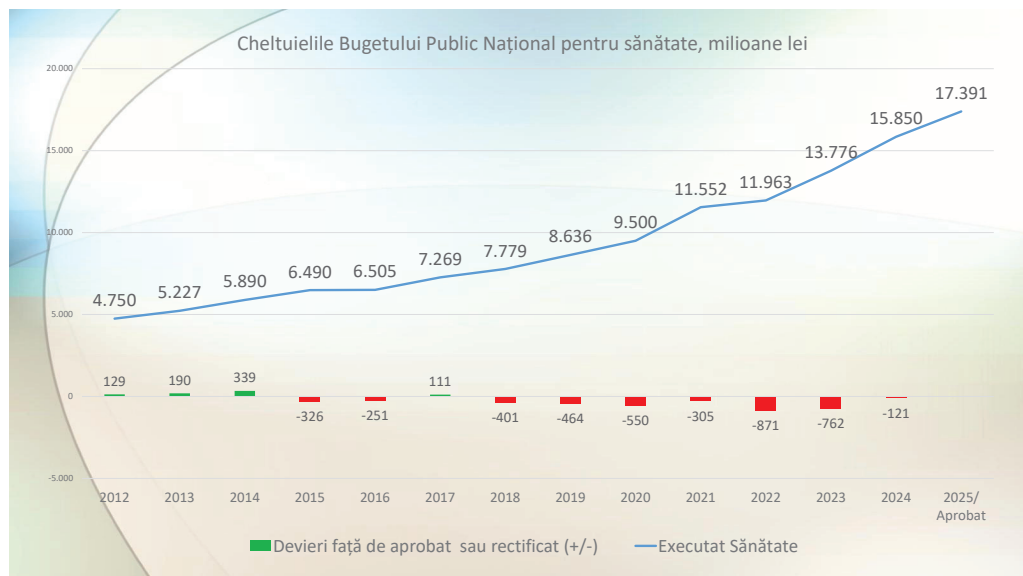
În sfârșit, stratul organizațional: minister, CNAM, instituții. S-au cumpărat sisteme IT care nu sunt interoperabile; SI AMP este folosit integral doar de o parte dintre prestatori, iar validările automate care ar bloca prescripții și raportări neconforme sunt inexistente sau dezactivate. Contractarea se face adesea formalist, controlul ex-post e fragmentar, iar cultura „cheltuie și raportează” a înlocuit cultura „verifică și corectează”. În aceste condiții, orice injecție de bani se scurge prin aceleași breșe.

În concluzie, sănătatea a fost ținută patru ani între promisiuni și derogări, între subfinanțare și risipă. Câtă vreme continuăm să votăm bugete care nu se execută, să rămânem la 4% din PIB și să tolerăm fraude „tehnice”, nu avem cum să reținem medici, să reducem mortalitatea evitabilă sau să redăm încredere pacientului. Este nevoie de două schimbări brute: (1) disciplină bugetară – ceea ce votezi, execuți; (2) resetarea guvernantei – contracte numai cu furnizori acreditați, listă unică și curățată de pacienți, interoperabilitate IT reală, audit clinic și financiar trimestrial public. Altfel, vom continua să decontăm o aparență de sistem și să pierdem vieți în tăcere.

1. Doar în 4 ani sistemul de sănătate a fost lipsit de 2 miliarde lei, aprobați de Parlament

Începând cu anul 2015, niciun buget pentru sănătate nu a fost executat integral. Parlamentul a aprobat sume mai mari, dar la execuție acestea s-au diminuat constant. În ultimii patru ani, sistemul medical a primit cu peste 2 miliarde lei mai puțin decât era prevăzut prin lege. Această subfinanțare a însemnat spitale nepregătite, lipsa medicamentelor esențiale și imposibilitatea de a investi în infrastructura critică. În loc de transparență și responsabilitate,

governarea PAS a ales să continue practica rușinoasă moștenită din anii precedenți, sacrificând sănătatea populației.

Graficul arată diferențele constante dintre sumele aprobate și cele executate. Practica a devenit regulă, nu excepție.

2. Cheltuieli pentru sănătate – comparația cu Europa

Patru ani la rând sănătatea a fost prezentată ca „prioritate strategică”, dar în realitate a fost transformată în rubrica preferată pentru austeritate, derogări și risipă. Parlamentul a votat bugete mai mari, însă la execuție acestea au fost constant sub nivelul aprobat, iar practica subfinanțării a devenit regulă, nu excepție. În ultimii patru ani, sistemul medical a pierdut peste 2 miliarde lei față de ceea ce era legal aprobat – bani care ar fi trebuit să ajungă la spitale, medicamente și echipamente. Rezultatul: spitale nepregătite, lipsa stocurilor esențiale și blocarea investițiilor critice.

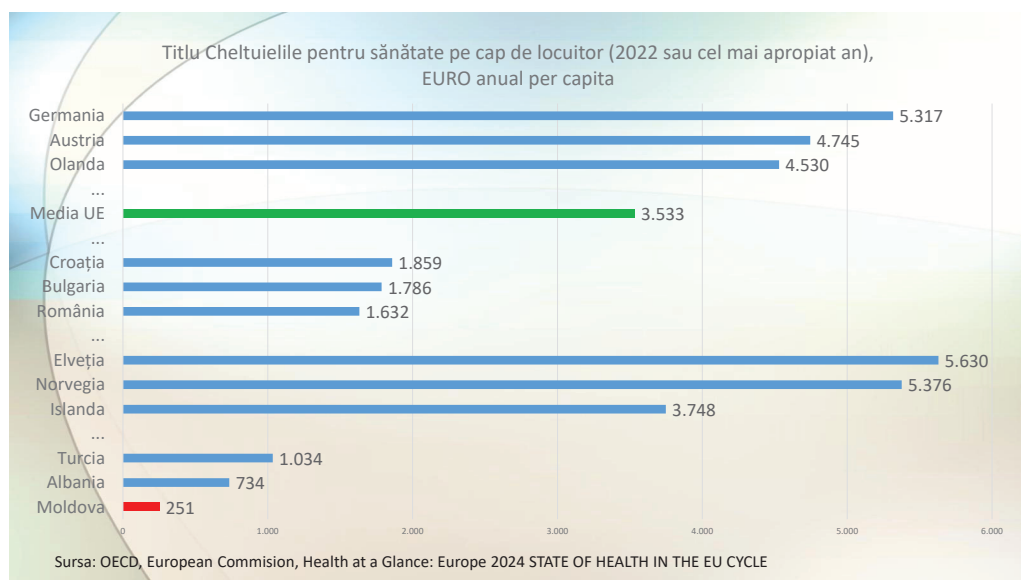
Dacă privim însă dincolo de devierile anuale, tabloul devine și mai sumbru. Republica Moldova alocă pentru sănătate doar **251 de euro pe cap de locuitor anual**, de **16 ori mai puțin decât media europeană (3.533 euro)** și de **trei ori mai puțin decât Albania (734 euro)** – următorul stat din coada clasamentului. Acesta nu mai este un decalaj, ci o prăpastie: spitalele noastre funcționează

cu bugete de subzistență, cadrele medicale sunt împinse spre migrație, iar pacienții se confruntă cu liste de așteptare interminabile, lipsă de tratamente moderne și costuri informale crescute.

Efectele subfinanțării sunt vizibile la toate nivelurile:

- **Exodul medicilor și asistentelor** – salariile mici și lipsa condițiilor îi alungă în UE, unde sunt plătiți de câteva ori mai bine.
- **Colaps instituțional** – spitale care funcționează fără acreditare, dar primesc contracte grase (~583 mil. lei în 2024), subminând orice standard de calitate și siguranță.
- **Fraude tolerate** – peste 1,2 milioane lei plătiți în 2024 pentru pacienți decedați, pentru că sistemele informatice raportează un deces după 138 de zile.
- **Populație „fantomă” în sistem** – aproape un milion de persoane inexistente pe listele medicilor de familie, generând plăți umflate de ~3 miliarde lei.

Guvernarea PAS nu doar că nu a corectat aceste abateri, dar le-a perpetuat și extins, prezentând rapoarte cosmetizate și statistici trunchiate, în timp ce realitatea din spitale arată degradare continuă.

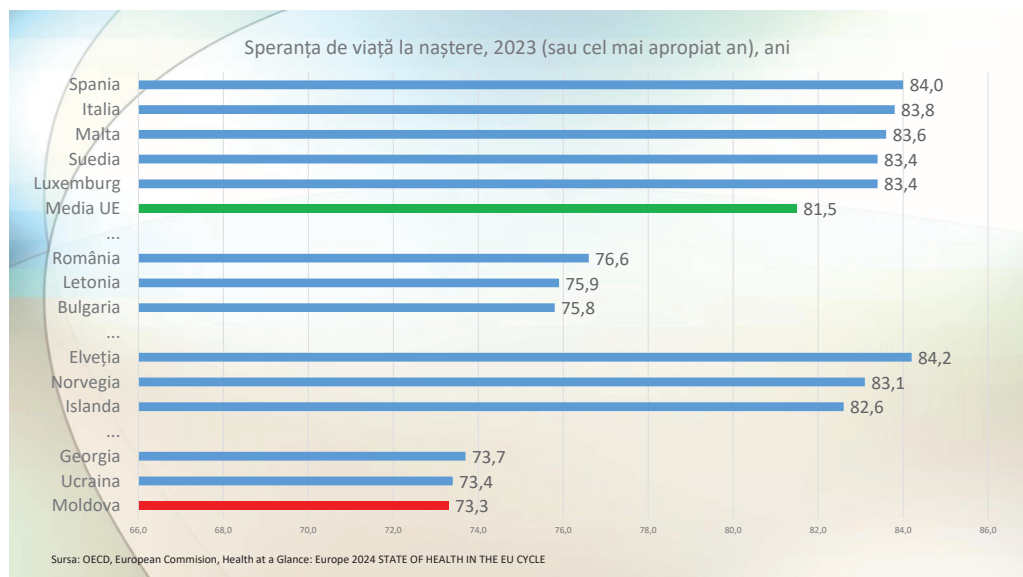
Graficul confirmă că Moldova cheltuie cel mai puțin pentru sănătate din toată Europa, cu consecințe dramatice asupra populației.

3. Speranța de viață – barometrul falimentului în sănătate

Un indicator esențial al eficienței unui sistem medical este speranța de viață la naștere. Iar în cazul Republicii Moldova, datele sunt devastatoare: **73,3 ani în 2023**, cel mai mic nivel din toată Europa și cu **peste 8 ani mai puțin decât media Uniunii Europene (81,5 ani)**.

Cu alte cuvinte, un copil născut astăzi în Moldova trăiește, în medie, cu aproape un deceniu mai puțin decât unul născut în Italia, Spania sau Elveția. Acest decalaj nu este doar statistic, ci reflectă un **colaps structural al sistemului de sănătate**: finanțare insuficientă, exodul masiv al medicilor, spitale neacreditate și lipsa accesului la tratamente moderne.

Dezastrul devine și mai clar dacă raportăm situația la țările vecine: România (76,6 ani), Bulgaria (75,8 ani) și chiar Ucraina, aflată în plin război, unde speranța de viață rămâne **73,4 ani** – peste cea din Moldova. Practic, guvernarea PAS a reușit „performanța” ca cetățenii Moldovei să aibă **cea mai mică speranță de viață**

din Europa, confirmând falimentul politicilor publice din domeniul sănătății.

Aceste date nu pot fi ascunse în spatele justificărilor birocratice sau a rapoartelor triumfaliste. Ele arată limpede consecințele subfinanțării cronice și a risipei: **moldovenii trăiesc mai puțin, se îmbolnăvesc mai devreme și mor mai repede decât orice alt popor european**. Este rezultatul direct al nepăsării politice și al incapacității de a construi un sistem medical funcțional.

4. Servicii pentru pacienți... deja morți

Una dintre cele mai revoltătoare constatări ale Curții de Conturi este faptul că în 2024 s-au achitat din bani publici peste 1,2 milioane de lei pentru servicii medicale acordate unor persoane care erau, de fapt, decedate. Spitale care internează pacienți morți, farmacii care eliberează rețete compensate post-mortem, medici care raportează îngrijiri paliative fictive – totul cu acceptul unui sistem informatic care abia după 138 de zile ‘află’ că persoana nu mai este în viață.

5. Spitale fără acreditare, dar cu contracte grase

În mod normal, o instituție medicală care nu are certificat de acreditare nu poate presta servicii medicale plătite din FAOAM. Dar în Moldova anului 2024, regula aceasta nu se aplică. 35 de spitale au fost contractate de CNAM și au încasat sume importante – peste 583 milioane lei – fără a avea dreptul legal de a funcționa. Unele au activat fără acreditare peste 400 de zile. Guvernarea a închis ochii, pentru că accesul la servicii trebuie „asigurat”, chiar dacă acestea sunt ilegale și, uneori, fictive.

6. Populație fantomă și plăți umflate

Asistența medicală primară este contractată ‘per capita’ – adică statul plătește pentru fiecare cetățean aflat în evidența unui medic de familie. În 2024, s-au plătit astfel aproape 3 miliarde lei pentru 3,34 milioane de persoane. Problema? Populația reală a țării era

de doar 2,38 milioane. Prin urmare, aproape un milion de persoane „în plus” au generat plăți din bugetul public. Nimeni nu a verificat listele, iar CNAM a mers înainte cu transferurile de bani, fără să clipească.

7. Contribuabili mai puțini, datorii mai mari

În 2024, numărul persoanelor angajate care au achitat contribuții la FAOAM a scăzut cu peste 84 de mii. În același timp, guvernul a continuat să asigure medical peste 1,5 milioane de persoane neangajate. Efectul: povara cade pe tot mai puțini plătitori activi, iar sustenabilitatea sistemului devine iluzorie. În plus, peste 142 de mii de persoane nu au achitat prima AOAM, ceea ce a generat pierderi de peste 159 milioane lei în venituri neîncasate.

8. Sistemele informatice – scumpe și inutile

Milioane de lei au fost cheltuite pentru digitalizarea sănătății. Rezultatul? Sistemele informatice nu comunică între ele, nu identifică decesele la timp și nu pot bloca prescripțiile ilegale. SI AMP, sistemul pentru evidența serviciilor prestate în medicina primară, este folosit doar parțial: doar 109 instituții medicale îl utilizează integral, în timp ce alte zeci îl ignoră complet. Între timp, CNAM și Ministerul Sănătății raportează „progrese”.

Concluzie: Sănătatea – domeniul unde incompetența costă vieți

- **Bugete neexecutate cronic:** din 2015, niciun buget al sănătății nu a fost respectat; în ultimii patru ani, minusul cumulată a fost de peste 2 mld. lei.
- **Subfinanțare extremă per capita:** Moldova alocă 251 euro pe cap de locuitor, de 16 ori mai puțin decât media UE și de 3 ori mai puțin decât Albania.
- **Speranța de viață minimă:** 73,3 ani – cea mai mică din Europa, chiar sub nivelul Ucrainei aflate în război.
- **Încălcări de standarde:** 35 de spitale neacreditate au primit peste 583 mil. lei; s-au plătit servicii pentru pacienți decedați (~1,2 mil. lei).

- **Date umflate, model nesustenabil:** aproape 1 milion de persoane „în plus” pe listele medicilor de familie au generat plăți de ~3 mld. lei.
- **Contribuabili mai puțini:** cu 84.000 mai puțini plătitori activi, 159 mil. lei pierduți din prime neachitate, povara cade pe o bază tot mai îngustă.
- **Digitalizare ineficientă:** sisteme IT neinteroperabile, cu întârziere medie de 138 zile la înregistrarea deceselor, mențin terenul pentru fraude.
- **Direcția obligatorie de reformă:** execuție integrală a bugetelor aprobate, creșterea rapidă a finanțării spre cel puțin 1.000 euro per capita pe termen mediu, contractare exclusiv cu furnizori acreditați, curățarea listelor de pacienți și audit clinic și financiar trimestrial public. În absența acestor măsuri, sănătatea rămâne doar o aparență de sistem, iar consecința este tragică: moldovenii mor mai repede și mai tineri decât oricine altcineva în Europa.

CAPITOLUL IX

Căile Ferate – Colapsul unei infrastructuri strategice

Căile Ferate ale Moldovei (CFM) nu sunt doar un sector economic. Ele reprezintă infrastructura de bază care ar trebui să lege Moldova de Europa, să asigure exporturile, să reducă costurile logistice și să creeze oportunități de dezvoltare regională. În ultimii patru ani însă, sub guvernarea PAS, CFM a atins cel mai jos nivel din istorie. Nu vorbim despre o degradare inevitabilă, ci despre colapsul produs prin indiferență, lipsă de viziune și incompetență.

Declin istoric – Indicele CFM, raportat la 1986 (apogeul activității), a scăzut la doar 3% în 2024. Este un nivel fără precedent: o reducere de 97% față de perioada de vârf. Transportul feroviar de mărfuri s-a prăbușit de la 46 milioane tone în anii '80 la doar 2,4 milioane tone în 2024 – cel mai mic nivel din ultimele șapte decenii. Practic, un sector întreg a fost lichidat.

Oportunități ratate – Războiul din Ucraina putea transforma Moldova într-un coridor logistic strategic între est și vest. Ungheni putea deveni un hub multimodal regional, iar fluxurile de mărfuri agricole și industriale puteau aduce miliarde economiei. În schimb, guvernarea PAS a ratat șansa: fără investiții, fără proiecte, fără reforme. În timp ce Polonia, România și statele baltice și-au întărit infrastructura feroviară, Moldova a rămas o „gaură neagră” pe harta logistică a Europei.

Consecințe economice și sociale – Exportatorii moldoveni plătesc mai mult pentru transport rutier, competitivitatea produselor scade, locurile de muncă din raioanele feroviare dispar, iar țara se izolează tot mai mult. CFM nu mai este un mijloc de dezvoltare, ci un simbol al stărnării.

Neglijența ca strategie – Colapsul CFM nu este rezultatul războaielor sau al catastrofelor naturale, ci al indiferenței și incompetenței. Liniile rămân neelectrificate, locomotivele depășite, personalul în

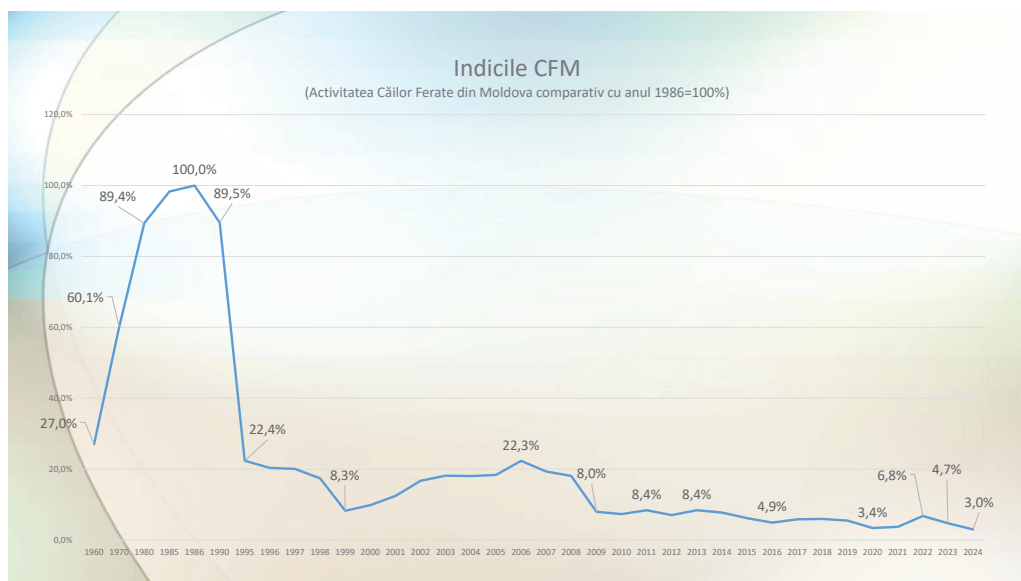
scădere. În loc să fie revitalizat, sistemul feroviar a fost lăsat să moară, fiind „reformat” prin inacțiune.

1. Prăbușirea istorică a CFM – între indiferență și abandon

Căile Ferate ale Moldovei (CFM) au ajuns în 2024 la cel mai jos nivel de activitate din ultimii 75 de ani. Potrivit Indicelui CFM (raportat la anul de referință 1986 = 100%), în 2024 activitatea sistemului feroviar a coborât la doar 3,0%, adică o reducere de 97% față de perioada de vârf.

Graficul este elocvent:

- După 1986, când activitatea feroviară era la apogeu (100%), declinul s-a accentuat rapid.
- În anii '90 s-a prăbușit la 22%.
- Din 2009 încoace, activitatea s-a menținut sub 10%.
- Sub guvernarea PAS, în 2024, a atins minimul absolut de 3,0%.

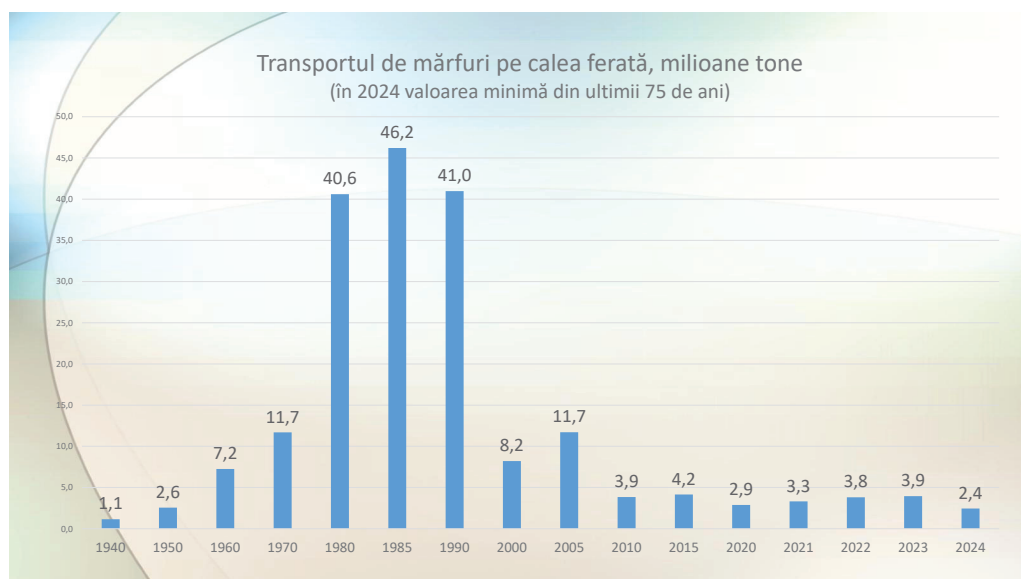

2. Transportul feroviar de mărfuri – o pierdere de 94% față de perioada de vârf

Datele istorice arată un colaps complet:

- În anii '80, Moldova transporta pe cale ferată peste 46 milioane tone anual.
- În 2024, cifra a ajuns la doar 2,4 milioane tone – de aproape 20 de ori mai puțin.

Este cea mai mică valoare din ultimele 7 decenii. Nici măcar în timpul celui de-al Doilea Război Mondial nivelul nu era atât de jos.

3. Oportunitatea ratată a războiului din Ucraina

După începutul războiului în Ucraina, Moldova ar fi putut deveni un coridor strategic de tranzit pentru exporturile ucrainene spre UE:

- Mărfuri agricole, combustibili, echipamente industriale – toate ar fi putut circula prin Moldova.
- Hub-ul multimodal de la Ungheni, propus de experți încă din 2022, ar fi putut transforma regiunea într-un nod logistic esențial.

Dar Guvernarea PAS a ignorat complet avertismentele:

- Nicio investiție majoră.
- Niciun proiect implementat.
- Nicio reformă logistică reală.

Transportatorii spun cu umor negru:

„Pe harta Europei, Moldova e o gaură neagră. Nici o marfă nu trece pe aici.”

4. Declinul nu este inevitabil. Este rezultatul lipsei de viziune.

În alte țări din regiune, transportul feroviar a fost revitalizat prin:

- Modernizarea liniilor.
- Crearea de coridoare verzi.
- Integrarea în lanțurile logistice europene.

În Moldova, în schimb:

- Liniile rămân neelectrificate și degradate.
- Locomotivele sunt depășite fizic și moral.
- Personalul se reduce anual.
- CFM este menținut în viață doar pe hârtie.

5. Consecințele colapsului CFM

- Pierderi economice directe: exportatorii locali plătesc mai mult pentru transport rutier.
- Pierderi de competitivitate: Moldova nu este eligibilă pentru rute logistice regionale.
- Costuri sociale: mii de locuri de muncă pierdute, în special în raioanele feroviare.
- Izolare strategică: Moldova devine tot mai deconectată de infrastructura europeană.

CONCLUZII

- **Activitatea feroviară la minim istoric:** indice CFM de doar 3% în 2024, scădere de 97% față de perioada de vârf.
- **Transportul de mărfuri prăbușit:** de la 46 milioane tone în anii '80 la 2,4 milioane tone în 2024 – cel mai mic nivel din ultimele 7 decenii.
- **Oportunitatea ratată a războiului din Ucraina:** Moldova putea deveni coridor logistic strategic, dar a rămas izolată, fără hub-uri moderne.
- **Consecințe economice:** exporturi mai scumpe, pierdere de competitivitate, blocarea integrării în rutele regionale.
- **Impact social:** mii de locuri de muncă pierdute în zone dependente de infrastructura feroviară.
- **Izolare strategică:** lipsa de conectivitate feroviară scoate Moldova din rețelele europene de transport.
- **Guvernarea PAS – vinovat principal:** în loc de reforme și investiții, a oferit incompetență și lipsă de acțiune, aducând CFM în pragul dispariției.

Ceea ce nu au reușit să distrugă războaiele și crizele anterioare a fost lichidat în patru ani de guvernare PAS: infrastructura feroviară a Moldovei.

